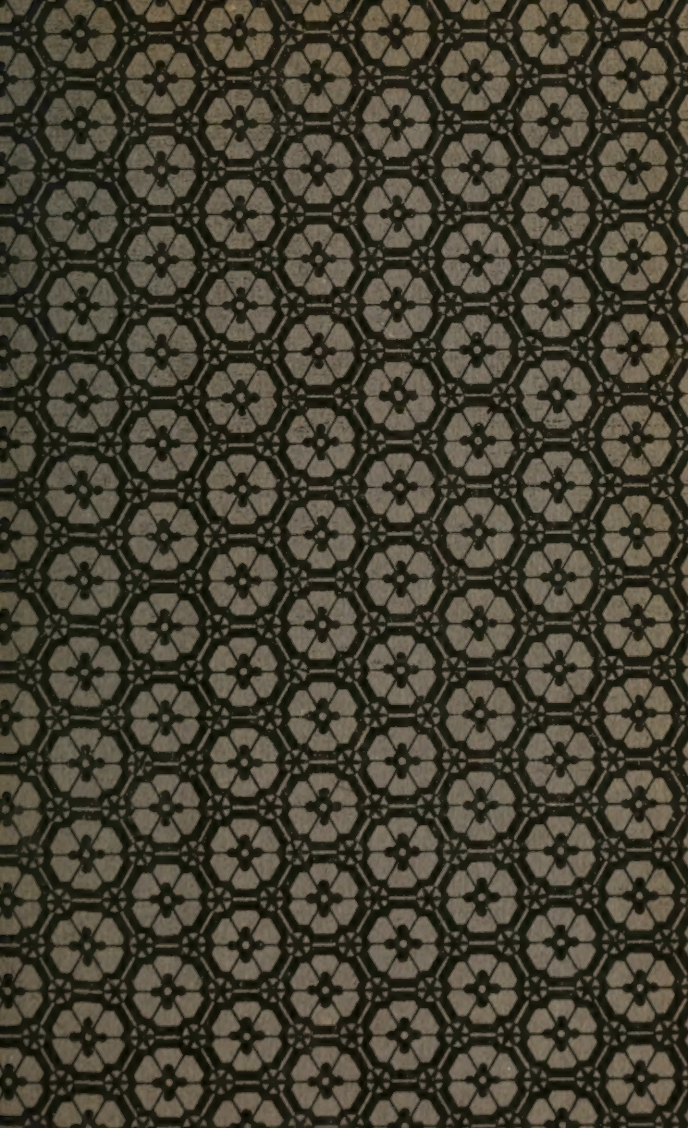

3 1761 04444 2507

Ex libris

FRÁŇA ŠRÁMEK

KLAVÍR A HOUSLE

ČTYŘI POVÍDKY

1920

Nakladatel Fr. Borový v Praze

KLAVÍR A HOUSLE

Vít Procharec, člověk bludný, jenž na křižovatkách vždy tvrdošíjně volil směr nejpochybnější, spatřil za jedné ze svých dlouhých bezcílných poutí na lesní pasece mladou pasačku krav, a ulehnuv mezi vrbice, olepené mandelinkami, bradu podepřenu o dlaně, pozoroval ji dlouho, očima podivně zlatistýma, které lačně okoušely; a stále zlatistějšími byly jeho oči, jako včely příliš opylené, musil vrtěti hlavou, vzdychl také několikráte a, ježto rád tvořil krásná souhvězdí slov, zašeptal konečně tiše: „Je krásná, krásná; mohla by býti průvodkyní slepého pohanského boha.“ Ale když to opakoval dvakráte, nabyl jeho obličej výrazu pokorné touhy; zná-li už lásku, zná-li už lásku — dýchl, tak tiše, že to nemohla slyšeti ani metlice u jeho úst.

Pak po malé chvíli, jsa velmi opatrným, neukazuje příliš zubů ani jich neukrývaje, shledal, že děvče zná lásku a že k ní nevede delší cesty než od úst žíznivého poutníka k nalezené lesní studánce; poněvadž se zatím kravky poněkud zatoulaly, odběhlo potom děvče na okamžik, a když se vrátilo, nalezlo neznámého muže, který se jí asi silně zalíbil, sedícího na témž místě, s obličejem pokrytým

dlaněmi; překážely jí sice tyto ruce na jeho obličeji, nic kloudného si o tom nedovedla pomyslit, ale pokrčila pouze rameny, usedla vedle něho, čekala a mlčela. Když však potom Vít Procharec sňal ruce s obličeje a pohlédl na ni, tu jeho oči dívaly se tak pěkně, že v témž okamžiku zatoužila, aby to bylo na příště vždycky tak, aby muži seděli vedle ní s rukama na obličeji, a pak sňavše je, náhle tak na ni pohlédli, jako tento hezký čert.

„Mohl bys tu zůstat," řekla. „Vzali by tě možná za myslivce."

Usmál se, cítil, že nechtíc prozradila své tajemství, ale odpověděl vyhýbavě, žertem jakýmsi. Nesnažil se vůbec nijak zavésti hovor, pozoroval ji pouze mlčky, očima nadšeně soustředěnýma, jakoby konal nějakou vzácnou klenotnickou práci.

Když vstal, osmutněla. Vstala také a přejela několikráte rukou po jeho prsou; učinivši to však, teprve nyní se jaksi zastyděla, a snad aby zastřela své rozpaky, počala si tiše zpívati, hledíc mimo něho. Ještě jednou pojal ji celou do svých očí, jakoby ji vysazoval do zlatého vozu; pak řekl několik opojených slůvek díků, které však ona přerušila rozpustile trysklým smíchem, a šel. Po něko-

lika krocích dostal od ní do zad jedlovou šišku, a pak ještě jednou; zavřel oči, očekával další rány, a bylo mu skorem líto, když již nepřišly.

Vzdaluje se lesem, slyšel její zpěv. Viděl také vysokou jedli, která psala vrcholkem cosi po nebi, a když napsala, optala se: vidíš? Kývl blaženě, a řekl: vidím. Pak musil projíti kolem několika bříz, které nakláněly k sobě hlavy a smály se do hrsti, ukazujíce na něho prstem; přivřel oči, kterým se chtělo šťastně slzet a zašeptal: objal jsem jednu z jejich sestřiček, viděly to. A došed potom na křižovatku tří cest,volil proti svému zvyku onu, která jej mohla dovésti nejbezpečněji — —

Dříve, než obvykle, vrátil se Vít Procharec z této toulky. Měřil dlouhými kroky tichoučký čtverec náměstí právě v okamžiku, kdy vracela se pošta od podvečerního vlaku, a jako vždycky, objevilo se v oknech na náměstí několik ženských hlav, vyhlížejících zvědavě, přijel-li kdo. Pošta však vrátila se s prázdnou, náměstím ubíral se právě jen tento podivínský lekárníkův syn, a zklamané hlavy v oknech, berouce asi jen nerady zavděk aspoň tímto předmětem, odklonily se poněkud a řekly cosi za sebe v přítmí pokoje, při čemž mladému muži, jehož pozornosti

tato hra oken neušla, mohlo býti asi tak, jakoby ze záloh s posměšným klapnutím shltlo jen několik ukrytých kodaků. Mávl rukou; jeho rozsvětlené oči nezářily proto méně.

Lekárník seděl na lavičce před lékárnou, a čas od času zdvihal k očím lorgnon, pozoruje snad poletující kolem kostelní věže holuby, ozlacené západem. Válo mírem a snovou lahodou od této sedící postavy, jaksi zvláštně korektní, černé a bílé, s rukou, jež zdvihala se a klesala jak po taktu jakési vnitřní hudby, s pomalými úklony usmířené hlavy, která zdála se oddávati klidu večera, upíjejíc je mírnými, vděčnými doušky; mohl jsi se domnívati, že letní večer stanul před tímto stárnoucím mužem, podoben prodavačce květin, jíž on odkupoval svoji malou kytičku, žertuje vlídně a štědře platě.

Jakého mám milého a krásného otce, pomyslil si Vít Procharec, hledě směrem k lékárně; a jaký je dnes večer slavný, slavný!

Poněkud prudší pohyb ruky, jež nesla lorgnon k očím, prozradil, že lekárník zpozoroval nyní svého syna. Nadsedl zpola, ale nepovstal; hlava přešla od pravého k levému rameni, vysílajíc bystře pohled a úsměv.

Oči obou se shledaly na půl.cestě; syn nadnesl vysoko klobouk a otec kynul rukou. Pak

teprve vstal. „Vítám tě, Vítku!“ „Děkuji, a — dobrý večer!“ Šli proti sobě jako voda proti vodě, ohlušili se tím jaksi, a přivítavše se, nenalézali honem jiných slov; ale když potom konečně téměř současně otevřeli oba ústa, aby promluvili, počaly bíti radniční hodiny, a tu, dorozuměvše se veselým mžiknutím očí, dali opět nerušeně plynouti svému mlčení; byli oba milovníky této hodinové hry, a sedm zvučících vln přelilo se nyní po nich, co jejich obličeje seslavnostněly výrazem jakési úsměvné zbožnosti. I potom, když hodiny dozněly, setrvali okamžik v mlčení, hledíce stříbřitě do večerního vzduchu, jak za odletující vidinou.

Tu se však lekárník zasmál, ukazuje rukou do jednoho rohu náměstí: „Vidíš? Vidíš? Náš přesný, sedmihodinový, přemilý Vilibald přichází na večerní šplecht..! Teď... dívej se... vytáhne hodinky a porovná je s radničními... nu, vidíš, neřekl jsem to?“

V rohu náměstí u radnice objevila se malebná figurka, s poletujícími vlasy a šosy, jak poháněna neviditelným strojkem, který ji pudil ku předu skočnými krůčky, obracel její hlavu tu v pravo tu v levo, a rozehrával nepokojně její ruce, nemohoucí se jaksi shodnouti, která z nich má nésti široký klobouk

a která hůl; objevení se této figurky u radnice bezprostředně po odbití hodin a vůbec celý její vzhled zdály se ji uváděti ve zvláštní souvislost s touto hodinovou hrou, byla to jaksi figurka z této hodinové hry, a snad že něco podobného cítili oba muži před lékárnou, hleděli oním směrem v jakémsi srdečném okouzlení, mžikajíce pohnutě očima a pokyvujíce. „Vše jest dnes krásné“, vzdychl náhle Vít Procharec, ale pocítiv na sobě v témž okamžiku otcův pohled, vzhlédl k němu tázavě; lékárníkovy oči rázem ukryly se za přepadlými víčky. Setrval tak okamžik a teprve potom řekl: „Jako bych to, co jsi tu řekl, již kdysi byl slyšel... za podobného večera... a takovým také asi hlasem...“ Ale Vít se rozesmál. „Nu ano, samozřejmě, jistě se nemýlíš... myslím, že to bylo již řečeno stotisíckrát přede mnou a milionkrát bude řečeno po mně...“ Lékárník slabě zavrtěl hlavou; hleděl déle v zářící Vítův obličej. „Jsi někdy velmi podoben nebožce matce“, řekl potom. Vít se přestal usmívati. Z neznámého důvodu přešel jeho pohled po otci s mírnou výčitkou; ale pak mu počalo opět stříbřiti v koutcích přivřených očí a zdvihl žertovně prst; chtěl asi říci něco srdečného, něco, v čem by výčitka zjasněla rolničkou, ale k tomu již nedošlo.

Pan profesor Vilibald Struna, po hodnosti zámecký archivář, došel totiž již zatím na dostřel — a střelil. A nebyl by to profesor Vilibald, kdyby nestřelil nějakým řeckým veršem, bronzovou fanfárou, vrženou na vzdálenost několika kroků. Pak byla řečtina vystřídána starou dobrou češtinou, jakoby právě vyskočivší z umného soustruhu zálibného písmáka, ale to již stál pan profesor mezi oběma Procharci, pravá ruka hůlkou vytepávala takt na rameni synově, levá s širákem bratrsky spočívala na rameni otcově, a uprostřed obracela se jeho hlava hned v pravo, hned v levo, dolévajíc přemírou planoucích očí, co štědře již navršila hlaholnými ústy. Když pak — usoudiv dle neklamných známek na Vítově šatě, že tento vrátil se právě z jedné ze svých toulek poli a lesy — zadeklamoval o velikém bohu Panovi, při čemž volil slova slavně vzdutá, jakoby vybíral nejtěžší a nejzralejší hrozny, tu blýskl Vít očima a jeho ústa zdála se tvořiti neslyšitelný, nadšený výkřik, zatím co otec postál opět na jeho obličeji okamžitým, udiveným pohledem; hned na to však ocitl se Vít v rozpacích a jeho nepokoj prozrazoval, že jala jej náhlá potřeba samoty; použil také nejbližší vhodné příležitosti, poroučel se profesoru Strunovi a vešel do domu.

Oba muži, osaměvše, usedli na lavičku a hovor sám sebou přešel do tichých, málomluvných poloh. Tu a tam řekl jeden letmo několik slov, na něž druhý odpověděl pouze kývnutím; někdy také jen dva pohledy a úsměvy vyšly si vstříc, shledaly se na půl cestě a dorozuměly se; zdáli se děliti o krásu a ticho večera, jakoby z nich jeden pro druhého vybíral lepší sousta. Když chodníček před radnicí potemněl večerními hloučky smějících se dívek a hochů, tu již, zahleděvše se v jakémsi pohnutí oním směrem, zmlkli docela a jen občas se roztržitě poohlédli, když z blízké hostinské zahrady zazněl příliš hlučně třeskot koulí na kuželníku. Pak přešel kolem notář se svou paní a byly vyměněny vzájemné pozdravy; paní snad byla kdysi krásná, nyní však měla již šedivé vlasy, byla velmi otylá a letní, dusný večer působil zřejmé potíže jejímu dechu. Profesor Struna, hledě za ní, zčervenal zvláštně kolem očí. Anežko Kovářová, Anežko Kovářová, řekl potom tiše, pokýval hlavou, ale ucítiv v témž okamžiku na svém lokti lekárníkovu ruku, pohlédl na tuto ruku, pak na lekárníka, zamračil se a odklonil rychle hlavu. Ale když ji brzy na to opět obrátil k lekárníkovi, měl již kolem očí celé vějířky žertovných vrásiček.

„Milý příteli, z nás dvou jsem v tom hůře přece jen já," řekl, ale nedostal odpovědi. Mlčeli delší okamžik. Pak profesor Struna napsal cosi holí ve vzduchu, a řekl: „Kníže Ondřej dnes přijel." Lekárník se zřejmě vzrušil z myšlenek. „Na trvalo již?" optal se, ale nestál za svou otázkou, byl jinde. „Na trvalo?" Profesor se krátce, zle jaksi zasmál, a opět psal něco holí; otálel nějak s tím, co chtěl říci. „Takhle na trvalo: před polednem přijel, sešel do kaple, zahrál na varhany, requiem jakési... poručil potom hned zapřáhati a opět odejel." Nyní teprve stal se lekárník velmi pozorným, čekal, poví-li profesor více, ale nedočekav se, řekl jakoby sám pro sebe: „Co to asi? Requiem? Podivno!" V témž okamžiku však se jaksi polekal; podoben někomu, jenž zapomenuv se, promluvil na nevhodném místě, odkašlal rozpačitě a příkře se odmlčel.

Náhle oba zdvihli hlavu a pohlédli vzhůru; otevřeným oknem nad nimi tryskly housle, prudce, jakoby rozpřáhly do letního večera chtivou náruč; bylo to stoupání nahoru a nahoru, někdo stoupal a stoupal, by natrhal na nebi hvězd; nepobyl dlouho tam nahoře, oči jeho byly oslněny příliš a hlas se mu brzy zalykal úžasem; vracel se nyní opět,

nesa poselství, jež mohl sdělovati pouze ticho-tiše, šepoty a vzlyky modře omženými něhou, které zdál se ukrývati pod lupeny a pod kameny v mechu, by nalezly je zítra dívky, až půjdou víti věnečky, a hoši, kteří vydají se na lov za zlatým střevlíkem — a pak — — pak už stalo se s houslemi něco dokonce podivného, neboť hrály nyní cosi bílého a oblého, co zdálo se vystupovati z rouch a závojů, jak blahoslavená nahota, dar nabízející se a přijímaný v kleče...

Oba muži na lavičce, naslouchajíce, vyměnili letmý pohled. Profesor zdvihl významně ukazováček a lekárník odpověděl úsměvem; přivřeli labužnicky oči, jak nad číší dobrého vína, zdviženou zkoumavě proti světlu. Ale záhy stal se lekárník nepokojným; číše vína jaksi zhořkla. Snad že posléze tento nepokoj přenesl se také na profesora, i on počal se neklidně chouliti pod prškou tónů, která padala s hora; v jednom okamžiku dokonce přivstal a pohledl hrozebně vzhůru, jakoby chtěl housle zakřiknouti; ale usednuv opět, a tiskna hůl v důlek brady, zachoval pak již zachmuřený, nehybný klid, zatím co lekárníkův výraz jevil stále bolestnější udivení. „Tohle nebylo asi requiem, milý příteli.“ řekl profesor, když housle zmlkly, a hlas jeho

byl horký, suchý, písečný, i smích, kterým ukončil, byl takový. Lékárník položil ruku na čelo. „Nevím, co to dnes... už dávno Vítek nehrál.“ „Vysmál se nám starcům,“ zamumlal profesor, vstávaje, a strnul na okamžik, s očima vhrouženýma v neurčito; jeho ramena se prudce zdvihala a klesala. „Ach, mládí, mládí — —!“ řekl tiše, a bylo těžko uhádnouti, zlomil-li se v jeho hlase úsměv nebo slza. Vyšel zcela z obvyklého svého žertovného klidu, a velmi kvapně se dnes rozloučil.

Když okamžik na to vešel lékárník do lékárny, užasl klímající magister nad bledostí jeho obličeje. Nutě se do žertů o rozmarech svého churavého srdce, požádal starý pán magistra o dávku digitalis, a odebral se do svého pokoje. Seděl tam chvilku po tmě, při čemž několikráte tíživě vzdychl; na to, rozžehnuv svíčku, přistoupil s ní k podobizně nebožky ženy, měně několikráte polohu, jakoby se chtěl postaviti v směr jejího pohledu. Ach, nyní to nebyl již onen korektní starý pán s pomalými úklony usmířené hlavy; měl čelo jak obolené trny, pod čelem zmatené oči a vychýlená, chvějící se brada dodávala jeho ústům výrazu tichého bědování. „Tóny, Tóny... a jediného slova jsi mi nezanechala,“ za-

mumlal, opakuje tak slova, jimiž již na tisíckráte vyslovil svou neutichající výčitku. A vyhovuje povelu prudce trysklých vzpomínek, postavil svíčku na stůl, a vraceje se stále pohledem k podobizně, vyhledal ve skříni podlouhlé pouzdro, z něhož na to vyňal loveckou pušku a položil ji na stůl; jeho oči putovaly mezi ní a podobiznou; byla to táž puška, kterou si tehdy před lety jeho žena roztříštila svou krásnou hlavu. „Hle, což to byla nějaká zbraň pro tebe? Pro tvé drahé, bílé ruce, pro tvou milovanou, zlatou hlavu?“ Pokryl obličej rukama, záda se mu nahrbila prudkou vlnou. Když opět vzhlédl, jeho pohled nemohl se déle ustáliti; tříštil se asi o ostré hrany mnoha hrozných vzpomínek. „Nehněvej se, Tóny, nehněvej... že ruším tvůj mír. Vždyť jsem dlouho mlčel, není-li pravda?“ Přemnul rukou čelo, a téměř něžně se potom usmál. „To Vítek mne dnes — zavedl. Vrátil se z toulky a měl, ach, bože, měl tvé zářící oči. Tvůj zářící úsměv. Tvůj štěstím napojený hlas — z jednoho večera. A pak hrál! Jak hrál! Dlouho již nehrál — ale dnes jsme jej slyšeli, já a přítel Vilibald. Jak, jak, Tóny, hrál! Jako ty — onoho večera. I tvůj klavír dlouho mlčel. Ale onoho večera, vrátivší se odkudsi šťastná a zářící,

jsi hrála! Kam, hrajíc, kam ulétala jsi nám onoho večera? Kam ulétal dnes on?" Jakási překvapující myšlenka dala jeho hlavě náhlý odklon nazad; zdál se vypíjeti dlouze jed této myšlenky, přirůstaje zvětšenýma očima k podobizně; několik dlouhých okamžiků to trvalo, pak pohled jeho uhnul provinile stranou, podoben pohledu někoho, jenž zradil. Vstal a přešel několikráte pokojem, zastavuje se a šátraje rukama po nábytku; zcela zřejmě se snažil, by nehleděl na podobiznu. Postál okamžik, obličej pokrytý dlaněma, zdvihaje rameny jakousi hroznou tíži. Aaaach, vzdychl potom, shasl svíčku a šel k synovi.

Nalezl jej, sedícího po tmě, zdvižená kolena ovinutá lokty. Mnoho mu asi nebylo do hovoru, lékárník dostal na své otázky jen několik jednoslabičných odpovědí, jakoby dechnutých z dálky, a proto se odmlčel. Až po chvilce začal znovu. „Krásně jsi dnes hrál", řekl. Syn zdál se býti udiven. „Hrál jsem? — — — Ach tak", dodal, jakoby teprve teď se rozpomenul. „Co jsi to hrál?" „Co? Nevím. Vzal jsem housle . . . a hrál". „Tak, tak", řekl lékárník „jsi velmi podoben své matce". A nepozoruje snad ani netrpělivého pohybu synova, dal se již zcela nésti horkou, vzpomínkovou vlnou. „I ona tak kdysi hrá-

vala, myslím. Srdcem, mohu-li tak říci. A toulky krajem také měla ráda, velice ráda. Jsem suchý patron, nerozuměl jsem tomu. I lecčemus jinému jsem nerozuměl. Proto asi nebyla se mnou šťastna — — Ne, nech, Vítku, nech, abych ti o tom jednou vypravoval“, přerušil se náhle, nemoha nepozorovati neklidu synova, jenž netrpělivě vstal a opět usedl. Také lékárník vstal, usedl a chvilku mlčel.

„Nu, z rodu již byla takového, tvá matka. Prudce tam hráli o život. Rozbíjeli, abych tak řekl, po každém doušku číši, z které se napili. A netrpělivi byli, jak sedlaný kůň; ještě nevyjeli, a už zdáli se býti na tisíc mil daleko. Nebyl bych dostal tvou matku; nebyl jsem ženichem pro ni, a ani mlád jsem již nebyl. Ale to již tenkráte střípky rozbitých číší se příliš nakupily; často, sedě s nevěstou v jednom pokoji, slyšel jsem z druhého prudké hlasy málo zdrželivých věřitelů, při čemž má nevěsta zdála se baviti zcela dobře, vyklepávajíc na klavíru jakýsi směšný doprovod k jednotlivým hlasům, zaznívajícím z vedlejšího pokoje, mžikajíc při tom na mne rozpustile očima. To vše se mne však netýkalo“, ztišil nyní hlas „miloval jsem tvou matku“. Skloniv hlavu, odmlčel se na okamžik.

„Tchán byl upřímný; když jsem mu říkal o dceřinu ruku, pohledl na mne s posměšným udivením a s jakousi žertovnou soustrastí; směje se potom, odtáhl mne za knoflík kabátu k oknu; bylo to okno prvního poschodí. „Skočil byste odtud?“ otázal se. Nechápal jsem smyslu jeho otázky, skákat z okna se mi rozhodně nechtělo, a zavrtěl jsem hlavou. „Neskočil, vida“, řekl. „Z prvního poschodí neskočíte. A z padesátého skočíte. Nu, žeňte se, máte-li chuť“. Odpověď své nevěsty jsem již měl; dala mi ji dva dny před tím, ne méně upřímně, než její otec. Vyslechla mne bez překvapení. Pak políbila svou dogu, Jespu, jež ve mně budila odpor, na hlavu, a zdála se s ní okamžik důvěrně raditi. „Ale Jespu si vezmu s sebou?“ optala se potom. Řekl jsem: „Ano“. „A vstávati budu každý den teprve o desáté hodině?“ „Ano“. Položila ještě celou řadu otázek, a na všechny jsem řekl: ano. Zdála se býti uspokojena. „Jděte Jespo, pán vás políbí; přijímáme jeho nabídku“. — — — Ach, Vítku, nehledej v těchto vzpomínkách výčitek; není jich tam. Vyčítal-li bych, tož jen sobě. Že jsem jí někdy nerozuměl, ani tehdy, ani kdy potom. Nevím, kdo byla. Nevím, proč se mnou šla. Nevím, proč ode

mne odešla. Ale nevyčítám, nevyčítám — — Nu, tchán byl skutečně upřímný. Po svatbě, večer, když povoz byl pro nás již připraven, aby nás odvezl sem domů, tu, ukazuje oknem na tovární budovy, řekl s dokonalým humorem: „Jedno by mne mohlo ještě zachránit: kdyby mi tohle všechno dneska v noci někdo zapálil!“ Tvá matka zatleskala rukama, byla nadšena. „Ach, to by bylo krásné! Kdyby to, tati, bylo možno! Jak by se nám krásně jelo v červené záři!“ Snad že tchán shledal tento projev přece jen poněkud povážlivým, pohledl na mne zkoumavě, vzdychl, a nemluvě již, doprovodil nás rychle k povozu. A tak jsme jeli. Tvá matka se často ohlížela. Ale žádná záře se neobjevovala. To ji asi sklamalo, byla nemluvná a mrzutá; nic nepomáhalo, že jsem zavedl žertovný hovor s Jespou, nerozveselil jsem ji. A pak jsme dojeli“.

„Před lékárnou přivítal nás broukavý doktor, nebožtík Myklas, který zle žehral na dva dny mé nepřítomnosti; vyjadřoval se rád velmi hlučně a miloval robustní pohyby rukou, čímž uvedl Jespu v zuřivý štěkot. V několika oknech na náměstí objevilo se světlo, byly vytaženy žalusie a lidé vyhlíželi, zatím co Jespa počínala si stále zuřivěji,

jakoby chtěla zburcovati celé město; v těch několika okamžicích, myslím, zrodilo se tiché, tajené nepřátelství města proti tvé matce, která tu vždy byla a zůstala cizí — — Naše městečko znáš. Tiché a vždy totéž, jakoby z nějaké hrozné povinnosti; je takové dnes a bylo i tehdy. Třikrát denně přijíždí pošta od vlaku a téměř nikoho nepřiváží. O sv. Floriánu táhnou městem hasiči s hudbou, o Petru a Pavlu ostrostřelci s hudbou. Jinak nic. Snad že jen ještě tenkráte každého jitra objevoval se na náměstí oslík zámeckého zahradníka, rozvážející zeleninu; toho oslíka měla tvá matka ráda, a čekávala na něho před lékárnou, by jej polaskala. A jinak nic. Jen radniční hodiny nám tu pěkně hrají. Ale ji činívaly velice smutnou; je mi to těžko říci, ale vůbec tu velice osmutněla. Často, vstoupil-li jsem k ní do pokoje, pohlédla na mne, jakoby mne nepoznávala; kladla mi podivné otázky, z nichž jsem poznal, že se její sny toulají, nevěděl jsem, kde. Když jsem ji prosil, aby zahrála na klavír, vzdychla a odvrátila hlavu; přestala vůbec hráti. — — Ani Jespě se u nás nelíbilo. Stala se zlou a provedla několik ohyzdných kousků; přinesli nám ji potom kdysi ubitou, a tvá matka ještě více zanevřela na město. Jednou před půlnocí,

když jsme právě ulehli, zazněly dole rozčilené hlasy a zatrhal prudce zvonec u lékárny. Sestoupil jsem co nejrychleji dolů a našel tam několik mužů, podpírajících bezvládné čísi tělo; byl to student, který se před okamžikem pod okny svých rodičů střelil do prsou, a poněvadž doktor před večerem odejel kamsi ven k nemocnému, přinesli střeleného nyní sem, dalo-li by se k jeho záchraně zatím něco učiniti; nedalo se však již učiniti nic, a hoch, vnesen do lékárny, v několika okamžicích zemřel. Zatím také sestoupila tvá matka, viděla ubohého hocha, a silně jí to otřáslo; její sny zdály se v následujících dnech obírati pouze jím. Třetího dne měl student pohřeb, také ona se ho zúčastnila, a slzy, které o tomto pohřbu rozechvěně plakala, byly jediné, které jsem kdy u ní viděl; mimochodem řečeno, uvedly tyto slzy zlé jazyky v pohyb, a učinil jsem tenkráte vše, aby pěna této hloupé, špinavé vlny nedonesla se až k ní, což se mi také, myslím, podařilo — —".

„Tchán, který byl zatím ujel do Ameriky, posílal odtamtud nyní často své podobizny, které jej ukazovaly v exotických úborech farmáře a lovce, sedícího na koni i odpočívajícího u táborových ohnišť, vždy s puškou

a nábojovými opasky; omládl teď novým, dobrodružným životem a vypadal snad i mladší mne. Z těchto podobizen se tvá matka velice těšívala a dovedla nad nimi prosníti celé půldny; byly rozloženy po jejích poduškách i tehdy, když přišla její těžká hodina . . . a ty jsi se nám narodil — —“.

Lékárník se nyní náhle odmlčel. Pohlédl několikráte bázlivě zpod ruky směrem, kde seděl jeho syn. Bylo mu nyní asi něco utajiti, ne, by ušetřil sebe, ale onoho, jenž seděl opodál nehybný, zadívaný, jak se zdálo, otevřeným oknem k večernímu nebi; lekárník nemohl viděti jeho úsměvu, který teď, když se otec na okamžik odmlčel, stal se ještě zřejmějším.

„Nu, rozuměli jste si, myslím, zprvu zcela dobře, ty a tvá matka. Měli jste si mnoho co vypravovati, třebaže ty jsi říkal stále totéž, čemu snad pouze ona rozuměla. Ale pak,“ lekárník zcela zřejmě pokoušel se jisté úskalí obejíti žertovným tónem, „snad že jsi některé své názory počal hájiti příliš hlučně a byl hluchý k jejím, obíraje se s urážlivou lhostejností raději palečky u svých nohou — ostatně, ani tvé tehdejší stanovisko k americkým podobiznám, v jejichž tajemné krásy se pokoušela tvá matka tě zasvětit, nemohu

dnes omluviti, bylo příliš radikální, ničitelské — pravdou je, že poměr váš se stal poněkud napiatým. Zdálo se mi na čase, abych smírně zasáhl, ale snad že i má diplomacie neopatrně leccos pokazila," jen s největším úsilím dodržoval lékárník žertovný tón, který teď se počal hořce lámati, „ano, snad že jsem nebyl dosti opatrným diplomatem, napjetí nepolevilo a tvá matka uzavřela se více, než kdy před tím. A tehdy to bylo, kdy oblíbila si dlouhé denní toulky krajem. Bylo toho roku překrásné jaro, krásnější ještě než letos; mnozí nalezli asi toho jara své štěstí, ale ona svého štěstí a míru nenalézala. Vracívala se k nám z těchto toulek, a v jejích očích bylo napsáno, že konala marnou cestu; dáti nám ničeho nemohla, ale byla vděčna, že ničeho nežádáme. Tak mi připadá, že malý mužíček, kterým jsi byl tenkráte ty, počal poněkud chápati situaci; zdál se slevovati na celé čáře, jevil překvapující mírumilovnost, ale nic naplat, bylo nám zatím jen čekati. Někdy vyslovila zvláštním pohnutým hlasem tvé a mé jméno; rozčekali jsme se ještě více, ale ona zavrtěla pouze udiveně hlavou a uzavřela se opět. Až jednoho letního večera, příliš podobného dnešnímu, bylo vše jinak."

„Stál jsem před lékárnou a viděl jsem ji, vracející se. Šla napříč náměstím. Bylo něco nového v její chůzi, cosi ji neslo a kolébalo. Nesla červený slunečník jak utrženou kdesi venku v poli velikou květinu. Když se přiblížila, viděl jsem její obličej, šťastný a zářící. Skoro bezděky popošel jsem jí několik kroků vstříc. Řekla několik slov o krásném dnu, byl to vzdech štěstí. V témž okamžiku však jakoby se byla udivila, že řekla ta slova mně, jakoby bylo šlo o pouhý omyl, usmála se plaše a prošla kolem mne.“ Hlas vypravujícího tiše ožhavěl. „A za okamžik — zahrál shora její klavír, který již dlouho mlčel. Jak hrála! Na křídlech jakého blaha to letěla tenkráte? Nikdy, nikdy se to, Vítku, nedovím. A nikdy se nedovím, proč po šesti dnech, v nichž nosila své štěstí jak vnitřní slunce, jímž oslněna, nezdála se pozorovati ani naší přítomnosti, proč po oněch šesti dnech, vrátivši se ze své toulky, vešla nepozorovaně do mého pokoje, a tam... tam zahubila svůj život. Nikdy se nedovím, nikdy se nedovím — —“

Pro dlouhý okamžik nastalo ticho.

„Vítku — — —?“

Ale Vít zůstal nepohnut. Tu otec těžce vzdychl a vstal.

Nyní teprve vzhlédl Vít a vstal také. Vztáhl k otci ruku.

„Děkuji, tatínku. A dobrou noc. Ale okna nezavírej, zahraji ti ještě.“

Otec se jaksi lekl. Zdál se váhati. „Ano, ano,“ řekl potom a šel.

Stál u otevřeného okna svého pokoje a čekal. Jakýsi zvláštní význam zdál se mu tajiti v synově přípovědi; očekával slíbenou píseň, jak hrozné poselství, a srdce jej bolelo rozechvěním. Ale Vítovy housle mlčely. Ještě chvíli čekal a posléze jal ho mučivý strach. Vyšed na chodbu, naslouchal okamžik u synových dveří. Válo odtamtud hlubokým tichem. A tu, stisknuv kliku, po špičkách vešel.

Do pokoje nahlížel měsíc. Vít seděl na témž místě jako dříve, ruce s houslemi skleslé do klína. Jeho hlava byla schýlena k levému rameni. Spal a usmíval se ze sna . . .

OKLAMAL

Zívavou, vlhce nasáklou šedí počínal onen březnový den, který měl přinésti krajskému městu vzrušující událost. Zdálo se, že studeně sprchne; pak zašelestilo krátce krupkami, z nenadání, a náhle opět přestalo. Několik minut po sedmé hodině objevil se na kamenném mostě důstojník; kráčel od předměstí a dokuřoval rychlými tahy cigaretu. Několik kroků před ním jel řeznický vozík, pokrytý bílými plátny; jinak bylo v tom okamžiku na mostě pusto. Teprve, když řeznický vozík přejel asi střed mostu, vešel s druhé strany na most muž, jenž kráčeje, vyklepával dýmku; šel těžce, trkaje koleny do předu. Červený hoch, sedící na řeznickém vozíku, zahleděl se upřeně na tohoto muže, cítě asi potřebu, vzpamatovati na něčem své rozespalé oči. Muž došel až k němu; náhle ještě více trknul koleny do předu, rozpřáhl podivně ruce a vykřikl: „Skočí!“ Hochu, jako když jediným trhnutím obrátí někdo hlavu na zad, a tu vidí: Na mostním zábradlí stál důstojník a trhal zvláštně pravou rukou, jako by ji z něčeho vyprošťoval, Náhle ruka stála, proti prsoum stála, všechno na vteřinu jaksi hrozně stálo; důstojník po-

hledl směrem k vozíku, zamračil se, řekl cosi, a tu již uhodilo slabým výstřelem; tělo na zábradlí se nakrčilo, mávlo rukama a svezlo se s mostu do řeky; obláček dýmu běžel na druhou stranu mostu...

Toho dne navštívil bledý, štíhlý důstojník všechny příbytky v městě. Na levé straně prsou měl ožehnutou bluzu; a pod ožehnutou bluzou tměla se dobře mířená rána, jistá a stručná, jak tečka na konci věty. Byl trochu hrdý na své dílo, mohlo se zdáti; nalézal své jméno na všech rtech, ženy dýchaly rychleji a muži vraštili nervosně obočí. A snad i proto, že bylo předjaří, bloudilo město v jakémsi romantickém přísvitu; učitelce hudby dvě žačky náhle, bez zřejmé příčiny, rozplakaly se nad klavírem a v gymnasijních lavicích sedělo několik hochů s očima úplně ztracenýma.

Lidé putovali ke kamennému mostu. Pod mostem byl led na několika místech prosekán; v jednom z těchto otvorů chtěl asi zmizeti nadporučík Bartl, zavíraje za sebou dvéře na dvakrát, ale padl náhodou těsně vedle jednoho z nich a zůstal ležeti na ledě. Zbyla tam veliká, rezavá skvrna, a lidé nahýbali se přes zábradlí, hledajíce ji očima. Pokyvovalo se hlavami; jeden druhému hle-

děl na ústa, čekala se nějaká milá slova. A přišla. „Člověk to byl hodný, veliký dobrák, vojáci v kasárnách plakali; a jeho sluhu ani nebylo lze upokojit.“

V blízkých kasárnách troubili; oči hledaly opět úkosem rezavou skvrnu; napadalo něco krásného a smutného. „A proč to vlastně udělal?“ Všechny hlavy se vztyčily, mlčení jakoby rostlo k hlubokému vzdechu. „Proč? Neví se. Ráno ještě odeslal dva dopisy. Neví se.“

Během dopoledne vysypaly se ještě několikráte krupky; odpoledne zaválo však teple jarem, zapršelo, a k večeru strhl se bouřlivý vítr, který řinčel štíty a svítilnami. Řeka zdála se nezvykle hučeti. A lidé, slyšíce hukot větru a vody, naslouchali těmto zvukům, jako písni, skládané právě pro tento zvláštní den a tuto chvíli. A zatím co oči hleděly v nejtmavší kout pokoje, řekl tu a tam někdo: „Dva dopisy, hleďte! Kam? Komu?“

Po celou noc stál nad městem bouřlivý houslista a hrál. K ránu však stal se poněkud neklidným; cosi na východě jej znepokojovalo. Hleděl tam okamžik, pak zavřel oči a hrál znovu. Ještě divočeji zahrál a pustil zvuky svých houslí přes město, jak

poděšené stepní koně. Ale když, pootevřev zvídavě levé oko, pohlédl po chvíli k východu, slunce tam vycházelo; a tu přestal hráti, vrhl krátký, posměšný chechet směrem k slunci, a rychle odcházel. A tak se stalo, že město toho dne probudilo se v pokojném, jarním slunečnu, které leželo na všech předmětech, jak velmi křehké chmýří. Na východní straně zotvírala se záhy okna a ženy se z nich vykláněly, kynouce mužům, kteří šli po svém zaměstnání. Po celý den svítilo slunce. A nepříjemně dotčen tímto jarním sluncem, obtěžován jím jaksi, bloudil ulicemi stín bledého, štíhlého důstojníka, vcházel také do příbytků, ale pozoroval dobře, zdálo se, změněnou situaci a ztratil také mnoho na včerejším sebevědomí; podobal se skutečně někomu, kdo se přežil o den, a hleděl to napraviti, vzdaluje se vždycky co nejkvapněji. Na trh přinesli toho dne první fialky.

I následujícího dne byla krásná jarní pohoda; hravě a bělostně bylo, jak od mnoha družiček a co chvíli stanul nad městem veliký, světelný oblak, jak ulitý z roztavených stříbrných zvonů. A pod jarní oblohou toho dne vezli ke hrobu nadporučíka Bartla; město ještě jednou zotvíralo svá srdce, aby jimi ne-

chalo projeti vůz s touto rakví. Ženy trochu zbledly, když zahrála hudba. Důstojníci kráčeli vážní a krásní, jakoby šli na smrt. Pak objevila se rakev a zavonělo silně květinami. Lidé se počali náhle tlačiti, jak už bývá, ze zvyku. Opona trochu rychle spadla, zbylo jisté zklamání. „A kdo že šel za rakví?“ „Starý pán takový, otec asi. Jediného syna asi měl...“ Smutné, pravda. Ale celkem — nejsme všichni jaksi zklamáni? A lidé, hledíce ještě okamžik na oponu, která poněkud rychle spadla, pokrčili konečně rameny a mávli rukou. Na střechách, zdivočilí jarem, hlučně křičeli vrabci. Eh vy mudrci, řekli lidé, hledíce ke střechám; a usmívali se.

Město pokrčilo rameny a mávlo rukou. Bylo ochotno zapomenout na poslední událost co nejrychleji. Ale brzy potom počalo se o zastřeleném důstojníku hovořiti znovu. V trochu podivné souvislosti ovšem, která vzbuzovala smích. Věc byla ta, že nad hrobem nadporučíka Bartla byla několikráte spatřena slečna Erna Slabochová. „Tak, víte, nad hrobem stojí, zlomená a bledá, vdova jedním slovem!“ Smáli se lidé. Neboť slečna Erna Slabochová nebyla už teď dokonce ženou, pro kterou by se mladý důstojník zabíjel; jednou z trapných, odložených veteší

města byla, a proto se lidé smáli. Před několika lety, ano, jinak bylo.

Slabochovi — vdova po zásobovacím důstojníku s dcerou — bydlili tehdy v ulici, kterou chodili vojáci na cvičiště; když se vraceli, salutovali důstojníci slečně Erně do okna šavlí, a slečna Erna kynula maličko hlavou královny. Paní Slabochová stála za záclonou, dojata a pyšná; zářila, jakoby nořila obě ruce v kupu dukátů. Pak odstoupily obě od okna, slečna Erna pohlédla mimochodem do zrcadla, jakoby na půl ucha přijímala od někoho raport a paní Slabochová počala listovati v albu s fotografiemi. „Krásný muž,“ řekla potom, pozorujíc jednu z nich. Čekala okamžik, nic, slečna Erna nepolkla vržené udice. Usedla do houpací lenošky, napínajíc pod sukní štíhlé, krásné nohy, což působilo jako dlouhý, mazlivý tah smyčcem, a pozorovala matku přivřenýma, trochu posměšnýma očima.

„Nadporučík Vacka nápadně zbledl, když zdravil do okna... nepozorovala's?“ řekla paní Slabochová opět. Ale slečna Erna pokrčila pouze rameny.

Chvilka ticha. Krásný muž v albu se nezarděl. Pak:

„Jak jsi šťastná, dítě!“

•

Výraz slečny Erny stal se náhle velmi unaveným. Paní Slabochová hluboce vzdychla; hladila rukou album; ještě jednou vzdychla a vyšla tiše z pokoje do kuchyně. Zapomněla na plotnu, na oběd, na vše zapomněla; usmívala se vstříc nějakému zářícímu snu, na jehož nejvyšších vrcholcích stála Erna, vítězná a krásná. Pak z nejasného důvodu zaplakala; a nechávajíc téci tyto slzy, psala tužkou na kousku papíru bratru majorovi jeden z občasných svých dopisů, které byly přeplněny zbožňováním dcery, jak pokoj křikem kanárka, a končily prosbou o peníze.

Ale jednoho dne potom, když paní Slabochová vyvrcholila tiché své nadšení opět výkřikem: „Jak jsi šťastná, dítě!“ — slečna Erna se proti svému zvyku krátce zasmála. Paní Slabochová překvapeně vzhlédla a setkala se s pohledem Erny, pod nímž si připadala náhle tak podivně směšnou, jakoby jí někdo namaloval uhlem vousy. Padl na ni strach, mezi ní a Ernou byl pojednou takový zlý vzduch.

Seděla tu Erna a stále hleděla na matku přivřenýma očima.

„Mami . . .,“ řekla potom, a otálejíc na pohled trochu, rozhodla se asi a pohodila hla-

vou. „Já — jsem včera nebyla v divadle...“
Paní Slabochová, zdálo se, dobře nerozuměla.
„Byla jsem s nadporučíkem Lerkem. U něho jsem byla. V bytě.“
„S nadporučíkem... Lerkem... v bytě... Hleďte ji, co si vymyslila...“ mumlala paní Slabochová.
„Nevymyslila.“
Ale slečna Erna musila ještě jednou vše opakovati. „Jednou k tomu přece musilo dojíti,“ dodala lehce, zpěvně skorem. Paní Slabochová sešedivěla v obličeji. Pak zrudla. Náhle vstala a počala se spěšně oblékati.
„Kam půjdeš, mami?“
„K Lerkovi, rozumí se. Promluvím s ním. S bídným...“
Slečna Erna pozorovala matku, zvláštní úsměv poletoval jí kolem úst. Neřekla ničeho. Ale když matka byla již ustrojena, přistoupila k ní a řekla něžně: „Svlékni se, mami...“
„Ne, nemožno, promluvím s bídákem...“
„Svlékni se, mami. Co s Lerkem? Já sama šla.“
Paní Slabochová zaplakala. „Ach, dítě... Erničko... máš takové dobré srdce...“
Bylo teď cosi krutého v úsměvu slečny

Erny. „Je to ostatně ... krásný muž, mami,“ řekla zálibně, jakoby jedla hrozen.

A tiše, ležíc tváří na jejím rameni, optala se paní Slabochová: „Chce tě snad?“

Slečna Erna zavřela na vteřinu oči. „Ah, ne ...“ řekla potom a položila matce na ústa ruku.

Paní Slabochová zaplakala. Nerozuměla ničemu z toho, co se přihodilo, ale neodvažovala se již ptáti, Erna nechtěla. A plakala-li teď, plakala vlastně také trochu štěstím, že ji Erna držela v náručí, že ji hladila po vlasech a že s ní tak něžně mluvila. Ani na okamžik nevinila Erny z ničeho, také něčím poskvrněnou ji neviděla; jako rázem zapomínajíc všech předsudků, opojena v tomto zapomenutí, viděla teď v Erně pouze hrdinku něčeho bolestně krásného, a ona chtěla choditi kolem toho po špičkách, nedotýkajíc se toho ani slovem.

A jen aby ukázala, že se zcela smiřuje a ke všemu přitakává, zdvihla hlavu a, hledíc Erně blaženě do očí, řekla tiše: „Lerk tedy ... Lerk ...“

Erna odvrátila poněkud hlavu. „Ach, na jménu, mami, nezáleží ...“

Venku zvonilo, listonoš přinesl pro slečnu dopis. Otevřela jej neúčastně a četla; paní

Slabochová se zadýchala a vyšla po špičkách z pokoje. „Zhloupl — po včerejšku,“ vzdychla Erna, přečetši dopis, a počala jej trhati na malé kousky.

Z odpoledního promenádního koncertu v městských sadech vrátila se poněkud nervosní. Vyňala jehlice z vlasů, spustila vlasy a mnula si okamžik čelo a oči.

Paní Slabochová se polekala. „Bolí tě hlava, miláčku?“

„Ne, ne. Unaví to jen... procházeti kolem tolika pohledů...“ Zatulila se jaksi zimomřivě do sebe, její úsměv zavlál, jak svíčka v průvanu. „Jeden student je tu, má mne hrozně rád, vím to. Velmi hloupé od něho ostatně...“

„A co zlých pohledů, jedovatých“ zasmála se nervosně. „Nepřebírám přece slečnám jejich koncipisty, soudní adjunkty, profesory... nezávidím také... ale...“

Zbledla poněkud a zavřela na okamžik oči. „Ale... člověku je při tom tak nějak, mami, jako... jako když sedá na černého koně, a letí, hrozně letí, vše jedno, kam letí...“

Paní Slabochová řekla překotně několik chlácholivých slov. Ale když na ni Erna pozorně pohledla, začervenala se a pomátla.

Hleděla na ni Erna okamžik pozorně a pak se rozesmála.

„Ráda by se's asi na někoho optala, viď? Na Lerka?“

Paní Slabochové zasvětlalo slzně v očích. Ale Erna zavrtěla hlavou. „Ne, Lerk tam nebyl. Nemá času nepochybně, musí psáti hloupé dopisy. Nu, nebyl prostě. Jiní byli.“ Blýsklo jí v očích, založila ruce za hlavu, a řekla tiše a něžně: „Nu, pojď, mami, a dej mi hubičku...“

Když pak dva dny na to Erna, odešedši před večerem, vrátila se až druhého dne ráno, přinášejíc ve všech svých pohybech i ve výrazu obličeje jakési nestydlivé doznání veselého, lehkomyslného hříchu, a na němou otázku vyjevených matčiných očí odpověděla nejprve pokrčením ramen a buršikósním sražením podpatků, a když se oči stále ještě ptaly, řekla zpěvně, vrtíc vesele hlavou: „Ne, ne, mami... tentokrát to nebyl Lerk...“ — tu paní Slabochová, stržena tím přece jen z rovnováhy a sesláblá beztak probděnou nocí, zavrávorala zprva sice a byla by snad upadla, ale uložena potom Ernou na lůžko, utišila se brzy pod jejím láskáním, a když otevřela oči, upírajíc je oddaně na Ernu, bylo v nich určitě napsáno, že

pro vždycky smiřuje se se vším a přitakává ke všemu, zatím co její rty šeptaly: „Jaká jsi hezká! Jaká jsi hezká!“ Co ještě ležela, zvonilo venku; Erna vyšla, a hned na to vrátila se s malým balíčkem, jehož tajemství bylo v několika okamžicích rozřešeno a vynutilo paní Slabochové výkřik podivu. Prohlížela zlatý náramek, ale náhle počala se její ruka zcela zřejmě třásti; polykala rychle a na Ernu pohlednout se neodvážila; a když Erna, jako žertem, chtěla připnouti náramek na její ruku, připustila to sice, ale zčervenala všecka a hleděla kamsi mimo, mžikajíc očima. Obličej Erny zůstal nehybný.

Tento zlatý náramek nebyl posledním dárkem, který Erna obdržela. Tři, čtyři roky šeptalo si město, šustilo to ve stopách jejího jména, jak žluté listí, zachycené o lem její sukně. „Regiments-Erna“, říkalo město. Ale když potom náhle nějak příliš rychle vyplýtvala krásu, město škodolibě zamnulo ruce a z mlsných stali se hrubci; tehdy chůze slečny Erny ulicemi podobala se příliš útěku.

Sěděly potom doma, ona a matka, každá ve svém koutku, nemluvily téměř, a zdvihly-li hlavy, měřily se udivenými pohledy. Erna, čtouc německý román, občas se suše zasmála. Lhář, lhář, mumlala potom.

Matka vzhlédla. „Co?“

„Lhář!“

A matka přikývla. „Ano . . . lžou.“

Erna přestala konečně čísti německé romány. Seděla už jen na prázdno, hleděla na ruce s prsteny a pohybovala neslyšně rtoma.

„Vidíš, mami, ptala jsi se mne právě na Lerka — — —,“ řekla potom náhle jednoho dne.

Ale matka neptala se na nic, a proto udiveně vzhlédla.

„Ubohý Lerk!“ A Erna přisunula ruku s prsteny až k očím. „Chodí a prosí. Nemohu si pomoci, řekla jsem: ne. Nebudu jeho ženou. A je to s ním zlé, má mne hrozně rád. Zabije se jistě . . .“

Matka zavrtěla hlavou. „Ale Lerk je přece už dávno ženat,“ řekla tiše.

Erna se zprvu začervenala a pohlédla na matku zlýma očima. Ale pak se okamžik tiše smála: „Nevěř, mami. Jsou to pomluvy, intriky. In-tri-ky. Máme mnoho nepřátel, Lerk i já.“

Matka vzdychla.

A když v příštích dnech Erna stále znova a znova počínala o Lerkovi, matka už ničeho nenamítala a sama pomáhala přísti tuto pohádku. A mluvili obě o Lerkovi, jakoby to

ani nebyla poslední výspa, na kterou se zachránil poslední zpozdilý sen.

A tak nadešel onen březnový den, který přinesl městu vzrušující událost. Nadporučík Bartl, Bartl, přemítala paní Slabochová ve své paměti, nevzpomněla si, ale přece zaplakala. Obličej Erny proschl zlým výrazem. Je proč plakat, řekla, a vyšla z pokoje, bouchnuvši dveřmi; po celý den chodila s oním zlým výrazem, odhrnovala pohrdavě rty a bouchala dveřmi. Ale když slyšela, že je naprosto neznámo, proč se nadporučík Bartl zastřelil, všecka se jaksi proměnila; posedávala a popocházela, zdála se stále o něčem usilovně přemýšleti, a matka nepokojněla pod jejím pevně upřeným pohledem.

Když třetího dne odešla paní Slabochová na nadporučíkův pohřeb, vyhledala Erna ve skříni černé šaty, oblékla je a usedla v lenošce k otevřenému oknu. Seděla, oči zavřené, rty se maličko pohybovaly.

Pak dolehly sem zvuky pohřebního pochodu, Erna otevřela oči, a hleděla oknem k obloze, na níž stál veliký, stříbrný oblak; po tvářích jí počaly volně téci slzy.

Zpozdilý sen plul do krásného přístavu.

Seděla na témž místě, když se matka vrátila.

„A proč to udělal, stále se ještě neví?“ optala se, hledíc oknem.

„Neví.“

Opakovala po matce tiše: „Neví.“

Ale pak ještě tišeji: „Já vím.“

A hledíc střídavě na své černé šaty a na matku, mlčela okamžik.

Pak schýlila poněkud hlavu. „To s Lerkem, mami, nebylo pravda. Nebyl to Lerk. Byl to Bartl. Pro mne se zastřelil Bartl.“

Matka neřekla ničeho. Hleděla přísně na Ernu. Pak vzdychla a vyšla z pokoje.

„Co si zas vzpomněla,“ šeptala. „Už snad obě ani dobrý rozum nemáme.“ Za dveřmi zůstala státi a naslouchala, viklajíc podivně hlavou; strach ledověl jí v obličeji.

Ale Erna počala choditi na hřbitov. Když se vracela, mívala veliké a usmířené oči.

„Je mu teď dobře. Je teď šťasten. Ví, že ho mám ráda. Že za ním stále myslím,“ říkala a hrála si něžně se svým hlasem, jako s bílými holoubky.

Nepozorovala, že lidé, potkávajíce ji cestou ke hřbitovu, ukazovali prstem významně na čelo. Žila krásně z poslední své pohádky. Byla nyní vdovou po někom, jenž se z lásky k ní zastřelil. Bílí holoubci sněžili něžně na temný vdoví šat.

Jednoho dne, vracejíc se již, setkala se u hřbitovních vrat s cizí dámou, vyptávající se na cosi hrobníka, který však asi nerozuměl, soudě dle rozpačitého výrazu jeho obličeje. Dáma měla závoj, ale i tak bylo viděti, že je velmi krásná. Erna neměla nyní ráda krásných žen, a proto sklonila nízko hlavu; ale v témž okamžiku zaslechla jméno nadporučíka Bartla, vyslovené dámou se zvláštním, cizím přízvukem. Teď již asi také hrobník porozuměl, neboť řekl cosi, a kroky obou zachrustěly v písku hřbitovní cesty, vzdalujíce se směrem k Bartlovu hrobu. Dáma cestou klonila hlavu níže a níže. Snad plakala do kapesníku.

Když se Erna toho dne vrátila, lekla se paní Slabochová výrazu jejího obličeje. Erna stanula hned u dveří, a opírajíc se o ně zády, zvrácenou hlavou a plochýma dlaněma, vydechla mrazivě: „Oklamal mne...“

A hned na to, padajíc k zemi a bijíc o ni hlavou, křičela hrozně, jakoby to křičela za celý svůj život:

„Oklamal mne! Oklamal mne!“

ŽIVÍ A MRTVÍ

Bylo to po deváté hodině dopoledne, listonoš vešel do domu, a že byl takový bujný, květnový den, nutilo ho to, nadělati trochu hluku. Zazvonil silně v přízemí, odevzdal dopis, a vystupuje do prvního poschodí, vyvolával cestou jméno následujícího adresáta: „Spanilomyslná slečna Ko—lečková! Slečna Růža Ko—lečková! Panská slečna Kolečková!“ Požertoval trochu s černovlasým děvčetem a provinil se nepochybně jaksi, neboť děvče pohrozilo, že to napíše jeho ženě, což však bylo řečeno, jen aby vůbec bylo něco řečeno, listonoši to dokonce nepokazilo nálady a on vystupuje do druhého poschodí, nahýbal se stále ještě přes zábradlí a žertoval s děvčetem. Ale pro druhé poschodí neměl žádného dopisu, až pro třetí, pro pana Ludvíka Grilla, a listonoš stoupal do schodů, bzuče si teď potichu nějakou melodii. Stiskl zvonek a čekal, nakloniv hlavu poněkud ku jedné straně a usmívaje se, jako někdo, kdo se chystá říci nějakou dvornost. Poněvadž nikdo neotevíral, zazvonil ještě jednou, ale nezdál se býti dosud nijak netrpělivým. Ještě okamžik vyčkal, pak pokrčil rameny a chystal se podstrčiti dopis pode dvéře. Ale když

již se shýbl, aby to učinil, přinutilo jej cosi, aby pohlédl do klíčové dírky; neviděl nic zvláštního, jen to, že klíč vězel v zámku zevnitř; ale listonoš odsunul rychle hlavu a v témž okamžiku měl pocit, že to není jen tento klíč, co na něho z klíčové dírky tak chladně zaválo. Byl to klíč, ale bylo to spíše nějaké zlé, urputně mlčící oko. Ucouvl o krok a hleděl na dvéře cize a nedůvěřivě; stál tu teď naslouchavě, jako včelař u chorého úlu, postřehující v jeho nitru nedobré šelesty.

Z protějších dveří vyšla manželka typografa, paní Peldová, a listonoš s ní vyměnil několik slov. Viděla paní Grillovou asi před půlhodinou, stála mezi dveřmi a hovořila cosi s panem Grillem, který odcházel do kanceláře — více říci nemohla.

Listonoš hleděl na její ústa, jakoby čekal na nějaké určité, pro něho velmi významné slovo. Konečně řekla: „Aby se jí tak něco bylo stalo . . !“

A jakoby byl čekal právě na tahle slova, listonoš všecek se v tváři náhle proměnil a jeho pohyby se rozchvátaly. „Ano, třeba ihned poslati pro zámečníka.“

Nahnul se dolů přes zábradlí a volal po domovníkovi; něco bylo v jeho hlase, co

připomínalo signály hasičské trubky cestou k požáru . . .

A pak již šlo všechno svým chodem, krutě pomalu a vražedně rychle. Lidé se tu nakupili na chodbě, jejich nosy k sobě popolézaly, a mluvili zvláštními, ozáblými hlasy; každý z nich měl v sobě zbabělého psíka, který vyl směrem k záhadným dveřím.

Teď také vyšel ze svého bytu typograf Pelda, nastavil ucho k jednomu hloučku, nastavil ucho k druhému hloučku, nadnesl potom superiorně hlavu, a, neřeknuv ani slova, přistoupil náhle k prožluklým dveřím a zabušil na ně prudce oběma pěstma; při tom se ohlédl po ostatních, jakoby chtěl říci: vidíte, tohle z vás ještě nikomu nenapadlo!

Okamžik zalknutého ticha. A náhle všichni ožili: všem se v témž okamžiku zazdálo, že slyšeli za dveřmi krok, nebo takový nějaký podobný zvuk, nebo vůbec hnutí jakési — ale tu již se opět hrozně polekali. Nic po tom zvuku nenásledovalo, dvéře se neotevřely. A to, že všichni na okamžik zatěšili se na nějaké veselé rozuzlení, že všichni zdáli se slyšeti krok něčeho tam za dveřmi, co však náhle se zastavilo, oněmělo příkře a nepodávalo žádného vysvětlení — to na ně na všechny zaválo mrazivou jistotou nějakého

neštěstí; všichni se uhnuli náhle v jednu stranu, zatřásli se jaksi větrně, jak plameny svíc v okamžitém průvanu a na několik dlouhých vteřin vymřela všechna ústa. A do toho ticha ozval se náhle jeden ženský hlas, ojíněný zimou:

„Jen aby to nebyla krev . . .!“

Krev! Stálo tu náhle ono slovo mezi nimi, jak někdo s vykasanými rukávy, odporný, červený chlap, drze všem hledící do očí, a lidé se rozestupovali a couvali, jakoby mu dělali místo a báli se přijíti s ním v nějaký styk. A potom počali najednou všichni mluviti, mísili barvu černou a červenou, ale jejich hlasy se lámaly, jako příliš tenký led . .

*

Strážník, který po chvilce — když dvéře byly vypáčeny — vešel do bytu Grillových, nenašel v tmavé předsíni ničeho, co by podávalo nějaké vysvětlení; také v kuchyni a v prvním pokoji nebylo ničeho. Květnové slunce sem bohatě proudilo, kanár zpíval, rybky v aquariu u okna se stříbřily a nic temného neviselo ve vzduchu, nic nedořeknutého, žádná temná nápověď. Vonělo tu po nedávné snídani a bílá jupička na jedné ze židlí zdála se právě před okamžikem býti

sem pohozena; ve vzduchu jakoby byl ještě napsán veselý pohyb ruky, která ji sem pohodila. Dvéře k vedlejšímu pokoji byly pouze přivřeny; na tyto dvéře pohledl nyní strážník a zamračil se; byl teď od paty k hlavě úřední osobou a krok, kterým přistoupil ke dveřím, zdál se odříkávati zákonnou formuli. Položil ruku na kliku, jako na rameno někoho, koho zatýká; ale z druhé strany zdál se někdo o dvéře opírati, dvéře vzdorovaly. Ohlédl se za sebe na typografa Peldu a zamračil se ještě více; pak zakroutil nevrle krkem, znovu se opřel o dvéře a vsunul do vzniklého otvoru hlavu; v témž okamžiku však jeho levá noha sebou trhla, jakoby ho někdo po ní hůlkou uhodil. „Sem! Tady!" řekl překotně a protáhl se rychle otvorem do vedlejšího pokoje.

Věc byla ta, že z druhé strany dveří na klice visela mladá paní Grillová oběšená; seděla tu vlastně jaksi nepřirozeně, podobajíc se někomu, jemuž podtrhli židli pod nohama. Pravý koutek úst se zkřivil, jakoby byl čímsi tažen vzhůru; proto se také trochu podobala rybě, chycené na udici. Oči snad chtěly něco říci, ale nezbylo jim už času a udělaly pouze několik udivených pomlček. Oblečena byla pouze v košili a černou spodní sukni; pod-

patky jejích bot vyryly v podlaze několik rýh a to nebyly pomlčky, to byly vykřičníky; tam naposled zachytávala se břehu, tonouc.

A opět šlo všechno svým chodem. V několika vteřinách ležela mrtvá na podlaze, moucha, vypitá pavoukem a vypadlá z pavučiny. Stálo tu rozestlané dosud, široké, manželské lůžko, ale mladá paní Grillová ležela na podlaze. Pak přišel lékař a téměř současně s ním policejní komisař. Lékař byl stručný, prohlédl mrtvou, jakoby nahlédl pouze spěšně kamsi pootevřenými dveřmi; pokrčil rameny, jako někdo, kdo přišel bez své viny pozdě. Pak přeskočil jeho pohled od mrtvé ku manželskému lůžku a nabyl zvláštní významnosti. Komisař sledoval tento pohled a vzhlédl tázavě k lékaři. Lékař kývl hlavou od mrtvé směrem k lůžku. „Možná že to obé spolu dost úzce souvisí,“ řekl, a od koutků úst k očím zdála se mu vyhrnovati opona čímsi, co mohlo býti úsměvem a nebylo. „Taková manželská postel, víte, to je hotový Sedan. Mnoho, mnoho mrtvých,“ zamrkal směšně očima, „a ještě více zajatých . . .“ Zdál se okamžik chutnati na jazyku to, co právě řekl, byl na pohled sám sebou velmi spokojen a poroučel se komisaři, který

tu ještě zůstal, vyčkávaje příchodu p. Grilla, pro nějž bylo telefonováno.

Viděl už leccos pan komisař, a tenhle případ jej nijak nerozčiloval; byl to pro něho prostě jeden z mnoha případů. Přešed teď několikráte předním pokojem, zastavil se u aquaria. „Proč se lidé zabíjejí?“ ptal se sama sebe jakousi nudnou otázkou, která se podobala zívnutí. Ale nemínil asi hledati odpovědi na tuto otázku, bylo to jen takového něco, jakoby byl vytáhl mimochodem jednu za zásuvek svého mozku a nechal ji otevřenu, neshledávaje ani podivným, že zásuvka je prázdná. Vzpomněl si na to, co řekl doktor, šel okamžik tím směrem, ale naraziv asi na nějakou nevhodnou myšlenku, změnil rychle směr. „Sla-li má žena k zubnímu lékaři?“ napadlo mu. Spal dnes celkem špatně vedle sténající ženy, která trpěla bolestmi zubů. A zapomínaje už docela na mrtvou, počal opět choditi pokojem, mrače se a odstrkuje hřmotně židle, které mu stály v cestě. „A proč ji stále bolí zuby? A co já ... prosím, co já při tom? Brzy sestarala, velmi brzy ...“ Vzdychl, chrle tento vzdech ústy i nosem. „A tři zuby má už ne své ...!“

Vstoupil strážník a hlásil, že pan Grille již přichází. Komisař pohledl nevrle a přísně

kamsi za sebe, jakoby tam stál někdo, s nímž právě mluvil; pak vyšel vstříc panu Grillovi. V jeho výrazu jako když se zavře jedna kniha a otevře druhá.

Objal pravou rukou v pase mladého muže, jehož bledý obličej všecek strašlivě zel, jak dům s vytlučenými okny, a řekl několik konejšivých slov. Ale mladý muž hleděl na něho nechápavě. Kdo jej v tom okamžiku viděl, mohl říci: Je dobře, že neštěstí, probodávajíc nám srdce, udeří dříve po hlavě, aby nás omámilo. Jeho bledost křičela; byl to onen pudr, jímž nevhodně plýtvá zděšení. Pohled jeho rozdutých očí připomínal někoho, kdo dere se mlhami se svítilnou v před, slyše z těchto mlh hrozné volání o pomoc; oči úsilně rozdělovaly mlhy; chtěly viděti a děsily se viděti. — —

*

„— — Klečí ten člověk u mrtvé," vypravoval večer komisař z nedostatku jiné látky o tomto případu v hospodě ve své společnosti, „klečí, a jak vidím, hrozně mu je. Ale jako když to nemůže nijak vyjádřiti, že mu je hrozně. Jeho bolest je něco jiného, a to, co dělá, je také něco jiného. To, co dělá, je takové ne jeho, rozumíte mi? —

takové divadelní to je, takové — —“ „Pardon, pane komisaři,“ přerušil jej jeden pán s šedýma očima, jejichž pohled se půvabně kladl, jak kočičí tlapky. „Něco podobného jsem několikráte pozoroval. Takový člověk sestupuje úsilně do své bolesti, snaže se vzíti na se všechna její zamrazení, ochotný přijmouti od ní i smrtící ránu, drží si jaksi tuto bolest křečovitě před očima, chtěje pochopiti celou její ohromnost — ale jeho bolest, jako když náhle postaví si hlavu, bolest, jako když ho nechce . . .“

„Ano, tak, tak . . . tak nějak to musilo býti s tím člověkem. A sám, víte, jakoby to pozoroval, jakoby nad tím žasl. Pak najednou vyskočil a počal v obou pokojích vše přehrabovati. Nezanechala-li prý něco, lístek nějaký. A hledal a hledal, beznadějněji stále, vytrvale opakuje: „Jediné slovíčko kdyby byla napsala! Jediné slovíčko . . .!“

„Zvláštní, i to se shoduje,“ řekl opět pán s šedýma očima, které teď, zatím co pozoroval dlouhý sloupek popele na svém doutníku, zdály se brousiti cosi do ostrých a svítivých hran. Pak odklepl popel a krátce se zasmál. „Měl jsem známého, velmi dobrého známého. A jeho žena také tak — odešla. Nebyl jsem tím méně překvapen, než

on sám; znal jsem jejich život a nepostřehoval jsem žádných zjevných důvodů pro tohle krvavé rozuzlení. Ale, zdá se mi, mnoho žen má k tomuto rozuzlení hodně blízko. Ne, že by byly ženy častěji manželstvím zklamány než muži, naopak. Ztrácejí méně, ale ztrácejí bolestněji; majíce obyčejně méně, jsou dříve vyprázdněny. Jeden černý den manželství padá na ně jako věčná noc; s jakousi tvrdošíjnou zlobou setrvávají v této noci, nehledajíce z ní východu, a způsobují si tímto tápáním po tmě nová a nová zranění Nejdou také nikdy daleko ženy, trpí-li manželstvím, a drží se prvního zjevného vinníka, což jest ovšem muž. A hlavně, mstivější jsou ženy; některé z nich volí smrt, jako milence, aby se jím muži pomstili. Pospíchají v náruč tohoto milence, přejíce si, aby byly stále volány nazpět a nikdy dovolány; domnívají se, že muž jejich mrtvoly nedovede překročiti . . . Ale — to vše je zcela všeobecné a nepřiléhá to snad ani k onomu případu, o němž mluvil pan komisař, ani k tomu, o němž vypravuji já. Co však je v obou případech shodné a proč vlastně vypravuji, je ona celkem nepatrná podrobnost, víte, to: Jediné slovíčko kdyby byla napsala, jediné slovíčko! Neboť toto slovíčko můj

přítel také hledal a nenašel. Stýkal jsem se s ním po této příhodě velmi často a mnohokráte jsem to z jeho úst slyšel: Jediné slovíčko kdyby byla napsala! Ale — jak různých tónin to během času nabralo! Když to vyslovil poprvé, byla v tomto výkřiku jistě nahá, rozprysklá, živoživoucí bolest, neboť strádal neobyčejně; kdo to slyšel, musel mysliti na nůž, pomalu ale jistě nořený do prsou. Později se vkradla v tón těchto slov jistá nedůtklivost, popuzení. Ještě později jsem postřehl přízvuk hlasu, který obyčejně provázívá pokrčení ramen, pak něco, co se říká mimochodem, malý pohyb rtů, jež vydechují obláček dýmu, a tak dále. Pozoroval jsem, jak si ten člověk právě z této podrobnosti, že se s ním ani slovem nerozloučila, robil můstek, po kterém se znova vracel k životu, a často mne svědil jazyk. Ledacos mi napadalo, čím jsem mohl tento můstek uvésti v nepříjemné kolísání. Tak jednou, dokud ještě jeho žena žila, byli jsme na výletě a psali známým pohlední lístky. Také ona psala, muž jí pohlédl přes rameno a vytkl jí několik pravopisných chyb; ne právě jemně. Teď jsem si na to někdy vzpomněl, a věru, jazyk mne svědil. Chtěl jsem na příklad říci: Vidíš, příteli, třeba chtěla

psáti; a tu si vzpomněla, že by napáchala pravopisných chyb a to že by bylo směšné. Styděla se, nepsala raději. — — Pravda, neřekl jsem nic takového. A můj přítel robil svůj můstek dále; za rok se ženil. Pozval mne na svatbu, šel jsem. Nepívám nikdy mnoho, tenkráte jsem pil; tak, pít se mi prostě chtělo. A tak jsem pil, hleděl jsem na přítele a zase mne svědil jazyk. Vstal jsem konečně, obešel stůl a přistoupil k němu. Vzhlédl, když jsem se skláněl k jeho uchu a jeho oči se trochu polekaly. Ale pak se vesele rozesmál. Vstal, vzal mne pod paždí a popošel se mnou o několik kroků dále. „Já vím, co mi chceš říci, já vím," povídá a směje se. „Kdyby byla jediné slovíčko napsala — to, viď? Ty jedovatče jeden! Kdyby byla jediné slovíčko napsala, hahaha, často jsem to říkával? K zprotivení, co?" To, jak to řekl teď, to byl asi prozatím definitivní přízvuk. Znělo to impertinentně. Ohlédl se při tom na svou nevěstu a jeho oči zářily. Což, jeho druhá žena byla krásná! První také — —!

Šedé oči vypravujícího zdály se opět brousiti cosi do ostrých a svítivých hran. Potom řekl:

„Jsou to vždy, jak se zdá, mrtví, kteří jsou v nevýhodě. Jak se aspoň zdá . . ."

POPEL

Lidé stárnou, a není na první pohled žádného mostu, který by je spojoval s jejich mládím. Mládí zůstalo kdesi daleko za nimi, a oni se pomalu od něho vzdalovali, jako od něčeho, co bylo stále méně a méně jejich; vědouce, že nežijí pohádku, a každým dnem o tom více přesvědčováni, nesypali cestou hrách, aby mohli najíti jednou cestu nazpět. Není na první pohled žádného mostu mezi mládím a stářím.

Učitel Havránek stárnul, a jeho žena také stárnula. Jara mizela a zimy šly a tu vedle sebe žili dva lidé, jen tak jaksi mimochodem spolu mluvili, a to, co spolu mluvili, bylo jako popel. On již od několika let nosil v útrobě nějakou svou trapnou chorobu, a tak už tu žila jeho žena vedle něho jen jako ošetřovatelka této choroby; a ona sama pod bílými vlasy a pod pokračujícím stářím svého těla udržovala sice jakousi silnou a panovačnou vůli, cosi, co se stále s životem vyrovnávalo, mlčelivě, ale pevně, co nepodléhalo a neslo rovně hlavu, ale svého muže nebrala s sebou na kovová křídla této své nepodléhající síly, mimo něj založila si své tiché království z ledu a severních mlh, a

to, co se svým mužem mluvila, bylo jako popel. Ticho leželo mezi nimi, jako mezi dvěma stromy, když je bezvětří, a když jejich koruny ani haluzkou se nestýkají.

A přece před řadou let stáli jednou ti dva lidé proti sobě, vášniví a hrozní, dva stromy, bičované divokou bouří; a tak daleký byl již ten den, že všechen popel jejich vlasů navršil nad ním nebetyčnou mohylu. Takhle asi nějak utvořila se situace toho dne: Studenti v malém městečku, kde tenkráte žili, chystali divadlo a uprosili také mladou učitelovou Havránkovou, aby jim vypomohla. V obecní hospodě nahoře v sále odbývaly se zkoušky každého večera, a mezitím vždy čekal učitel na ženu dole v šenku a pil své pivo. Jednoho večera seděl s ním v šenku u stolu zelený človíček, žlučí otrávené chlapisko, které trousilo jed po všech svých cestách; pokoušel se zapřísti učitele ve zvláštní hovor, stýskavý a sentimentální, jehož však se tento súčastnil jen zcela nepatrně a hlavně jenom přikyvováním; zdálo se dokonce, že svého souseda ani mnoho neposlouchá. Týž však pojednou stlumil nepříjemně hlas a učitel rychle vzhlédl; jedno jeho oko se zcela zřejmě polekalo; jako po malých, zelených kapkách odkapával stlumený hlas, pak bylo

ticho. Učitel neřekl zprvu tak ani onak, mrkal pouze očima, a pravá jeho ruka lezla po stole semo tamo jak někdo, hledající marně odněkud východu; pak se náhle zastavila a zdála se hleděti kolem se zvláštním tupým, blbým výrazem. Snad že zelený človíček zpozoroval podivné chování této ruky, hleděl na ni teď se zcela zjevnou, živou zvědavostí; a když mu v tom učitel položil, klopýtaje přes slovíčka, jakousi otázku, vzhlédl skorem překvapeně, jakoby již ničeho nebyl očekával z této strany, nýbrž pouze od oné podivné ruky na stole; pokrčil rameny a odpověděl, jak se zdálo, vyhýbavě. Opět řekl stlumeně cosi učitel, a ukázal při tom zuby jak popuzený pes; teď však neodpověděl zelený človíček již ničeho, učinil pouze uražený obličej a odkloniv hlavu stranou, bubnoval významně prsty o stůl.

Učitel hleděl na bubnující prsty bázlivě i vztekle, a nevěděl si asi po několik dlouhých okamžiků rady se svými ústy, bortila se mu a mlela jaksi na prázdno, nevydávajíce slov; připomínala teď nějak pytel s vepříkem, zmítající se a kničící; *tenhle vepřík* kničel však neslyšitelně. Pak náhle vstal od stolu a vyšel ven; nezasvěcený mohl se domnívati, že vyšel za nějakou zcela pocho-

pitelnou záležitostí; ale zelený človíček nebyl asi nezasvěceným, polekal se teď najednou čehosi a chvátavě platil; stal se teď nějak zvláště malým, mizel téměř, a byl jako na věky smazán, když se za ním dvéře zavřely.

Po chvilce se učitel vrátil a usedl na své místo; zdálo se, že ani nezpozoroval nepřítomnosti zeleného človíčka, sedl si tu a zapadl v sebe. Vedle u stolu hráli tři lidé v karty, pleskalo to jak políčky; na okamžik nastalo vždycky občas trapné, zlé ticho, jakoby tam jeden druhému byl klekl na prsa a hledal, kam bodnouti. A učitel tu seděl, obličej zacloněný dlaní, a podivné věci dály se v jeho obličeji. Kdosi v jeho obličeji nabíjel a střílel; a když všechny náboje vystřílel, zahodil pušku, vytrhl z pasu nůž a hnal se teď v před, mávaje vysoko nožem nad hlavou; ale i nůž náhle zahodil, přilehl k zemi a plížil se, všecek se ztišiv v hadí potměšilost.

Pak konečně průjezd hlučně oživl a učitelová objevila se ve dveřích. Učitel měl již dopito a stál, klobouk na hlavě, u stolu, kde hráli v karty; otočil nyní rychle hlavu ke dveřím, a výraz jeho obličeje stal se náhle neobyčejně zbabělým. Šel proti své

ženě, byl by jistě hrozně rád viděl její obličej, ale nemohl k ní vznésti oči. V průjezdě se musili ještě na okamžik zastaviti se studenty, jeden z nich řekl něco vtipného, a všichni se smáli; i učitel se smál, jeho smích byl nepříjemný, zbabělý. Pak vyšli. Venku počínala horká noc, zadušená mraky, někde v dálce slabě mumlala bouře. Přecházeli nedlážděným náměstím a učitel šel několik kroků napřed; zdál se míti velice naspěch, jeho zbabělost dostávala zuby a počínala chňapati. Snad že učitelová byla zaujata příliš sebou nebo čímsi jiným, nezdála se býti překvapena jeho zvláštním chováním, jeho spěchem ani jeho mlčením; jenom noc mohla viděti, že šla s očima téměř zavřenýma; několikráte klopýtla, a tu se vždy rozpačitě usmála, jako při něčem přistižena.

Pak se učitel náhle zastavil, počkal, až ona ho došla a zdál se okamžik naslouchati do tmy; hned na to shýbl se pro kámen a hodil jej kamsi za sebe. „Co děláš?“ divila se. „Někdo šel za námi,“ řekl a jeho zuby o sebe narazily. „Však ty dobře víš, kdo,“ dodal, zatím co ona se jenom divila. A hned na to, lekajíc se hrozně, počínala pomalu chápati. Tu již také on vyslovil jméno jednoho zdejšího studenta, a stav se z neznámé

příčiny opět pojednou zbabělým, neřekl již více ničeho a šel; zapomněl triumfovati, zapomněl popásti se v jejím obličeji, jen noc mohla viděti teď její obličej a co tam viděla, byl zmatek, jak při požáru.

A pak doma stáli proti sobě, dva stromy, bičované divokou bouří. Vyhrkoval ošklivá slova, jakoby plival hřebíky; posléze udeřil ji také dvakráte do tváře, rozzuřen tím, že její ústa zůstávala němá. Snesla políčky, hroutíc se na okamžik sama v sobě, jakoby přijímala spravedlivý trest; ale ihned na to, opírajíc se oběma rukama o záhlaví postele, vztyčila hlavu a zdála se růsti, uchylujíc se někam výše, odkudž již nemínila sestoupiti. Všiml si této změny a polekal se jaksi, nerozuměl z toho ničemu, ještě více se polekal a stal se velmi nejistým. Cítil pouze, že teď již by ji nemohl udeřiti, a že ani jeho slova k ní nedoniknou; neodvážil se již přímo k ní vzhlédnouti, ale pozoroval ji pouze postranními, bázlivými pohledy; a hřebíků již nebylo, jen cosi, co couvalo na celé čáře, vrčelo zbaběle a bezmocně bředlo. Namáhal se s čímsi ve svém nitru, ale nemohl toho zmoci; počal zívati. A poddávaje se tomuto zívání, vlévaje do něho jaksi svou bezmoc i bezradnost, tiše a nehřmotně se

svlékal. Spáti nechtěl, neboť se bál té ženy, která tu stála, jakoby zkameněla; ale jen ulehl, usnul.

Učitelová to zpozorovala, odklonila hlavu a zahleděla se oknem tvrdě na jednu hvězdu, která vyloupla se z cípu mraku; jakoby tvrdým rýdlem ryla na té hvězdě, takový byl její pohled. Ještě chvilku tak postála, pak i ona ulehla. Ale nespala.

Mluvila v nitru s plavovlasým hochem, který ji dvakráte políbil. Mluvila pevně a nevzrušeně, slovy, z nichž nebylo odvolání; pevně, jakoby to do mramoru psala, říkala: ne, ne, ne. Dvakráte ji políbil. Ale to, že ji políbil, k tomu, co bylo, vlastně ani nepatřilo; hlavní bylo to, co bylo v jeho hlase a jeho očích. Mluvil s ní, hleděl na ni a bylo to, jakoby ji odtud někam do krásné dálky odnášel. A ona ještě nikde nebyla . . .

Ve dvou světničkách nahoře v zámku naproti podjezdu bylo uvězněno její mládí. Slunce tam nemělo přístupu a od podjezdu ustavičně studeně válo. Otec byl malým zámeckým úředníkem; měl hovorné, zálibné vzpomínky na vojenskou službu, obdiv pro vše knížecí a nevrlé, odmítavé stanovisko ke všemu ostatnímu. Žena mu nějak předčasně ustarala, měla rheumatické nohy, ste-

nala a kašlala; dcerku bila bolestivě klouby pravé ruky, při čemž první ránu dávala jaksi neúčastně, mechanicky a teprve při ostatních se neobyčejně rozčilovala; věděla-li ona, proč bije, nevěděla to vždycky dcerka. Otec ji nebil, za to na ni hrozně křičel, až jí srdce přestávalo tlouci. A že tu bylo tak šedě, počalo se toto malé srdce brzy dobrodružně potulovati. Zamilovalo si na příklad jednoho z knížecích koní, který nenosil nikdy hlavu rovně, ale vždycky ji nakláněl zvláštním důvěrným a mazlivým pohybem v jednu stranu. Malou Sofku tato podrobnost něžně vzrušovala, zdávalo se jí v noci o koni, šli spolu vedle sebe podivnými kraji, kůň nakláněl k ní hlavu a mluvil s ní lidským hlasem. Pak jednoho dne odvezli koně za vrchností do Vídně a Sofka tak si po něm do dálky stýskala, tak se za ním dívala toužebně celým tělem, že až musela vystupovati na špičky; po několik nocí přicházel pak kůň pod její okno, hrabal kopytem, a nevyšla-li ona k němu ven, to jen proto, že nemohla hnouti ani prstem . . .

Vrchnost přijížděla na zámek zřídka, a to vždy jen na několik dní. Tu žil otec v horečce, přibíhal, kartáčoval se chvátavě a opět odbíhal, mluvil k sobě, jakoby se učil něčemu

nazpamět a činil při tom pohyby, jakoby prostíral někomu pod nohy koberec; Sofka nesměla v těch dnech pobíhati po nádvoří, ba ani k oknu nesměla, ale od jejích vidění ji zahnati nemohli a v jejích viděních zářily skvělé komnaty a v jedné z nich seděla krásná kněžna, její hvězdné oči bloudily kolem, a pak se krásná kněžna usmála a řekla: Přiveďte mi sem Sofku, odvezu ji s sebou daleko, daleko — — —. A když vrchnost opět odjela, všichni lidé v zámku rádi se vraceli ke svým obyčejným dnům, jen Sofka pociťovala hroznou, oněmlou prázdnotu, zámek pro ni zpustl, díval se loučivě za někým smutnýma očima zastřených svých oken a cesta od zámku vinula se tak truchle, jakoby po ní byl šel před okamžikem pohřeb; ze zámeckých pokojů vynesli na smetiště uschlé kytice, prázdné lahvičky a krabice, které zvláštně voněly, a Sofka nemohla na to vše pohlédnouti, aniž by se nechvěla zimavým opuštěním.

Nemělo žádných událostí její mládí. Prochodila dole v městečku školu a byla ráda, když toho byl konec; nenašla družek, byla jiná než ony; jsouc dítě, nesla v sobě již bolestiplnou ženu. Doma bylo stále hůře a hůře. Z občasných knížecích návštěv navršila

se v otci řada jistých zklamání; s němou a tupou hořkostí shlížel teď na růženec těchto návštěv, na růženec, kterým si nic nevymodlil, nic nevyprosil. Matka nemohla již choditi, musili ji přenášeti; její oči se za cosi vždy styděly a kály, když ji Sofka brala do náruči, maličkou a vyschlou, ale Sofka zdála se toho neviděti, v laskavosti jejího výrazu i jejích rukou ležel nemluvný chlad, šla prostě mimo.

V jarních a letních měsících sloužil v zámecké kapli každého dne kaplan mši. Nikoho tam nebývalo, jen Sofka sama; kaplan, jda k oltáři, kývl vždy směrem, kde seděla Sofka, Sofka také kývla, a bylo jí příjemno z tohoto pozdravu beze slov. Pak sklonila hlavu a přivřela oči; stlumený hlas kněze sněžil na ni pokojnými vločkami a venku zpívali ptáci. Schýlila se všecka k svému srdci, nořila se téměř oběma rukama v jeho červenou a vroucí hlubinu; byla by ráda uzavřela s bohem nějakou krásnou úmluvu, byla by mnoho, mnoho slíbila a jen maličko chtěla, a čekala pouze na nějaké znamení, že bůh její slib přijal.

Nemělo žádných událostí její mládí. Ale brzy po jejích 20tých narozeninách přišla veliká událost. Jdouc jednou na ranní mši,

zastihla před sakristií kaplana v hovoru s neznámým, mladým mužem; snad nebyl neznámý, snad již několikráte potkala pohled těchto dvou nových očí, ale nikdy jako tentokráte; oba zdravili. Hned na to vystoupil mladý muž na kruchtu a hrál toho dne při mši na varhany. Také druhého dne přišel a hrál. Téhož dne dostala Sofka dopis; musila prudce oddychovati, když jej četla a četla jej několikráte. Na dva dny potom varhany opět oněměly, neznámý splnil slib, že si přijde až třetího dne pro odpověď. Třetího dne vešla Sofka do kaple s hlavou nepřirozeně odkloněnou, aby nemusila pohlédnouti na kruchtu. Usedla na své obvyklé místo, v jejím nitru bylo hrozné, vymřelé ticho. Pak varhany zahrály; sklonila hlavu, velmi nízko, odevzdaně ji sklonila a řekla: Ano. Za okamžik ji vztyčila, a po celou mši zůstala nehybnou, s obličejem jako z kamene. Když po mši vyšla, mladý muž na ni čekal.

Pohledla naň, lekla se, byla všecka v tom okamžiku jaksi na útěku od něho, ale přece řekla: Ano. Byl neohrabaný, počal mluviti, a ona se opět polekala; nebylo to totéž, jako v dopise, bylo to pro ni všechno bolestným překvapením. Dny potom šly, a ona se stále vlastně jen bolestně divila. Ale mladý

muž spěchal, a řekl brzy potom o její ruku. Asi tři týdny před svatbou zavedl ji na procházku do tmavomodrých bučin a tam od ní překotně žádal to, čím ona domnívala se býti povinnou až po svatbě. Poděsila se, nesmírný úžas pokryl celé její tělo jako jinovatkou; odmítala. Ale on hrubě zažertoval. „Nebudu přece kupovat zajíce v pytli!“ řekl. Ubita téměř těmi drsnými slovy, zbavena jimi vší síly, přestala se brániti. A když se to stalo, zaplakala na jeho rameni; a plačíc i teď vrtěla hlavou na jeho rameni v bolestném údivu.

Po svatbě zažertoval častěji muž o těchto slzách; vracel se k nim mlsně i chlubivě, rozněcoval se tou vzpomínkou. Pohledla na něho vždycky cizíma očima. Nástroj jejího těla byl jinak laděn, nemohl tomu rozuměti, ani ona tomu nerozuměla. Jeho láska přicházela k ní nevolána, vždycky nevčas, a ona ji přijímala s očima zavřenýma nebo ochlazenýma neúčastnou zvědavostí. Těžko jí bylo, myslila, že z toho ze všeho umře. A náhle v druhém roce jakoby se její smysly počaly buditi. V noci mnoho snila, a když se probouzela, na své sny se již nepamatovala, ale měla z nich horké tváře a jakousi lačnou dychtivost po celém těle. I mezi dnem

ji přepadalo snění; mohla jen zavřít oči a slyšela u ucha horoucí šepot, kdosi se k ní blížil s dotyky velmi zdráhavými a velmi něžnými, a ona se do nich nořila, číníc ze svého těla jediné, dlouhé, šťastné vzlyknutí. A když k ní muž přišel, i teď zavírala oči, ale její víčka se chvěla a rty lačněly blaženým úsměvem; neboť se oddávala, sníc. Její tělo oklikami našlo svou řeč. Byla matkou, ale nevěděla toho dosud.

V téže době dala se od studentů přemluviti k spolupůsobení při divadelním představení; plavý hoch se snědým srdcem, Karel Hloh, připravil obratně tento atentát. A pak to přišlo. Ani toho skorem nezpozorovala; dříve snila, a bylo to jako živoucí, nyní žila, a bylo to jako sen... A pak náhle byla vyburcována — —

Ležela tu teď s očima široce otevřenýma, a pevně, jakoby to do mramoru psala, říkala: ne, ne, ne. Platilo to plavovlasému hochu. Ale také to platilo muži, jenž spal vedle ní...

— — — — — — — — — — — — —

Oba to měli poznati druhého dne. Odřekla účast na divadle — na neshledanou, Karle Hlohu! — a proti svému muži stála jako v noci, nesestupujíc ani o ždibec s chladné

výšky, do níž unikla. Pokoušel se překlenouti včerejšek nějakým mostem, ale ona odmítla zprvu každé vysvětlování. Ale když neustával, přešla jejím obličejem na okamžik bolestná křeč, jakoby trpěla tím, co musí říci; ale jen na okamžik; když promluvila, byl již její obličej opět jako z kamene.

„Jsi můj muž, ale nemiluji tě. Tak to zůstane. Nemiluji tě...“ řekla.

„A toho...? toho... ty víš...“

„Není žádný ten. Ty jsi. Ty jsi můj muž. Ale nemiluji tě. A tak to zůstane...“

Kdyby byla měla v tom okamžiku v očích, co za těch okolností v ženských očích vůbec býti mohlo — zloba, posměch, lež a cokoliv jiného lidského — byl by jistě šel a bil ji. Ale v jejích očích bylo právě jen to, co řekla její ústa. Velitelské poselství někoho, jenž zašel k nenavrácení v kraj věčného sněhu.

A že to bylo tak, nevykřikl, nezuřil, a, snad si toho pohybu ani nejsa vědom, sepial pouze němě směrem k ní ruce.

Odvrátila se. „Nebudeme o tom již nikdy hovořit,“ řekla.

Teprve, když byl sám, přepadla jej lítost a zuření. Hned po škole šel do hospody a pil. I v příštích dnech mnoho pil; dokud pil, vemlouval se do síly, viděl ženu u svých

nohou zkrocenou a pokornou, byla tu právě jen žena, která mu odpírala být řádnou manželkou a která musila býti přivedena k rozumu; jakmile se však vrátil domů, už to bylo všechno složitější, bylo tu nějaké tajemství, které mu bralo dech z hrdla a nutilo jej choditi po špičkách. A to, že pro ni trpěl, činilo mu ji ještě touženější, mužský hlad jej trápil. Odvážil se jednou slabé výčitky v tomto směru; byl neobyčejně bědný při tom, koktal a měl červenou hlavu.

Porozuměla, zbledla o odstín, ale hleděla mu přímo do očí. „Jsi můj muž, víš to," řekla.

To, že to řekla tak, nebylo rozhodnutím tohoto okamžiku, již dříve o tom bylo rozhodnuto. Chodívala každý den ráno do kostela a vedla dlouhé hovory s bohem. Jinak s ním teď hovořila, než dříve. Přísně a chmurně, bez vroucnosti, tak s ním teď mluvila; neprosila, neslibovala, sdělovala se pouze, přijímala pokyny a rozkazy. Tvrdá, zachmuřená, bez pokory, tak stála teď před bohem, očekávajíc rozkazů. Vyslechla, nebo zdála se vyslechnouti, a plnila. A řekla-li teď: Jsi můj muž, víš to — věděla, proč to řekla.

Zakoktal se a jeho hlava byla ještě červenější; nevěděl ještě, rozuměl-li dobře, šel k ní a ona jej neodmítla. „Oooh," vzdychla

pouze hrozně a zimavě. Ale když se to stalo, odplížil se on, maje pocit, že spáchal něco nepřirozeného, že měl v náručí mrtvou.

Několik dní potom, vrátiv se odpoledne ze školy, neviděl ihned své ženy; pak teprve ji postřehl u kamen v koutku, schýlenu všecku, sedící na bobku; teď také ona jej uzřela, vstala, a jdouc kolem něho ke dveřím, řekla, majíc ústa plná zimy: „Dítě budeš mít...“ A vyšla ven.

Lekl se. Pak se musil bezděčně usmáti; ale ihned byl opět obklopen temnotami jejího hlasu. Postál tak okamžik a šel za ní.

Stála v síňce, držela v rukou mísu, plnou modrých slív, a voněla k nim.

„Jiná by byla ráda,“ řekl nesměle.

„Jsem ráda,“ řekla, ale nevzhlédla.

„Jsi?“

„Jsem. Umru při tom.“

Ale neumřela. Rodila za jednoho únorového dne bez velikých bolestí, jen jakousi nesmírnou, vnitřní zimou trpěla. „Zmrzne,“ vzdychla. Nerozuměli jí, ptali se. „Dítě ve mně zmrzne,“ řekla a drkotala zuby.

Pak bylo vše skončeno, slyšela dětský pláč, ale to s ní již nijak nesouviselo; očekávala smrt. Šla jí vlastně kousek cesty vstříc a všechna se jaksi zotvírala, aby smrt mohla

do ní vstoupiti. Trvalo jí to příliš dlouho, smrt nepřicházela. A náhle jí bylo jasno, že neumře. Rozplakala se tiše. Pak otevřela oči, chtěla se usmáti, ale znovu zaplakala. Dali jí k prsu dítě, mluvili na ni. „Srdce mi vzali, srdce nemám. A dítě mám. K čemu to? K čemu to?“ zašeptala neslyšně. Je to dcerka, řekli, a ona se hořce usmála.

Opatrně a vážně vzala dítě do rukou. Pohledla na ně, vážně a chladně mluvily s ním její oči. Chtěla je nositi na svých rukou, dokud toho bude třeba. Chtěla pro ně bdíti, ano, to chtěla. Ale na její srdce ať dítě neklepá. V jejím srdci nebylo ničeho.

A tak to bylo pro všechny příští dny. Její ruce byly vždy připraveny, její oko bylo stále na stráži — ale srdce nepromluvilo; neučinilo z rukou vášnivě rozhoupanou náruč, nerozplesalo očí a nestrhlo úst k výbuchům mateřské něžnosti. A nevyměnivše nikdy přes toto malé tělíčko pohledů radosti, nepodavše si přes ně nikdy vděčně ruce, tak žili muž a žena. Žena se nepřichýlila a muž resignoval.

Ale po dvou letech zažil muž neočekávané překvapení. Byl přeložen do krajského města, přinesl tuto zprávu domů, a hle! jeho žena procitla z obvyklého, nemluvného chladu.

Vzrušila se, položila mu dokonce ruku na rameno a dýchala rychle. „Podívej se... do města... do města... my..."

Trvala na tom, že pojede sama hledati byt. Druhý den se vrátila, ochladlá poněkud, snad maličko zklamána. Našla byt, ale vzala o jeden pokoj více. Vzhlédl překvapeně. Zašla k ředitelům obou středních škol a vyprosila si studenty na byt. Byl ještě více překvapen. Tak, cestou ji to napadlo, řekla. Bude tak lépe. Beztoho není co dělat. Hleděla stranou, když to pravila, neřekla asi pravého důvodu. Chtěl se ještě vyptávati, ale zanechal toho, neboť ona se již opět zatarasila jaksi a obklopila chladem.

Přestěhovali se. Studenti měli bydliti v pokoji na slunečné straně s vyhlídkou na řeku s plujícími vory a na železný most, po němž občas zahřmotily vlaky; tak to učitelová určila. Učinila vůbec tento pokoj nejtepleji zadýchaným místem, v něž shrnula nejvíce svého starostlivého úsilí; přecházela tu, plna jakéhosi očekávání, vyhlédla oknem, pokývala hlavou, pak rozhlédla se pátravě pokojem a zase pokývala.

Po prázdninách přišli čtyři studenti. Byla zprvu neklidná, ocitala se v rozpacích, ale to brzy přešlo. Všechna se rozžila, vypo-

slouchávala a slídila, brala neznámý terrain opatrným, ale důtklivým útokem, a všechno toto cizí činila svým; po několika dnech jakoby se slila s tímto čtyrnásobným mládím. Její dítě neučinilo z ní matky; teď teprve uložilo se mateřství v její výraz poledním světlem. Ten hoch přišel odtud, ten zase odjinud; vypíjela tuto vůni neznámých dálek zatím co vlaky, přejíždějící po železném mostě, podporovaly illusi. Sedávala mezi nimi, mlčelivá a nehybná, pokud se učili; a když knihy ležely ladem a hoši se rozpovídali, někdy vzpomínajíce a jindy žádostníce do příštích roků, tu přimísil se v hovory také její hlas, který zněl nyní jako z kovu, přidýchal více tepla, kde se vzpomínalo, a pobízel, pobodával výše, kde se žádostnilo. Učil-li se některý z hochů dlouho do noci, vysedávala s ním; hochu se už už klížily oči, a tu řekla: „Já být na vašem místě! Dostudujete, a jaký budete pán! Možno jíti tam, nebo tam, když to v hlavě samou učeností hraje! Všude možno jíti!“ Hoch se usmál, setřásl spánek a memoroval dále. Ale učitelová, schýlivši hlavu, šeptem opakovala pro sebe: „Všude možno jíti, všude možno jíti . . .“

A zima si pospíšila, aby vystřídala podzim, léto vystřídalo jaro a studenti jeli na prázd-

niny. Myslila za nimi, dýchala za nimi; viděla je vystupovati z vlaku na různých stanicích, jednoho tady, druhého tam, milovaná náručí se nad nimi zavírala, a ona tu stála v prázdném pokoji sama, plakat nemohla, ale za to vložila vše do svého úsměvu. A když byly prázdniny u konce, byla její útroba křižovatkou čtyř cest, na níž kdosi stál a oči vydívat si moh', jak vyhlížel a očekával... Studenti přijeli a bylo opět jako loni. A pak už ne měsíce, léta nad tím vším přecházela.

První její studenti stáli už oběma nohama v životě. Věděla to z jejich dopisů, i v novinách někdy jejich jména četla. Šla s nimi v myšlenkách, když si přiváděli ženu k svému krbu, udivovala se s nimi nad něžnými kotníčky a důlky jejich narozených dětí a vztyčovala s nimi hlavu, když kráčeli k úspěchům. A noví a noví šli touž cestou za nimi; vypravovala je do světa jako dobyvatele, loučíc se s nimi hlasem, který se netřásl. A mezitím tady v pokoji s vyhlídkou na řeku stále se žilo, jakoby život neměl trnů, rozdírajících do krve. Ne, že by nebylo trnů; ale byly tu dvě oči, které bděly, a ruka, která bezpečně vedla. Neboť znepokojněla někdy mladá srdce, byla někdy jako koně, které cítí vypuknuvší požár; tu však šetrná ruka položila se jim na

oči a vyvedla je na místo bezpečné. Táž šetrná, laskavá ruka zkameněla však ihned a vychladla, jakmile v její dosah přišel jeden starý, pevně zadrhlý uzel, jejž nemínila nikdy rozvázati; nic se za ta léta nezměnilo v poměru mezi mužem a ženou, mezi matkou a dcerou; nemluvný chlad ležel mezi nimi.

A aniž toho vlastně kdo pozoroval, dcerka dorostla. Náhle to bylo zjevným, jako z kulis náhle vystoupila; její dětství přešlo jaksi neviditelně, bez nároků, teď se to pojednou mělo změniti. Pavla rostla v nesrdečném chladu; byla klášterně bílá, celý její zjev byl mlčelivý a krotký, a měla poněkud těžkomyslné oči. Brala hodiny ve zpěvu, a tu jednoho pozdního jara v navečerech počala zpívati; její alt temně, prosebně plápolal. Studenti zdvihli hlavy, učitelová byla překvapena. Pozorovala v těch dnech postranními pohledy dceru, byla znepokojena; tichá a krotká chodila Pavla za dne, ale navečer zpívala opět temným, prosebným altem. Také studenty učitelová pozorovala a byla znepokojena ještě více, dýchala neklid téměř ze vzduchu. Ne matka se v ní bála, matka mlčela; neboť nemilovala své dcery. Ne tady, jinde zdála se býti ohrožena. Ale byla zmatena, zcela zřejmě ztrácela pevnou ruku.

Chodila v těch dnech s tvrdým, přísně soustředěným výrazem v obličeji, podobna někomu, kdo se chystá k zápasu. A náhle jakoby se byla vzdala; zdála se neviděti a neslyšeti. Malá psaníčka putovala odtud z pokoje, stisky rukou a pohledy byly vyměněny; neviděla, neslyšela. Ale zřejmě trpěla.

Ani po prázdninách se na tomto stavu ničeho nezměnilo. Ale když téhož podzimu dva ze studentů chystali se do tanečních hodin, učitelová, nijak se o tom nerozpřádajíc, vypravila také Pavlu; měla při tom ledový, neproniknutelný klid odvážného hráče, klid, pod jehož popelem však zdálo se žhavě stravovati její nitro. Pavla se neudivila, ani neroztěšila; přijala to lhostejně. Lhostejně, nevzrušeně vstupovala do sálu, jenž byl jen zpola osvětlen; nesmála se vtipům tanečního mistra, ani se nečervenala rozpaky, dopustila-li se neobratnosti. Tančiti naučila se brzy a dobře; tančíc, všecka se měkce rozevlála a chýlila se, jako po větru; její obličej zůstával však při tom lhostejným. Tři studenti o ni zprvu soupeřili, vyznali se, tiskli jí ruce i psaníčka jí podstrčili, ale ona přijímala to vše lhostejně, ani je nepovzbuzujíc, ani neodmítajíc, a studenti jeden po druhém se vzdálili, vychladlí i rozmrzelí. Nedostávalo

se jí potom tanečníka a tu jí ho, vždycky trochu se zdráhajícího, přiváděl sám taneční mistr, zastíraje žertovnou hovorností trapnost situace, které však Pavla jakoby ani nepozorovala. Učitelové nic z toho neuniklo. Přihlížela k tomu s nepohnutým klidem někoho, jenž vložil vlastní ruku do ohně. Mohli její dceru spoličkovati, nebyla by vstala k její obraně.

Když se vraceli z poslední taneční hodiny, byla bouřlivá, listopadová noc; vítr vyrážel na ně z nároží ulic a tma jakoby trpěla nějakou hroznou posunčinou. Učitelová šla s oběma studenty a Pavla je o několik kroků předešla; šla skloněna, hlavu nízko schýlenu, chráníc se tak proti větru, jak se aspoň mohlo zdáti; ale učitelová soudila asi jinak, a náhle se beze vší zřejmé příčiny ostře zasmála. Pavla ihned vztyčila hlavu a, jdouc dále, již ji nesklonila . . .

Té zimy počal nejstarší ze studentů, vytáhlý, bledý a nesmělý hoch, náhle churavěti a nemoc prozradila jeho tajemství. Jeho oči vždycky vlhce zazářily, jakmile Pavla vstoupila do studentského pokoje, a od jeho úst plápolal jí vstříc němý plamínek nevyslovených proseb. Pavla porozuměla, polekala se a dva dny zdála se úporně uvažovati; ale

třetího dne, jakoby se to rozumělo samo sebou, přisedla k jeho lůžku a již od něho neodešla. Skláněla k němu ucho, když jeho rty počaly se pohybovati a když na ni upřel oči, které teď neměly dna, sestupovala do nich všecka, jakoby se živá kladla do hrobu. Učitelová strnula a neodvážila se ničeho namítati.

Jednoho dne, když byla Pavla v pokoji s nemocným sama, pokusila se také zazpívati; ihned se však opět přerušila. Sepial ruce, aby zpívala dále. Ale ona vrtěla pouze hlavou a slzy se jí objevily v očích. Viděl to a zaplakal také. Pak po vánocích musili jej odvézti domů a asi ve dvou týdnech umřel. A opět, jakoby se to rozumělo samo sebou, dala si Pavla šíti černé šaty a prohlásila, že pojede na jeho pohřeb. Řekla to a pohledla nejprve na otce, pak na matku. Ta, neřeknuvši ani slova, vyšla ven. Otec hleděl okamžik na dvéře, kterými vyšla, a zakýval hlavou; i Pavla teď hleděla oním směrem, zbledla, a její spodní čelist se několikráte zachvěla. Pak se jejich oči setkali a otec sklonil hlavu. „Vidíš, Pavlínko, je ti sedmnáct roků...“ řekl, bloudě očima při zemi. A za okamžik: „To je brzy, vidíš, Pavlínko, to je brzy...“ Pavla zbledla ještě o odstín

a zahryzla rty. Téhož dne jela. Když se vrátila z pohřbu, neodložila již černých šatů. A obléknuvši je, jakoby se byla vrátila opět do kulis, z kterých teprve nedávno vystoupila. Stala se jaksi nezřetelnou jako ten, kdo vzdaluje se do rostoucích mlh podzimního večera.

A nedříve, až po jedenácti letech jakoby se byly mlhy rozdělily. Toho roku z jara požádal ředitel gymnasia učitelovou o návštěvu. Zastala u něho staršího pána, který se tvářil velmi nešťastně a upřel na ni prosebně oči, když vstoupila. Snad že tyto prosící oči na ni nepříjemně působily, snad z jiného nejasného důvodu, uzavřela se učitelová hned od počátku. Ředitel představil jí neznámého pána a tlumočil jeho přání, aby přijala jeho syna na byt. „Je to živý hoch, ne zlý, rozhodně ne zlý,“ vypravoval, poháněje svůj hlas z navyklých, byrokratických písčin do srdečnějších poloh, „ale... abychom to trochu obrazně řekli... rád si vyhodí občas přes postraňky, tak asi, milá paní...“ Pak mluvil pán a jeho oči nepřestávaly prosit; mluvil o známé dobré pověsti jejího bytu, o její pevné, vychovatelské ruce, splétal prosby a podiv v křiklavou kytku, kterou jí kladl k nohám. Učitelová odmítala, nenamahajíc se ani příliš,

by snesla pravděpodobných důvodů pro své odmítnutí. Ředitel se pomátl a sklouzl do svých obvyklých písčin; jeho brýle dostaly pod nadsunutým obočím zvláštní pichlavý, horký lesk. Ale učitelová setrvala na svém odmítnutí a rychle se poroučela.

V necelých dvou hodinách objevil se však u ní pán opět, tentokráte v průvodu svého syna, asi sedmnáctiletého hocha, který již svou poklonou, složenou s neobyčejnou vážností, učitelovou přinutil k úsměvu; již z této poklony vystrkovala růžky nějaká čertovinka, ale učitelová nebyla tím nijak dotčena, naopak, s jakousi účastí zahleděla se na hocha, a musila přivříti na okamžik oči, jakoby na cosi vzpomínala. Pán se opět rozprosil, ne již tak hlučně, a zdál se jeviti skoro jakýsi ostych před svým synem, neb obavu, že bude od něho nějak nevhodně vyrušen; ale ten kývl pouze několikráte během jeho řeči hlavou, opět tak vážně, a pak náhle zahleděl se na učitelovou s veselou, trochu posměšnou otevřeností. Opět se musila usmáti a její odmítavé stanovisko se povážlivě viklalo. Mezitím hoch vstal a přistoupil k oknu. Hned na to zaznělo odtamtud, jak trompetta: „Ojohej! Ojohej!“ Jeho výkřik platil plavcům, kteří na vorech právě sjížděli vraty jezu, a

stáli krásně vzepření, jak pevně zabodnuté, maličko se chvějící nože. „Ojohej! Ojohej!“ Učitelová i pán se udiveně ohlédli. Ale tu již také hoch odstoupil opět od okna a skoro se od něho blýskalo. „Vida, líbí se mi tu... Nu co, nechte mne tu, paní,“ řekl, a všechny zuby ukázal. Učitelová se přestala zdráhati a ještě toho dne se k ní Ludvík Hanka přistěhoval.

Musela na něho během večera mnoho hleděti, nedalo jí to, a zapomínala skoro na ostatní hochy. Vzpomněla si několikráte, co řekl ředitel o postrančících, a vždycky se usmála. Okno bylo otevřené a jez zpíval do jarního večera; hoch pohledl často naslouchavě k oknu a jeho spánky se chvěly, jak slabiny u citlivého koně. Zahrozila mu prstem, když šli spat. „A před spaním se nemodlíme, Hanko?“ Skulil se na postel a celý pokoj rozvětřil svým smíchem. Ale když se dosti nasmál, usedl na posteli a, klada prst na rty, ztišil významně hlas: „Don Pistonello byl loupežník velmi krvežíznivý. A černý byl, černý od paty až po svou čupřinu. Ale jeho žena byla bílá; byla bělejší než grónský sníh — — Nu vidíte, takovou mám večerní modlitbičku. Řeknu si několikráte po sobě: Jeho žena byla bílá, byla bělejší než grón-

ský sníh — a je mi, jakoby všichni strážní andělíčkové s nebes sesedli se kolem mé postele na bobek...“ Učitelová nepřišla ani k slovu, neboť jeho smích již opět vytryskl širokou, zvučnou vlnou; ostatně, nevěděla ani, co by měla říci, a stála tu, červenajíc se trochu, uprostřed jeho smíchu, jako pod náhle se snesším hejnem ptactva nebeského.

Druhého dne v poledne, právě když studenti obědvali, přešla pokojem Pavla, jak obvykle v černých šatech. Hanka vyskočil od stolu a učiniv hlubokou poklonu, řekl: „Ludvík Hanka, student, poroučí se, slečno, do vaší přízně.“ Stála již mezi dveřmi a stočila k němu obličej; tušila nějaký nevhodný žert, polekala se i roztrpčila, a přirazila dvéře, neřeknuvši ani slova. Hanka zůstal státi a, naduv chřípí, vdýchl několikráte hluboce. „Voní jako hřbitov,“ řekl potom. Studenti se smáli. Pohledl na ně, zčervenal a zamračil se. „Není tu nic k smíchu,“ řekl hrozebně „ostatně... odprosím slečnu.“

Dva dny zdál se cosi očekávati. Třetího dne nešel do školy; vymluvil se na bolení hlavy. Ale když všichni, i učitelová, odešli, použil té příležitosti a vešel k Pavle do pokoje. Snad měl skutečně úmysl ji odprositi; ale zcela zřejmě utvořila se situace ji-

nak. Vyšel z pokoje bledý a ústa se mu vzdouvala pod vášnivostí nevybouřených slov; po chvilce sice již si pohvizdoval, ale jeho obličej měl při tom soustředěný výraz úsilného přemítání. Ještě téhož dne, potkav Pavlu náhodou na chodbě, požádal ji bezohledně za dostaveníčko. Pobouřila se všecka. „Ne, takový hloupý chlapec... co si vlastně myslíte?“ Ale vydržel její pohled a blýskal očima. „Přijďte,“ řekl pouze mezi stisknutými zuby. A ona přišla.

Přišla na chůdách několika rozhorlených vět, které si pečlivě připravila. Ale on se jí vysmál. Šel svým mládím přímo proti ní, nenechávaje žádné naděje, že by chtěl couvnouti. Byla vším tím ohromena a počala se báti nějakým novým, nepoznaným dosud strachem; nepopřával jí také času, aby se vzpamatovala, něco podivného se s ní dálo, dýchala teď rychle jako on, a byla jím jako unášena. Ale když ji políbil, ztrnula. Bylo to horší, než očekávala, žena se v ní udivila a pobledla pod tímto polibkem, který se podobal netrpělivému zabušení na dvéře; stála za těmito zavřenými dveřmi a nevěděla si rady; nějaká vlna se přes ni hnala, cítila se slabou a bezpomocnou, a slzy se jí objevily v očích. Viděl její slzy a rozesmál

se. Vzhledla teď rychle, jeho smích jakoby ji vyburcoval; v těch několika okamžicích, co se smál, jakoby něco z jeho bezohledné mladosti přeskočilo také na ni, a když se k ní opět blížil, udeřila jej silně do prsou. Ale on ji uchopil za ruku. Stáli tak okamžik proti sobě, Hanka blýskal očima. Pak pustil její ruku a řekl: „Pojďte, doprovodím vás...“ Šla, ale necítila se již starou ani slabou; měla chuť zápasit s hochem, jenž šel vedle ní a jevil takovou bezohlednou jistotu, měla chuť vzdorovat.

A zápasila, vzdorovala. Ožila v příštích týdnech z toho boje, jehož nikdo nepozorovai. Hanka necouval. Ukazoval zuby a hnal se po ní, jedna horká vlna za druhou; vysmála se mu do očí. Často zazněl vedle v pokoji její smích, v němž zpívalo cosi vítězného; učitelová se udivila a Hanka hryzl rty. Procházejíc pak pokojem, dovedla Pavla Hankovi poslati nepozorovaně takový pohled, že bledl ponížením a vztekem. Také několikráte večer zazpívala a její alt stoupal nyní vítězně, sypaje s hůry posměch poraženému; Hanka kladl čelist pevně na čelist, aby nemusil vykřiknouti. Náhle však nastala změna v jeho chování. Nějaké mírné světlo leželo na jeho čele a oči měly vlažnou barvu

vzduchu, vyčištěného bouří a deštěm; chodil se zvláštním, zasněným úsměvem kolem úst. V těch dnech nebylo také slyšeti Pavlina zpěvu; a náhle prohlásila, že pojede na návštěvu k otcovým příbuzným. Jela. Ale Hanka se nepřestával usmívati.

Brzy potom, když studenti odejeli na prázdniny, obdržel učitel od těchto příbuzných dopis, který jej uvedl v rozechvění. Tamní důchodní, starší již muž, ucházel se o Pavlu a Pavla se nezdráhala. Podal dopis ženě, a dokud jej četla, rozechvění jej neopouštělo. Ale když, přečetši ho, pohledla kamsi mimo něho prázdným a nevzrušeným pohledem, vzdychl a rozhovořil se o této události suše, jakoby psal číslici pod číslici. Ta, o níž mluvili, byla jejich dítě, ale přes to, co mluvili, bylo jako popel.

Když se studenti vrátili z prázdnin, byla již určena svatba na jeden den v druhé polovině října. Hanka setkal se několikráte s pohledem Pavliných, na něho upřených očí. Byly již teď opět krotké a zdály se něco tiše a resignovaně vysvětlovati; usmál se vždycky pouze a zavrtěl hlavou.

Hned po svatbě Pavla s mužem odejela. Den byl podzimně splihlý, v alejích řídce a tiše krápalo do spadalého, červeného listí. Učite-

lová vešla do studentského pokoje, Hanka seděl sám u okna, a ani jí nezpozoroval. Psal. Po tvářích mu tekly slzy, ale jeho úsměv zářil.

Zbledla velice a potichu opět vyšla.

Ludvík Hanka psal báseň...

POZNÁMKA AUTOROVA

Tuto knížku čtyř povídek utvořily okolnosti. Všechny čtyři byly napsány a v časopisech publikovány před válkou, pak čtyři léta války nosila mne po všech čertech, a když jsem opět uchopil péro, nerostly mi pod ním prósy, které by se daly přiřadit k těmto v knihu. Nechť tedy zůstanou samy, malý čtyřlístek, zatím co já jsem šel své štěstí hledati jinam.

OBSAH

EDICE ČERVNA

SVAZEK

X.

Vydal

nakladatel Fr. Borový

Upravil a obálku nakreslil

V. H. Brunner

Tiskem

„Politiky“ v Praze

1920

SEDMIBOLESTNÍ.

Poznámka autorova.

Tento svazek je druhým vydáním tří povídek ze „Sedmibolestných“ a osmi povídek z „Patrouill“; ostatní, v těchto dvou původních svazcích obsažené povídky, v nových vydáních již tisknouti nebudu. Podstatnější opravy pro toto druhé vydání podnikl jsem jen v povídce „Plameny“.

FRÁŇA ŠRÁMEK

SEDMIBOLESTNÍ

DRUHÉ VYDÁNÍ

1922

NAKLADATEL FR. BOROVÝ V PRAZE

LAVINA.

Jistojistě bylo tím více lidí uraženo, že pan Ivan Hurt a slečna Krista Zděchanova založili své spolužití bez obvyklého doprovodu a celkem tak urážlivě proti přesvědčení počestných lidí. Ulicí nezahřměly kočáry se svatebčany, zvědavci nestáli u vrat, nebylo nevěsty v bílém šatě. Nebylo vůbec nevěsty.

Byla silná a horoucí milenka, jež přišla, aby se stala silnou a horoucí ženou. Nikdo nežehnal, jen závratný a lačný polibek dal a přijal vášnivý slib; dva páry hrdých očí řekly si svou víru, své odhodlání, svá hrdá a laskavá práva, jaro slibovalo jaru, čest cti; snad nad tím vším přece byly ruce, které žehnaly, těžko říci, čí. Na moralistních štěničkách je, by páchly; my jsme jen vypravovateli. Pečlivá měřítka o stu centimetrech odhadnou dobře, co je dobré a zlé. Přiložilo se takové měřítko ovšem i na Ivana a Kristu. Ale oba byli celkem chudí, ulice, v níž bydleli, byla chudá, málo je znala, a věc proto mnoho nepohoršovala. Ivan robil celé dny drobnosti pro sloupce časopisů, Krista seděla v pokladně jednoho závodu a večery je oba spojovaly, aby duše dala se duši, síla slabosti, nový sen nové touze — — když tak

mnoho bídy leželo na dosah ruky a všechno štěstí ještě za horami, za horami — — — —

Venku listopadový den, vlhký popel oblohy těžkými spoustami spadl až na střechy. Neviditelné slzy zatěžují pavučiny vzduchu; nevíme ovšem, kdo je vyplakal. Lidé, kteří jdou ulicemi, mají trochu páry u úst; neboť, podivuhodné, lidé mají ještě teplou krev...

— Už dávno umřela všechna radost — říkají slzy věcí.

— Jen pro toho, kdo ji učinil smrtelnou — odporuje pevně ve rtech vytesaný úsměv Ivanův.

— Kdo ji učinil tak malou, že umře s podzimkem. Kdo se bojí znovu porodit, aby narozené neumřelo. Často zrazujeme a jsme zrazováni, když dáváme a přijímáme polibky; je to důvodem už nikdy nelíbat? Víme, proč se narodila zrada a lež; mnozí myslí, že proto musí umříti radost. Protože nebylo velkých srdcí, aby se v nich narodila velká radost, narodila se zatím jen lež a zrada. Bolí ještě na rtech zrádné polibky; je to důvodem, aby se rty nechvěly touhou po polibcích, které by nezrazovaly? —

To říká onen pevně tesaný úsměv. O odhodlaném zachycení se rukama vypráví, o krásné odvaze zmužilých pěstí, jež chtí ubránit malou

salaš na vrcholu hor před špinavými intrikami turistů z rovin a chtí se bíti s lavinami osudů — o velkém, pochopeném snu jara vypráví, jež přišlo rozhodit rozperlené skřivany nad vlažné, probuzené hlíny, šlehnout plamenem v chvějivá nervstva stromů a trav, rozvětřit březnové, světelné oblohy, vypíti páry z pěny řek a prostříti je na luka, zdvihnouti člověka a houpati jím mezi výškami a hlubinami, dáti mu křepkost jiter a sladkost západů, radost do všech tepen, sílu do všech svalů, krásu do všech pohledů a touhu do všech výkřiků — o tom pochopeném snu jara vypráví. A o ženě vypráví, jež přišla a nezaškrtila sílu, jež k hladu přidala hlad a k touze touhu, k válečné drsné písni unylý hlas doprovázející sestry a bílé své ruce položila tam, kde byla bolavá místa . . .

Ivan myslí na Kristu, stojí u okna, nepracuje už a myslí na Kristu a venku kupí se šero k listopadovému večeru.

— Aby to bylo vždycky tak, oba žádající, jeden po druhém a oba po hrdém, vysokém lační, jeden druhým neposkvrnění, jeden ve víře a pravdě druhého, v lásce, která je jedinou důstojností, silou a ctí . . . on a Krista, jíž nedovede nikdy dost zobjímat, aby jí řekl všechnu svou vděčnost za to, že přišla a že

takhle přišla, tak bez zbabělosti a tolik přinášejíc darů ... Taková žena, taková žena..! A Ivanovi chvějí se rty; to bolestí, jedinou bolestí, která má rozkoš bolesti a nemá jejího jedu; že nelze více, více milovat toho, koho už tolik milujeme.

Někdo klepá, ale Ivan neslyší. Nezve.

Klepající zkouší stisknouti kliku, vstupuje.

Teď teprve se Ivan ohlíží. V pokoji je již šero, také myšlenky bloudí zpola ještě jinde, proto Ivan nepoznává ihned vstoupivšího.

— Neruším snad, pane Hurte ...? — Písek se drtí mezi zuby, takový je hlas hostův.

A tu Ivan již poznává. Ramena zdvihnou se tvrdě, nahrbí k odporu. Ten uzel v nich zůstane, i když potom nabízí příchozímu židli. A Ivan už ví: otec Lidky, kterou před nedávnem opustil, protože byla malou loutkou z bláta, že nemohla nahoru k němu a on dolů k ní nechtěl, nechtěl; jejíž polibky škrtily jeho sílu, protože je dávala, lpíc pevně na všem malém, beznebezpečném; té Lidky, která je přece však od něho opuštěnou milenkou, protože jistý čas jeho hlad po milování rval se v ní s tím malým, neroztavitelným, probíjel se jejíma očima, velkýma a krásnýma, které přece byly hodny milování, bouřil v přilnavosti jejího těla, které zasloužilo býti milo-

váno, ale její duši, malou a jepicovitou, slabou a neodvážnou, tu nemohl, nemohl milovat... a proto odešel — — —

Odešel, — — by v jeho život vstoupila Krista. Krista!

Krista, říká, a už se nechvěje, pýcha se v něm ocelově rozezvučela, ťeď vše se odrazí o onu ocel.

Tu, muži, tvá výčitka; ale tuť Kristina láska...!

A tu tvá kletba; ale tu proti ní její síla, úsměv její pýchy, jak sluncem zjiskřený křemen...!

A tu já... já s ní, v dvou párech očí jediná odvaha proti všem, v dvou párech rukou jediný balvan na hlavy všech, kdo sem vstoupí a ublíží...!

Proto poněkud impertinentně říká nyní Ivan Hurt: — Nenadál jsem se —

Host smýkl obličejem po pokoji, brada těžce svisla pod otvorem úst, který až za okamžik propustí zimavý hlas.

— Nenadál... hm... —

— Ani... ona se nenadála — říká po chvilce hlasem jdoucím ze tmy do tmy, a majícím křečovité trhliny. — Ona... Takové monogramy teď vyšívala... monogramy do bílých šátečků... Při tom přece není třeba

plakat, viďte... pane Hurte? A hlavou do stolu bít... k čemu jí toho bylo třeba? A... a... takové mlhy teď venku... To je smutné, to je smutné... —

Záhadnými kličkami obchází tento hlas Ivanovo srdce. Slídí, připravuje svou ránu. Ivan pobělil, je však v střehu. Říká:

— Nehněvejte se, milý pane, nerozumím-li posud —

Host kývá; je něco velmi smutného v té zestárlé hlavě, která okamžik kývá.

— Šel jsem... okolo. Ne, schválně jsem šel k vám. Je to vlastně jen e—pi—so—da, hehe —

To je ošklivý, zpřelámaný smích.

— Tak si někdo poseje cestu... trofejemi... Kdybych vám řekl, pane Hurte: támhle v kleci máte kanárka, vezměte ho, takhle... palcem a ukazováčkem za krček a zmáčkněte, udělal byste to? —

Ivanovi je zima, větrná zima.

— Hm... to je zvláštní, že byste nedovedl zaškrtit kanárka —

A Ivan mumlá: — Nechtěl byste být, pane poněkud určitějším...? —

— Nemáte asi času nazbyt... ano, ano... — a hlas vystupuje z jeho úst jako tma, která naplňuje pokoj — u nás totiž... u nás

doma máme takového zaškrceného kanárka.. takového kanárka zaškrceného palcem a ukazováčkem ... to je zvláštní, že byste vy nedovedl zaškrtit ... —

Ivan vstává prudce se židle.

— A... polekal jsem vás...? Tak zle ještě není... trochu nám... stůně Lidka. A to přece není podivné... že by si přála právě vás viděti, že vás o to prosí... —

— Rozsvítím. —

— Není snad ani třeba, půjdu již —

Ale Ivan rozsvěcuje, má zcela bílý, však klidný obličej.

Host vstává, jeho oči zatěkaly pokojem; je to zvláštní, že tak ulpěly na ženských šatech, pověšených na věšáku.

— A ... nebydlíte, tuším, sám ... —

Oba muži stojí teď blízko u sebe svými obličeji, které se probíjejí hřeby pohledů.

— Myslil jsem, že to víte...? —

— Vím. —

— Lidka také ví...? —

Host mlčí, oči nejistě bloudí.

Náhle: — A dozví-li se ta... ta... o Lidce...? —

— Co by se měla dovědět...? —

— Nu... kdyby na příklad Lidka přece zemřela —

A host jako by schovával tu nejnebezpečnější zbraň, kterou chce nejhlouběji zranit, jako by ji připravoval k úderu v příhodný okamžik.

— Lidka nezemře ... —

— Ale ...kdyby ... kdyby přece zemřela ... —

— Kdyby přece zemřela ... a dozví-li se Krista — okamžik váhá — ne, ne, Krista nebojí se strašidel, Krista ...

Urývá a mne si čelo; náhle: — Půjdu s vámi, pojďte —

Obléká se nervosně, mumlaje: — Ale vždyť to všechno je strašlivý omyl ... Umírat ... bože, ale proč umírat? Musíte mi, pane, pomoci, řekneme oba Lidce, že ... že ... Vždyť já nechtěl nikoho zašlápnout ... Nemohl jsem ovšem dále ... ale zašlápnout někoho — ne — ne ...

Mezi dveřmi říká host vyvráceným hlasem:

— Ano, řekneme oba Lidce ...

— — Jdou a mlhy v ulici řítí se proti nim. Rozsvěcují už plynové svítilny, mlhy pijí zelené světlo.

A proti Ivanovi pospíchají mlhami dvě ženy. Je nutno vrhnouti se jedné do náručí. Kristo, Kristo ... má, má ...! Tebe chci, neboť u tebe rostu, mám křídla; s tebou společný krb, neboť s tebou není společný krb líným pohodlím, zmalicherňováním, malými cíly, malým

kočičím mazlením . . . ano, tebe, tebe chci . . . Že též druhá vztahuje ruce? Kristo, co dáme těm rukám, které se vztahují . . .? Oh, strašlivé, sahají po tvém a mém hrdle . . . jak učinit ty ruce méně nešťastnými a méně mstivými . . .?

A mlhy pijí zelené světlo, mlhami pospíchají davy lidí za záhadnými zájmy, dere se to vpřed za malými materiálními účely a za velkými chimérami, někde ujeté cesty, někde propasti, a většinou zběsilá jízda divokou nocí, koně bez otěží, vytřeštěné oči . . . a Ivan má náhlý pocit velikého vichru, který strhal mraky s oblohy a hází je lidem na hlavy . . .

A opět se vzpamatuje, obličej mu tuhne velkým klidem a Ivan si říká, že někde tu blízko, na dosah ruky číhá veliké neštěstí, a že nutno být opatrným, velice opatrným; prsa náhle vypíná, všechna vzkypění života vracejí se mu do žil, uzly svalů se opět zadrhují a ruce zachytávají se strže; zapřený křečovitě nohami čeká a vyzývá blesky, tu stojí a nemůže jinak, tu stojí za sebe a za Kristu . . . Má zcela klidný, nerozechvěný obličej, když muž jdoucí vedle něho s hlavou skleslou v ramenech, zastavuje se a říká: — Tak . . . jsme doma —

Zachtělo se mu jenom vzpomenout: Kdysi tahle místa přece mu byla něčím.

A úsměv síly nalomil se v koutcích nahořklým zachvěním. Jdou po schodech, červená lampička pod krucifixem rozšlehuje po zdech a schodech mátožné vějíře stínů a světla.

Podivno: cosi přinutilo Ivana, by se zastavil. Je tu nějaká strašlivá blízkost neštěstí, až to prosakuje kůží, bolí v nervech, béře srdce do studených rukou.. a Ivan to cítí.

A náhle pochopuje.

— Lidka... už nežije... viďte?... —

Druhému muži zahrkalo v prsou.

— Pojďte —

A hlasem, jakoby vybzučeným jen křečí zubů, vysykl:

— Dnes ráno se otrávila —

Konečně se otevřely jedny dveře.

Lampa pod stínítkem, aroma křenových kapek.

A sedí tu někdo a má zanícené oči, řeřavé, jak křik ptačí samičky, jíž vyloupili hnízdo.

Probodly jej vyčítavě a ukázaly do sousedního pokoje. Jizlivě ukázaly. Jsou to vrhané kameny a jej činí tyto kameny v jejich rukách velmi smutným.

Ano, jde; snese výčitky mrtvých očí; neboť oči mrtvých vidí více a nebudou vyčítat...

A je tu zima vedle v pokoji; jedna půle okna je otevřena a mlhy z venku vsakují sem

dovnitř záclonami, dávajíce jim vláti, jak pavučinám v hrobce.

Ten, jenž ho přivedl, vešel s ním; a vedle zůstal někdo křečovitě plačící.

Ano... rakev, rakev; on ví. Tedy již rakev. Jediná voskovice žaluje. Jediný vztýčený prst, plapolaje, hrozí.

Je příliš bledá, ta ležící... A jmenovala se kdysi Lidka.

Tož tedy, Lidka. Mrtva. Zavřené dveře pro všechny. Co může on všeptati klíčovou dírkou zavřených dveří? Kdo uslyší tam za zavřenými dveřmi, zašeptá-li: Liduško, ptáčku malý, proč jsme ti dali padnouti pod tímhle křížem? Uslyší ona?

Nohy, které nedošly, ruce, které se nezachytily a rty, které se nedolíbaly...

Sem došly, tu se zachytily, tu zamrzl poslední sněný polibek; a on... proč i tady nemohl rozseti květy, proč on, právě on tu byl záhadnou propastí...?

... Mrtvá — — —

— A tak ji nehezky učesali — napadá náhle Ivanovi — jakoby se už neměla nikomu líbit ... jakoby už...

Ano, ano... bože!... ona je skutečně mrtvá...

Ale vždyť v tomhle pokoji bývala živá; tady

mu na divanu rozhrabávala dlouhé vlasy, tady jí říkával, že má nejkrásnější oči na světě... což možno, aby tady ležela teď mrtvá...? Kdyby teď řekl: máš nejkrásnější oči na světě... kdyby teď... Prsa mu natrhl pláč. Za tou pláče, která mu přece byla něčím. Za jedním z jarních větrů, které prošuměly jeho zahradou; které vnikly k němu skulinami vrátek, aby mu nebylo tak zima.

Neboť ona milovala. Mnoho milovala; nemohla více a nemohla jinak milovat.

— Liduško malá... nešťastná...

Ruce se nedotýkají, ale hladí... slzy nepadají, ale loučí se...

A napadá mu náhle: za sebe a za Kristu.

Hrůzu cítí a slavný klid zkamenělé hrůzy, jakoby oba, on a Krista, překročovali tuhle mrtvou... a nemohli jinak...

Nevykřikne mrtvá?

— Liduška už spí, Liduška už spí... —

Zdvihl hlavu. Půjde již — —

— — — když Liduška už spí...

Na stolku u dveří leží toiletní drobnosti. Je tu pohozená vlásnička a Ivan ji zná. A z té naposled ještě dýchla na Ivana živá; mrtvá už nedýchá.

Někdo štká: — Bylo to její poslední přání.. abyste ji aspoň potom ještě navštívil —

A Ivan se ještě jednou vrací.

Ruce se nedotýkají, ale hladí... slzy nekanou, ale loučí se...

— A dopis pro něj ještě zanechala —

Ivan mumlá: Dobrá... nešťastná...

Pak jde...

Velké balvany mlh zamačkávají ulici; lidské smutky jsou smutnější pod těmi mlhami.

A bolesti jdou a usedají na práhy lidských příbytků.

A vrazi jdou, nechtí vraždit... a přece vraždí.

On... on si postavil salaš vysoko, vysoko na horách.

Tak vysoko, aby tam nedolehly výkřiky slabých ze slzavého údolí.

Aby byl jen něčemu blízko: vítězné písni slunce.

A jediný dar přijal, dar slunce: Kristu.

A teď... tahle kaluž krve na cestě...! Nepřekročitelná!

Ne, ne, ne — němé je království mrtvých. Němé na dně němých okeánů.

— Nám živým vlnobití a bouře, vlnobití smetající s palub, nám křečovité šplhání v ráhnech, nám živým zápas a v zápase síla, v zápase víra v sílu, v zápase vůle... nám živým oči upřené v dálku a v hrdle čekající vášnivý výkřik: Země, země...! —

A Ivan jde, z očí chrlený plamen, ústa rozechvěná bušením zadržovaných výkřiků.

— Nemohu jinak, za sebe i za Kristu —

Zní to jako pyšné vyzvání všech živlů v boj, ale Ivan se stává náhle velice smutným. Prapor silných slov ještě vlál, ale pod ním se šíří jakýsi neklid a panika.

Zatoužil pojednou silně po Kristě, aby se o ni opřel. Udeř o mne, dobrý kove jejího pohledu a hlasu! Ivan spěchá; běží téměř. Okno září; Krista je tedy již doma.

Zazni již, dobrý kove!

Ale tu, na prahu, Ivan pojednou váhá.

Krista sedí u stolu a šije, obrácená zády ke dveřím. Slyší jej, pozná, a vstane. Stisknou si ruce, zaváhají a nepolíbí se.

— Přinesl jsi s sebou zimu — řekne Krista.

Co to jen, bože, říká Krista; má to pro něho takový zvláštní, ošklivý smysl.

Stojí a zapomíná se svléknouti.

— Nu, nesvlékneš se ani? — chce se smáti, náhle však urývá a dívá se naň velkýma, velmi vážnýma očima. Ivan se svléká.

— Byl's u ní, viď...? —

— Ty víš? —

Usmívá se pouze neobyčejně smutnými ústy.

A on, tiskna jí křečovitě ruce, vybuchuje.

— Pojď, Kristo, řekni mi... že jsem se nemýlil... —

Ale Krista usmívá se stále oním neobyčejně smutným, němým úsměvem.

Stáhl ji k sobě, ona se však brání.

— Ne, klidně, milý Ivo... klidně... buď tak laskav... —

Nechal ji usednouti vedle sebe a ona náhle říká:

— Ano, mýlil jsi se, nešťastný hochu —

— Co? Co? Počkej... ty ještě nevíš... — Chvěje se, bílý náhle jako plátno.

— Vím, Ivo...

— Že... že mrtví nemají práva...? Slova se mu dáví v ústech.

— Milý... milý... buď tak laskav... trochu klidu... Vím, Ivo, že živý nemají síly —

— Ale ne, ne... ty jsi chorá, Kristo, ano skutečně... máš nemocné oči, nastudila jsi se asi. horečku máš... bože, co to jen říkáš a jak se hrozně díváš —

— Dej mi obě ruce, Ivo... tak... —

Jeho obličej se ztišuje, jenom rty bolestně cukají.

A ona se naň dívá s takovou nekonečností smutku, očima plnýma nezvratitelných rozsudků.

— Povím ti, Ivo... Ona dvakrát na mne

čekala a jednou byla tady, když jsi večer odešel. Není to hezké, když žena před ženou klečí . . . Ona tady klečela . . . Nevím, jak mnoho nutno milovat, aby se pro tu lásku mohlo před jinou ženou klečet. Nepochybuji, že mnoho, mnoho. Ale vím, že je to bezcestí lásky, že tu nevyšlo srdce k vítězství, ale k porážkám. Že všechny slabosti tu číhaly, aby též z lásky učinily slabost. A já . . . znala jinou lásku. A pro tu svou nemohla jsem ustoupit její. Řekla: Povězte mu, že se zabiju. Tady to řekla před dvěma dny. Odpověděla jsem: Povím. A tu jsem hřešila na své lásce, neboť jsem nepověděla. Zavřela jsem dveře před nebezpečím, které přišlo vyzvat její sílu. Bála jsem se tě pustit nazpět do údolí. K těm, kteří klečí a vyprošují si; a kteří umírají proto, že se nedoprosili. Bála jsem se, abys neviděl jejich slz. Ne, že bys se mi nevrátil — oh, ty by se's vrátil — ale, že bys se vrátil, napitý jejich slzami, zmatený jich jankovitým utrpením, zšeřelý stínem jejich věčné noci a tak daleko opět odhozený od slunce . . . Nevěřila jsem v onu chvíli dosti v tvou sílu. A to byl hřích . . . —

Ivan má oči rozšlehané nějakou hrůzou, hlas jako by se nemohl prodrati tmou jeho nitra.

— Možno.. Kristo.. s takovým klidem.. zabíjet...? —

Zakývala pouze smutně hlavou. — Nešťastný Ivo... nešťastný. A za okamžik hlasem, podobným prodloužené němé slze:

— Vidíš — — —? — Jak jsi teď vstoupil, viděla jsem, že se vracíš napitý jejich slzami, zaskočený, okradený o slunečný klid —

Ivan se něčím násilně prodírá. — A myslíš, že — — —

— Myslím, že by nemělo velké nikdy klopýtati přes malé...

Ivanovi hořce cukají rty. — Co je velké...? Co je malé...? Kdož to ví...

Krista všecka zbělela, rty se složily v rozechvěnou jizvu. — Ty už nevíš...? A náhle vstává, zima jí natekla do žil. Jen o stůl se ještě opřela, k hlavě vzepřenýma dlaněma sáhla a zatěkala očima po pokoji. — Půjdu, Ivo...

Ivanovi nějaká rána rozpůlila čelo. — Co? Co...? Kam půjdeš...?

Ukazujíc ke dveřím, říká tiše: Takovou malou klíčovou dírkou utekla všechna síla.

— Kristo!... Kristo!...

Zavrtěla pouze hlavou.

Stojí před ní, drtí její ruce v zápěstí, všecek vykrvácený a sesutý.

— Takovou malou klíčovou dírkou utekla všechna síla — opakuje tiše opět. — Půjdu ji hledat...

— Ale ne, ne . . . Vždyť se oba mýlíme. Nemocni jsme oba . . A budeme opět zdrávi . . Vzpamatuj se, Kristo . . . Vždyť jsme ještě v horách . . a jenom lavina nás může zabít... nic jiného...

— Tím smutnější, že t o h l e bylo lavinou . . Víry už není...

— Ne, opři se o mne. Já o tebe. Čela opět zahoří jitřním sluncem. Ledovce se zaradují, že jdeme opět. Hleď, mám zase čelo z křemene, hodné tvých polibků — a až u jejího ucha šeptá rty, ztrávenými ohněm — pokvetou polibky, Kristo, tolik máků, máků, máků . . .

Krista vrtí hlavou jakoby skřehlou velikým mrazem.

— Podívej se do mých očí, Ivo . . . dovedl's v nich vždycky čísti.

— Ne, ne, mumlá Ivan a bojí se tam pohlédnout.

— Neumíš už čísti . . .? —

— Umím . . . Ale . . . je v nich taková strašná věc . . . Ty . . . ty . . . Kristo, ty mne už nemiluješ . . .? —

Na tenounké struně někdo zběsile hraje; tenounká struna zavraždí.

— Milovala jsem silného —

Hlava, bílá a bez krve, vyjekla mu do prázdna; hmátl jen k čelu vyvrácenýma rukama a neřekl ničeho.

Oblékala si kabátek a brala klobouk.

A on sňal stínítko s lampy, aby ji ještě dobře viděl; veliké, zoufalé ticho vystupovalo z obou obličejů.

Pak stála před ním a podávala mu ruku.

— Buď zdráv, Ivo. —

Přidržel ji okamžik; krev poslala mu poslední, zoufalé polibky do rtů, které je už nesměly rozsypati.

Ani ruce už nesměly zadržeti; a Krista odcházela — — —

Lavina se dovalila, padaly zdi, padal strop, duše má vyjevené oči . . .

Ivan sedí, ticho neslyšně hryže; ruce zapadly do kapes a nahmátly papír. Dopis zanechaný Lidkou. Roztrhává obálku a čte.

— Naposled mu říká, jak ho měla ráda. Bohužel, nevěděla, jak by mu to lépe řekla; proto mu to říká svojí smrtí. Ví, že byla velmi malou. Nuže, velmi malá bude ležet v hrobečku. Jsou větší ženy, ona ví. Viděla jednu . . . a ta jí způsobila strašnou bolest. A přece jí přeje štěstí. Jemu a jí. Mnoho štěstí přeje . . . mnoho štěstí . . . — — — —

PLAMENY.

Konečně, konečně ...

Konečně bylo slyšeti první zelinářský vozík, jedoucí do trhu.

Slečna Augusta tiše zaúpěla; to byla nekonečná noc; vytrvalé údery kladiva v hlavě, jež jí nedaly usnout, sny, které jí roztrhávaly zornice, tělo se upékalo a ve vyvadlém mase prsů obracel se a vrtal nůž ...

Ano ... jen ten poslední sen by ráda ještě dosnila!

Usedla na posteli a objala kolena; tma zjasněla šedozeleným jitřním světlem, nábytek osiřele, studeně čišel z procitajícího šera jako kusy ledu. Takový sen! Takový sen!

— Jde tedy nějakou alejí, osykovou asi, neboť to nad její hlavou nevrle šelestí. Zdá se jí vlastně, že odněkud utekla. Naplivali jí tam do tváře nebo něco podobného; jedna nadávka utkvěla jí v uších: stará panna. A nyní tedy utíká, v hrdle jí puká zavytí stlučeného psa a v lebce vaří se slzy. Má jen tenkou, sešlou mantilu; je skuhravý vítr, zima jí leze mezi žebra a po páteři. Mraky po nebi plazí se velmi nízko, cítí je téměř na hlavě; jsou podobny převalujícím se sivým dědkům, kteří na ni cynicky vystrkují zadky. Ale jeden

z mraků podobá se loďce, vpředu má hrot a letí přímo proti jejímu čelu. Sehnula se až k zemi a mrak ji přeletěl... U aleje stojí schátralá barabizna; ví to, tady bydlí pohodný. Na plotě suší se psí kůže, tyčky v plotě větrem ťukají; přes špinavý dvorek, pokrytý jako svrabem, vleče se spářený párek psa s čubou. Cítí, že se jí oči nějak mlsně vypoulily a bradavky prsů přihrotily se v jehly. Pojednou cítí, někdo jí položil ruku na rameno; stojí za ní, ale ona se bojí ohlédnout. Nějaká hrůza vypila jí morek z kostí, mozek přilepil se k temeni a vysýchá. Má teď úplně vyprázdněnu a strašně lehkou hlavu, tak že jí vítr kymácí jak balónkem, a otočí ji posléze tak, že spatří toho, jenž stojí za ní. Je to kostlivec v mužském, salonním šatě, v póse starého promenádního lva, nabízejícího se k doprovodu; prázdné oční důlky na ni útočí jak oči gentlemana-bandity, bezzubé čelisti chystají se vyskuhrati nějakou kluzkou galantnost; v pravé ruce nese malý vak. Cítí, že jí hrůza přeťala všechny žíly a jazyk jí umřel v ústech; kdyby teď mohla vzkřiknout, jistě by jí srdce vyskočilo ústy ... Ku podivu však, stává se najednou docela klidnou; prohlíží si pána s bezpečnou, vřelou důvěrností. Nu, nemůže míti každý maso na kostech, to

je přece jisté. Takovéhle prazvláštní myšlenky ji napadají. I smích ji náhle přepadá, je to takový komický patron, tento pán, docela úslužně šoupá nohama a podobá se velice muži, který projektuje nějakou navečerní galantnost. A ona se posléze přistihuje i při koketním úsměvu. Jde, a pán stále vedle ní. Sešli již s aleje, kráčejí nyní mezi poli, a všechna pole jeden vlčí mák; jako malí rozpustilí kluci křičí vlčí máky. A před nimi na obzoru stojí olověný vrch, po jeho svahu tekou karmínové pramínky, roztékají se po nebi a po zemi, přibývá jich a dosahují až k nim, co okamžik jest jim některý z nich překročit, by byli hned opět zaskočeni druhým, a je to, jakoby je někdo omotával karmínovou sítí o okách stále hustších. Je to veselé, hrozně veselé, a tu napadá jí písnička, jak ji jednou slyšela od vojáků, hej šup, hej šup, písnička silná a štiplavá, jak tabák a pot mnoha mužů. Náhle pozoruje cosi úžasného; její podivný průvodčí otvírá cestou malý svůj vak, vyjímá z něho živou, krásnou, mužskou hlavu a sňav se svých ramen lebku skeleta, zaměňuje ji onou živou, krásnou hlavou. Ale jí to nepřipadá nikterak strašlivým a hrůzným; sladká a vášnivá pohlazení vkrádají se v samet jejího masa, oční víčka cukají pod

opilými větříky krve a chřípí divočí. A jeho krásná hlava hledí na ni s láskou, světelné hroty knírů přivádějí téměř v šílenství rozechvěné konečky jejích prstů, a prudký oblouček jeho rtů napíná se chtivým šepotem až u jejího ucha: „To pro vás, pro vás, slečno Augusto. Pro vaši rozkoš a vaše štěstí jsem přišel; neboť jsem viděl váš hlad a vaši žízeň...“ Otevřela se a rozzela všecka červenými ranami úst, srdce a pohlaví. I karmínový příboj stoupá, je to divoké a je to veselé, je to výlet s nejbláznivějším dobrodružstvím, a je to ještě veselejší, když si musíš podkasat sukni. Ach, rytíři příliš zdlouhavý, který nyní kráčíte za mnou, lze si už podkasati sukni rozpustileji? Lze posléze padati odevzdaněji na znak v pole vlčího máku, byste mne tu objal v plápolu, jak na hořícím lůžku? Cítí to ještě nyní, jak se zvracela, klesala a zotvírala všecka žadonícím výkřikem, jak čekala, ach, jak čekala! Ale — pak nic. Pak už nic! Její rozpřáhnutá ramena neobjala ničeho. Někdo odchází. Sehnutá jeho záda roztřásá chechtot, na špičatých ramenou kývá se hlava skeleta. — —

Takový strašný sen! A ten výkřik na konci, ten výkřik...!

Ještě teď je v ní všechno zpřetrháno.

Aspoň ve snu kdyby to byla žila; aspoň

upír kdyby byl nasytil její hlad. Její panenství...

Její pětatřicetileté panenství, chachacha...

— Antikvariát. Přejete si, slečno? Aspoň pět haléřů dáte mi za to?

— Nemožno, slečno, nemožno! Je to věc úplně vyšlá z oběhu, rozumějte mi, z oběhu.

— Smím to zde aspoň zdarma nechat? —

— Nemožno. Považte přece, slečno, že náš obchod není — hnojiště... —

Přirazila objatými lokty kolena až ke bradě; lopatky trčí pod její košilí jak dvě zaťatých pěstí, obličej je zadrhnut zoufalstvím v odporný uzel seškleběných vrásek.

— Je tomu asi patnáct let... —

To je tak strašně, strašně dávno.

Ano, tenkrát žila jedna slečinka. Bylo jí dvacet let a nemyslila na to, že možno žebrati v antikvariátu.

Takhle, takhle žebrati; když maso puká jak pláty v plamenech zčervenalého plechu. Když rozpálené břicho vystřeluje plameny, v klínu vaří se olovo, bradavky prsů pukají jak hroznová zrna a nohy a ruce tetelí se jak úpěnlivé volání...

Nepochybně jsou to velmi neslušné myšlenky, které v takových chvílích ryjí v hlavě jak v červivém ovoci; nepochybně?

Slečna Augusta sesunula se s postele, její bosé nohy zapleskaly o podlahu; žvanec košile ji činil ještě ubožší; byla jak starý, špinavý holub. Shrbena, hledala něco v prádelníku. Několik knih vyhledala, několik sešitů, a odnesla si je do postele; ty věci vypadaly velmi podezřele. Svinuta v klubko, počala na nich mlsati; slepila téměř oči s některými stránkami. Ten, onen odstavec v knihách byl zatržen tužkou; to byla dráždivá sousta, která procházela tělo elektrickými smyky. Také tu byly knížky o hygieně s velmi mravnými a seriosními tendencemi, a v nich byli velmi hezounké ilustrace. I ceníky tu byly, ceníky závodů s delikátními prostředky a v nich byly ještě hezčí obrázky... Potila se nějakým neviditelným potem a obličej se sešklebil téměř v tvar ženského pohlaví, které mělo však úpěnlivé oči a klnoucí ústa.

Knihy zůstaly rozhozeny po posteli, některé spadly na zemi; už se do nich nedívala. Ležela na zádech s vyvrácenou hlavou, oči skelně vzepřeny o strop; chvilkami naježily se jí prsty rukou a nehty přibližovaly se potměšile k prsům...

Zablábolila:

— Sto krásných mužů, sto krásných mužů —!

Po chvilce:

— Ano, vás poznávám. Bydlila jsem v druhém poschodí a čekala jsem na vás; ale vy jste zatím svedl služku v přízemí. I onoho pána poznávám. Spokojil se tím, že mi líbal rukavičku, díval se na mě jako na hostii, kterou pozříti není hoden; a ze své měsíční gáže dával vždy stranou jistou částku, za kterou si kupoval půlhodinové lásky někde tam dole u děvčátek . . . Všechny vás znám; i toho posledního. Měl skutečně vážné úmysly. A poctivou, blbou tvář měl. A nabízel mi upřímně manželství jako věc, která je nutná, chceme-li s klidným svědomím spáti na jedné posteli ... Snad jsem se trochu ošklivě zasmála a dobrý muž uraženě odešel.

Sedla si opět a objala lokty kolena.

— Plivám po vás, plivám ... ale kdybyste teď přišli, kdybyste teď přišli . .! To, že jsem už teď zvíře ... —

A opakovala to několikráte, obličej jí při tom zhrubl.

— Zvíře, zvíře, zvíře . . . —

— Zvíře je nyní slečna Augusta, zvíře, nevěříte? Povím vám o ní příběh, velmi hezkou, pestrou věc. Posluhovačka včera odešla a slečna Augusta sedí sama v pokoji. Někdo zvoní a ona vyjde ven. Stojí tam mladý muž,

vandrovní, je bez práce a žebrá; takoví lidé se vyhánějí od prahu, neboť jsou ještě mladí a mohou pracovat. Mladý muž hledí velmi pokorně a z jeho šatu páchne čímsi, jako zkyslou polévkou. Slečna Augusta váhá; snad neví, má-li neb nemá dáti almužnu, takový to činí dojem. „Mohl byste si něco vydělati," řekne potom, a chasníček horlivě přitaká. Zavede jej do pokoje a ukáže na těžkou skříň. „Nutno ji odstaviti, sama toho nesvedu," řekne. Odstavují skříň. Položí při tom jako náhodou svou ruku na jeho. „Ach, to je vaše ruka," zasměje se pak zaschle, „pletu se vám, ale ráda bych vám přece pomohla." Pak je skříň odstavena a slečna Augusta asi neví, co nyní. „Ne," řekne, „nepůjde to tak, jak jsem myslela, musíme skříň opět přistaviti." Cítí mužův pot. Náhle vykřikne: „Pavouk!" Jeví opravdové zděšení; pavouk tu byl asi za skříní a nyní jí spadl do živůtku. Je pochopitelno, že se chce té neřesti ihned zbaviti, považte jen, pavouk! „Musíte se nyní dívati jinam," řekne muži. Muž je shovívavý, hledí jistě jinam, a nevěda asi ničeho lepšího, odkašlává. „Jsem tu s vámi sama, měla bych asi nechati pavouka pavoukem," řekne opět slečna Augusta. Vzduch mezi ní a mužem zůstává týž, není v něm žádného pohybu,

který by směřoval k ní. Tu řekne slečna Augusta: „Nestyda pavouk, nyní mi sklouzl ještě níže. Teď se však už dokonce nesmíte ohlednouti . . . protože . . . protože . . .“ Muž odkašlá nyní silněji. „Dostanu něco vod tej skříně a půjdu,“ řekne drsně. Slečna Augusta spustí sukně, je náhle velmi zděšena a hledá dlouho marně tobolku. „Nechají to, nemusejí mi nic dávat,“ řekne muž opět, již mírněji, a jde. —

Přepadá ji checht, zlý checht nad touto včerejší příhodou. Náhle však přestává se smáti.

Připomíná si onoho muže. Jeho odkašlávání. Pohled, s kterým odcházel.

Byla tu s ním sama. Mohl ji zabíti, uškrtit, její vlastní košili nacpati jí do úst.

Odcházel s podivným pohledem. Přijde třeba po druhé. Zabije. Pro ni nebylo mužského náručí. Samec se na ni vrhne pouze, by zabil. Slyšela se již chroptěti v svěráku jeho rukou. Chroptěla již.

Úzkost v ní zavyla, jak vítr v opuštěných chodbách, oči se jí přilepily na mosaznou kliku ve dveřích; zdálo se jí, že se poněkud pohnula a klapla . . .

Nějaká modlitba jí zadrkotala mezi zuby; přistihla se při tom, jak sténá: Panno Maria, Panno Maria . . .

A když už úzkost přešla, zůstal jí v prsou ten sténavý tón.

— Panno Maria, Panno Maria —

Je velkou hříšnicí, jako zvíře leží tu před tváří Panny.

Jazyk jí zčernal od chlípných výkřiků, její prsy jsou jak číše naplněné pro opilce, celé její tělo je podobno ubrusu, politému vínem, celé její tělo je jako poskvrněno vyrážkou z nečistých žádostí.

A nahoře je připravena vlast pro sestry lilijí; jejich křídová těla budou tam plakati štěstím v ložnicích nebeského ženicha, jejich nedotknuté klíny budou kvésti a voněti jak trsy fialek.

A ona už je rozbitá loď. Jako námořní loupežníci, tak všechno toužilo v ní po orgiích, jako mořští loupežníci, těšící se na orgie, až přistanou ku břehu. Nepřistála ku břehu. Jen svým hladem a svou žízní hřešila. A loď už je rozbita. Na děravé, shnilé, fosforeskující palubě klečí mořští loupežníci a modlí se k Panně...

— Panno Maria, Panno Maria —

Nějaká cestička zabělila se jí před očima a na jejím konci dvě hluboké, slzné oči sypaly mír do duší.

Ano, půjde ke zpovědi.

3*

Bude žalovat na své tělo, vlající zpupně, jak rudý prapor hříchu; a tam v zpovědnici umře tělo....

Půjde pak domů, lehká jak stín stínu a nebude už cítiti tíži masa; na ňadrech rozestřené plátky lilijí, v hrdle roztavené stříbro mariánské písně, křídla na chodidlech, by se nedotýkala zemského bláta a očima sestry bude se dívati na muže.

Plakala do podušek slzy horké, jak kapky vosku.

Přišla posluhovačka a lekla se jejího bílého obličeje a velkých, somnambulních očí. Ale ona byla daleko, daleko...

Zpívala si potichu jednu mariánskou píseň, jak si ji pamatovala z mládí a rychle se strojila.

Pak šla...

Jitro vonělo jak malé, vykoupané děcko. Na prvním chodníku přidružilo se k ní slunce, také všechna zářící okna ji provázela a posléze v parku i všichni ptáci musili býti při tom s píšťálkami a zvonečky. Dva muži, kropící hadicí, sklenuli nad pažitem duhu. Kráčela, jak sňata s mučidel, ale sedm ran pod jejím šatem změnilo se v sedm růží.

A náhle z toho všeho jitřního světelného zlata, bohatě rozsypaného, vešla do kostela.

Mokval a čpěl jako hrob; světlo svic truchlilo, černé obrazy hrozily, z nahot andělíčků olupovala se špína; na dlažbě temněly mokré skvrny rozšlapaného, starci a stařenami vyházeného hlenu; v zasklených skříních na oltářích zubily se idiotní hlavičky, v červotočivých lavicích hekaly stíny, zachumlané v šátcích, a kroky ťukaly o dlažbu jak ve sklepě.

Šla kostelem a sklonila nízko hlavu.

U jedné zpovědnice klečela žena, znělo odtamtud ostrým šepotem. Narazila o tento zvuk. Stanula. Vnikalo to do ní prudkým jedem.

Bránila se tomu ještě. Marně. Šepot a přítmí, muž a žena! Rázem opět všecka řeřavěla. Rázem opět zaplápolal před očima obraz všech dvojic, unikajících v přítmí, by se tam za šepotu splétaly.

A ještě se bránila.

Pokusila se opět říci:

— Panno Maria, Panno Maria...! —

Ale její srdce bylo už vyprázdněnou nádobou; nebylo v ní už vonných mastí ani kajících slz.

Zavřela oči; zápasila, by tu opět stála a bělostně svítila nebeskou snoubenkou.

Konečně to opět přišlo.

Srdce se navršilo a slzy hrnuly se jí z očí.

Žena u zpovědnice vstala.

Jako ve snách přiklekla na její místo.

A se zavřenýma očima vrhla se na lože z trnů.

Všechen skřek hladového a hříšného masa vysténala tam do ucha zpovědníkova.

Pak konečně otevřela oči a čekala.

V křídovém obličeji čekaly vytřeštěné oči.

Nyní teprve viděla zpovědníka.

Hleděla na ni obyčejná mužská bestie, také vyhladovělá; obyčejná mužská bestie. Vrhlo ji to nazpět s výšin, kam ulétala.

Zpovědník jí dával už po třetí touž otázku; byla to taková velmi neslušně formulovaná otázka, kluzká slova této země, nikoliv nebeský zpěv, zaznívající shůry.

Jeho ústa se při tom vařila prudkým oddychováním.

Jakoby plivajíc mu do ucha, zašeptla:

— Dobytku —

A vstávajíc, ušklíbla se mu ještě do obličeje:

— Ty dobytek ... já taky dobytek ... —

Vypoulil na ni idiotně oči.

A ona šla ...

... Pak si konečně uvědomila, že jde parkem. Nějaká černá díra v ní zela, jak ohromná ústa, rozevřená k pustému, jedovatému smíchu.

Údy jí schlíply jak špínou napité hadry.

Jen ta černá díra s pustým jedovatým smíchem v ní zela a krvavě kloktala.

Vlhký písek cest se pařil a omamoval hlavu.

Šel tudy student, otevřenou knihu v ruce. Měl plavé vlasy a tváře ojíněné sametně mládím.

Když došel až k ní, zdvihl oči z knihy.

Vrhla naň provokující a nestydatý pohled nevěstky.

Pozorovala, že se za ní obrátil a sledoval ji. Připojil se k němu druhý student, slyšela je za sebou šuškati a osmělovati se.

Zahryzla rty. Neměla už nestydatého pohledu nevěstky, zpokorněla krásným úžasem a vděčností. Nemyslila na nic ošklivého, cítila čistě; uváděla oba hochy do nejčistšího koutka svého srdce, nic nechtěla, než aby tam pobyli, zazářili a odešli. Chlapci, to bylo něco krásného a dalekého; louka s blatouchy, na níž uviješ dívčí věneček, první večerní hvězdička na nebi, o níž řekneš, že je tvoje. Cítila, že co nevidět bude plakat, a nepozorovala, že pohnutí činí její chůzi i postavu ubohou a směšnou.

— Taková ruina, vyprskl za ní náhle jeden z hochů.

— Ruina, ruinae, ruinae, ruinam, skláněl druhý.

Ohlédla se; propukli v smích a odcházeli jiným směrem.

Slzy, které již již chtěly téci, zůstaly nyní kamenem vězeti v hrdle.

Opakovala si zvolna: — Taková ruina, taková ruina —

Vyšla do ulice; vojáci tudy táhli na cvičiště, malý tambour potrhuje jedním stehnem, tloukl vesele paličkami...

Cítila údery paliček ve svých spáncích.

Pak přišla domů, ulehla do postele, tváří do podušek, a ležela tak celý den.

Jen chvílemi zahlesla:

— Taková ruina, taková ruina —

A její stony zatvrzovaly se stále více vzdorem.

Teprve večer vstala.

Otevřeným oknem vsakoval sem kvasivý, mdlobný vzduch letního večera; klavír kdesi na blízku třel ulici elektrickými smyky.

Omyla si obličej, potřela barvičkou a zasypala pudrem.

Čisté prádlo si vzala, černou sukni a chromový živůtek, voňavkou se postříkla a hlavu zachumlala v šál.

Sirnatá zrna hořela v jejích zřítelnicích, ústa se zkrucovala jak hořící papír.

Běžela rychle ulicemi a nedívala se na lidi.

Dlažba fosfornatě žehla, vzduch dotíral, jak

ústa a ruce. V zahradních restauracích, pod stromy, zvápenatělými plynovým světlem, dusil se temný šumot lidí, kteří se napijí a naleznou i to ostatní, čeho jim je ještě třeba.

Tudy se šlo k „šibeničkám", malému návrší, rayonu velmi podezřelé barvy, kam se vystěhovaly drobné zábavičky lásky.

Byla to pikantní neštovička města; našli se lidé, kteří dost vášnivě a rozhorleně mluvili pro její vyříznutí.

Ale letní večery tu dále s velikou benevolencí přírody shlížely na malá manželská pakta, uzavíraná pro půl hodiny, na drsná objetí a rolničková zavzlykání . . .

Běžela tudy železniční trať, vroubená hlohovým křovím, pak tu byl veliký závod dřívím a jeho vysoká, dřevěná hradba měla pěkná, skrytá zákoutí, a ještě dále byly mateřídouškové meze, žitná pole, v nichž četné chodbičky ústily v malá, důvěrná lůžka.

Blízko trati potkala slečna Augusta strážníka; zdálo se jí, že se po ní podezřívavě dívá a jata úzkostí, zrychlila krok.

Až nahoře u žitného pole se zastavila, slyšela pouze své srdce, pak skřekot žab, cvrčka, a opět jen své srdce.

Zdola od města páchly tmavorudé dýmy, ale tady krvácely trávy a obilí z tisíce ran,

zasazených ve dne sluncem a voněly jako příliš kořeněný chléb.

Šla proti ní holčička, měla bílé punčochy v střevíčcích, bílou zástěrku a broukala si písničku; podívala se na ni zvláštním pohledem a několikráte se za ní ohlédla.

Jí však už nebylo zastávek, varovného hlasu na této cestě. Běžela na nůž prsama.

Potkala tři muže v dělnických halenách. Byla připravena. Chtěla třeba tři muže, deset, sto. Zůstalo jen při kluzkých vtipech. Tři muži překáželi nepochybně jeden druhému. Zchytřela tím jaksi a hledala nyní pouze jediného osamělého muže. Obcházela ležící dvojice, vyhýbala se obezřele všemu, co nebylo jediným mužem.

Cítila jej. Byl tu kdesi. Lovila po něm okem, uchem, pohlavím.

Konečně šel proti ní úzkou stezkou mezi dvěma žitnými poli.

Klasy se jí lichotily k tvářím, rukám, sténala téměř.

Nikdo nebyl okolo, jen osamělý muž šel proti ní; pohvizdoval si.

Nikdo nebyl okolo a dva žitné lány oddělovaly je od celého světa.

Musela se zastavit, jak jí srdce roztrhávalo prsa.

Náhle učinila několik prudkých kroků a stála před mladým mužem.

Pokusila se o drzý úsměv; podařilo se jí to.

I on se usmál; byl to mladý, celkem ještě asi nezkušený, mladý muž.

Řekl něco, ale ona mu nerozuměla; čekala, napjala se jako na mučidle a šeptala zmateně: ano, ano... všechno... všechno, co chcete — —

Neříkala to jak rozpustilá ženuška, šel z ní strach a mladý muž vychladl.

Viděla to. Zhrozila se. Sepjala ruce. Nebylo nyní pro ni ničeho, kromě muže, který jí unikal.

Neslyšela také kroků za sebou, které se blížily poklusem. Udeřily ji současně něčí pěstě a nadávky; dvě holky v bílých zástěrách se na ni sápaly.

— Eh, leze jim do řemesla, taková děvka stará — —

Hledala oslepenýma očima stále ještě muže; pokrčil rameny, odcházel rozpačitě.

Zavyl v ní trhavý vztek a počala okolo sebe tlouci.

Ale jejich nehty trhaly jí tvář, škubaly vlasy, jejich nohy kopaly ji do lýtek a do břicha, pěstě jí roztřišťovaly rty...

Dala se konečně na útěk.

Nějaké velké, černé, nemilosrdné nebe padalo jí na temeno hlavy.

Pak šla už pomalu, roztříštěné krvavé rty lepily se k zubům. Ucloumaný pramínek vlasů houpal se jí před obličejem; z trusu na cestě vyletěl chrobák a, bzuče, zachytil se slepě na houpající se kadeři.

Šla s touto bzučící, z trusu přilétlou věcí podél trati.

Každou chvíli musel tudy jeti rychlík . . .

SHLEDÁNÍ.

Dobrý hoch. V mládí měl sny a myšlenky; aby to obé ubil, stal se úředníkem a oženil se.

Jednou časně z jara viděl v olšinách prázdné hnízdo; olšiny byly ještě nahé, březnový vítr pískal na srdce jak na smutnou píšťalu a hnízdo bylo prázdné; bylo mu skoro do pláče.

Pak se oženil.

Jeho žena byla dobrá. V mládí neměla snů ani myšlenek; nemohla nic ztratit, když se vdala.

Dvě lože stála vedle sebe; nikdo se nad tím nezamyslí, nikdo se nad tím nezamyslí...

Jednou dostali návštěvu.

Honetní, asi třicetipětiletý pán, nějak unavený, když se usmíval a rozechvěný, když se zasnil. Ale koutky jeho úst jakoby byly probodeny dvěma trny; tam bylo stále zraněné místečko. I o očích bylo lze něco říci: byly to oči těch, již s obličejem přimáčknutým k okenní tabuli, dívají se ven do kraje, jak z šedého nebe padá sníh, se zoufalou nekonečností, vločka po vločce...

Dobrý hoch radostně vykřikl, když host vstoupil; byl to nejlepší jeho přítel z mládí a už ho neviděl tolik let.

Zbraně pokryté rzí jsou smutné; ale i ony

mají své vzpomínky na slávu. Ono kopí proklálo podlé srdce, pod tímhle praporem tolikrát jsme se bili, pro tolik velikých, zářivých věcí. Prudce zotvíranými okny stříklo slunce do stárnoucího arsenálu.

A my to chápeme: zbraně pokryté rzí jsou smutné; ale i ony mají své vzpomínky na slávu.

Host konečně usazen na divan.

— Takhle to bylo, hochu. Toulám se v noci, bloudím ulicemi jako kůň po bojišti, když mu sestřelili se sedla jeho pána; i nezbytné smutné zaržání zaúpí mi občas v prsou. Objevují se strašidla; je těžko blíže je označiti. Pak jdu přes most, dole v řece třesou se světla. Teď přijde to podivné: jedno z těch světel jakoby tam dole lomilo rukama. V ten okamžik vzpomněl jsem si na tebe... To bylo tuším před šesti dny. A dnes mne máš tady —

Pokoj má atmosféru pohodlného hnízda, usínavé barvy a přívětivou temperaturu; v otevřených oknech květiny, kanár ťuká zobáčkem o skleněnou misku; a tam pod okny leží tiché náměstíčko českého maloměsta, zesvátečnělé vážnou nedělí, malá nevzbouřená tepna, lehtaná jarním sluncem...

— Jedno světlo, které lomilo rukama .... — opakuje dobrý hoch nějak nepokojně, ale náhle urývá smíchem.

— Ale kde pak !.. kde pak, Mařane...
Jaké pak lomení rukama? Pošlu tomu světlu poděkování, že mi tě přivedlo —

Za okamžik:

— Žena přijde hned. Jak vidíš... jsem ženat...

A dobrý hoch říká to tak, jakoby se přiznával k nějaké slabosti.

Ale Mařan se shovívavě usmívá.

— Ano... je tu ve vzduchu vůně ženy. Má-li kdo tak zmučenou hlavu jako já, pozná okamžitě, že je ve vzduchu něco, co se klade na hlavu jako chlácholivé, hladící ruce ženy... Máš přec takovou ženu, která... víš, Stanický, jak se říká: s tou ženou přišlo ke mně štěstí... Konečně, o tom není pochybnosti...

Stanickému zneklidněla oční víčka a jeho ramena jakoby se protahovala příliš úzkým východem:

— Ano... jsem spokojen, jsem spokojen —

Mařan se náhle rozesmál.

— A což... na mne nejsi zvědav...?

— Jak to? —

— Nu . . . zdali i ke mně nepřišlo štěstí v podobě ženy, a já je neučinil ptákem v kleci...

— Jako já...? —

— Ano, odpusť, jako ty...

— Jak je vidět, impertinencím jsi si dosud neodvykl —

A Stanický se směje; trochu nuceně, ovšem.

— Nu což... nejsi skutečně zvědav...?

— Ano, jsem zvědav —

— Nuže, k tvému upokojení: nenašla se posavad žena, kterou bych byl tak málo cenil a tak mnoho miloval, aby — —

— Jak se divně vyjadřuješ... —

Mařan se zasmál oním úsměvem, probodeným v obou koutcích trny; podobalo se to nepěkné křeči rtů.

— No, už mi promiň, Stanický... Bylo by přece hloupé, abych ti lhal, že o tom soudím jinak —

Po chvilce:

— Ale... zajímá mne to...

— Co? —

— Tys chtěl přec od ženy... poměrně mnoho...

— Odpusť, nepamatuji se již... Konečně, je to možné: slevil jsem asi...

Mařan dívá se na špičky svých bot.

— Dle všeho přichází v životě doba, kdy už to nepůsobí rozpaků, kdy už to nebolí... To je asi stadium, kdy člověk a život podívají se sobě řádně do očí, učiní spolu rozumný kompromis, vymezí si vzájemné slevy a

ústupky ... Jen to je zvláštní, že přijde doba, kdy už to nebolí ... —

— Záleží ti na tom, abys slyšel, že to bolí? —

— To sice ne, ale — —

Náhle velmi vřele:

— Stanický, my měli krásné mládí, viď?

— Ba, měli ... —

— Tolik snů, tolik horečky, dva molodci a kolem syslové v dírách, oh, my měli v sobě krásného hladu ...

— Ano, ano, ano ... tak do pětadvacíti let ...

— Hehe ...

— Proč se směješ?

— Tak do pětadvacíti let ...

— Nu, ty jsi asi nezmarnil. Pokud vím, píšeš, jdeš stále ještě proti proudu ...

Stanickému chladnou slova v ústech.

— Ano, pokud víš ...

A Mařan se ironicky usmívá.

— Píšu, hochu, píšu. Existují v časopisech skutečně sloupce, podepsané mým jménem. To není vtip; nebo chceš-li, je to smutný vtip. A je pod tím podepsáno moje jméno; taky by tam mohl být můj vyplazený jazyk ... A ... tu je milostpaní — —

Stanický s nějakou nervósní a navrstvenou vřelostí oba seznamuje.

— Tak ... to je Mařan, Valčo ... máme v albu tvoji podobiznu, ovšem starší, starší, Mařane ... Žena tě zná, žena tě zná ... vyprávěl jsem jí o tobě. Na příklad, jak jsme zapíjeli tvůj debut, hehe ... Či jsem to posud nevypravoval ...? O-o-o ... to ti jednou povím, Valčo ... —

Říká se několik bezvýznamností.

Pak se milostpaní objeví v jistém směru velmi zvědavou a Mařanovi cuká levý koutek rtů.

— Ano, milostpaní, buď bohu žalováno: jsem starým mládencem. A je tu přitěžující okolnost: nemíním se polepšiti.

Stanický mne si ruce a odkašlává.

— On má totiž ... už ... takovou filosofii ... —

Milostpaní je nyní ještě zvědavější.

Stanickému je to jistě nepříjemné a významně odkašlává; ale Mařan toho nechce asi zpozorovati.

— Ne, to není žádná filosofie, je to prostý, ubohý fakt. Trochu zajímavý snad, to je to celé. Někdo už může být takový. Žena démon ... ne, to je nevkusné. Ale i v mouše, která se vám tluče v pokoji, bzučí, ustavičně bzučí, činí vás nervosním, takový nepatrný, bídný tvor, jejž palcem můžete přimáčknout a jejž zběsile pronásledujete s vypoulenýma očima, takový vetřelec, tu zabzučí u lampy, tu u

stropu, s takovou nevědomou rafinovaností a nevědomým výsměchem, a pro vás celá ta malá příhoda roste do monstrósních, upířích tvarů, činí vás téměř krvelačnými... ano, i v té mouše je něco démonického. Ovšem... je to zcela všeobecně řečeno. Možno i nervy viniti. A možno se tomu i vysmáti.

Milostpaní tomu sice nerozumí, aspoň ne mnoho, ale proto přece říká:

— Snad se dáte ještě na pokání. —

Stanický byl už velmi neklidný a načne nyní s jiného konce:

— Pro boha, umíme my to s hostem zacházet. Po takovém obědě v našem maloměstském restaurantu snad nepohrdneš nějakým kalíškem, Mařane, co? Mám několik dobrých věcí...

— Mé sympatie už předem. —

— Tak, hopla, Valčo...! —

Oba na chvilku osamotní. Někdo venku píská na flétnu.

— To lékárníkův syn vedle. Je to takový... rozbitý člověk... — povídá Stanický.

Opět na okamžik nevolné ticho; jen flétna žaluje.

— To ticho tady, Stanický... to krade téměř každý pohyb z údů, činí to z člověka ospalé

4*

nemluvně, to je hrozné. Tady ticho, venku ticho — — —

— A v tom tichu ... moucha, která bzučí, viď? —

Stanický se ošklivě rozesmál.

— Ne, promiň, to jsem nemyslil —

— Hehe, i bzučí, bzučí ... už ale nerozčiluje, nečiní krvelačným, chceš-li ... její bzukot uspává, hezky se při něm chrní a tupne —

Vedle zaskřípěl dětský pláč.

— I u čerta ... ani jsi mi neřekl ...

— Neřekl? To je zvláštní. Nic to není ... Je to jenom ... dítě. Zcela malé dítě, hehe. Podařilo se nám, jak se říká. Teď se asi probudilo a pláče. Nelekej se, pláče pouze několikráte za den. Ale zdrží to asi Valču; dojdu sám pro nějakou tu lahvičku ...

Mařan jde k oknu. Jako by sbíral střepiny drahocenné nádoby, která se rozbila, tak kriví soustrastně obličej. Vidí tiché náměstíčko, zčernalou statui, šplíchající kašnu, čtyři lípy, hloučky lidí, ubírající se asi na požehnání. Ticho, ticho. Stanický, Stanický ... a my myslili, že život bude krásná bitva!

Ale Stanický se již vrací s lahví a nalévá v sklínky.

— Je to výborná alpská ... Pamatuješ se, pívali jsme ji dříve rádi v kavárnách ...?

Mařan opět usedá na divan.

— A ženu musíš omluvit; půjde teď s capartem trochu na procházku ... Taky se potom můžem někam podívat, bude-li ti libo —

Mařan pije.

— A... výborná je ... —

Po chvilce:

— Teď bychom mohli svésti několik variací na théma: pamatuješ? pamatuješ?

— Parádní defilé nebožtíků, což? Ne, hochu. Nerad je provokuji. Bylo to. Už to není. To, že člověk není strom. Zazelená se jen jednou. A má ovoce. Někdy červivé. Ještě šátkem všemu zamávat a ... exit Niels Lyhne ... —

Vyprázdnil kalíšek; na rtech mu hryže ostnitý úsměv.

— Nehněvej se, Mařane, ale tak mi to připadá, že jsi si sem přijel pro nějaký námět k smutné povídce ... Ano, dá se z toho něco udělat. Světlo na vodě, volající o pomoc .... a pak tohle: strniště, kterým se bude prohánět tvůj vypravovatelský talent, jak podzimní hvízdavý vítr. Jak jsi přijel, hned jsem pocítil, že proti tobě něco musím bránit. To, jak jsi se rozhlédl po pokoji, s takovým ironickým „aha!“ v očích, jak jsi říkal zdvořilé impertinence, jak jsi divně zabarvoval hovor, jako když proklepáváš chorá místa na mém

těle ... viď, Mařane, že jsi přišel burcovat strašidla? Nemysli si, že bys zburcoval něco jiného, svědomí, bývalou sílu vůle na příklad; a ublížit jsi mi přece nepřišel, což ...? Neměj mi ve zlé, že chci ubránit to. Zatarasíš se, ucpeš všechny otvory, jen aby k tobě nevniklo nic zvenčí, žádný vzduch odnikud, který by v tom tvém pečlivě konservovaném, choulostivém štěstí nasadil bacila hniloby ... a přijde někdo, kdo ti nechtěl jistě ublížit, jistě ne, viď, Mařane? a počne ležérně se svým dílem rozkladu. Já jsem v přístavu; nepůjdu už nikdy na moře. Jsou ještě někde Ameriky? Přeji štěstí těm, kteří je budou hledati. Jsou to jistě odvážní lidé; a na palubách jejich lodí jistě nejsou ženy, které by jim braly sílu k hledání. Žena jest to, co říká: nehledej, vše najdeš u mně. A najdeš. Nejsou to žádné hory, ledovce. Je to malý domeček v nížině; kam se podíváš, všechno je malé, k nevzlétnutí nízké ... Orlové sem nepřilétají; nemůžeš se za nimi dívat snivým okem. Něco v tobě chabne, dřevění, ale je to zcela příjemný pocit. Něco z tebe odchází, ale ty to nevoláš zpátky. Díváš se za tím a jsi rád, že máš vždycky včas oběd, dobrou večeři, teplou postel, že máš ženu a od ní dítě ... Snad to dítě, snad to, myslíš si ... eh! je ti konečně ten malý

domeček v nížině hodně drahým. A ... dneska mu již hrozilo trochu nebezpečí .... Ty, Mařane ... nerozbiješ mi to, viď?

Mařan se dívá někam oknem, někam daleko.

— Hochu, je mi smutno ... —

— Nade mnou, viď? —

— Nad tebou a nade mnou ... Ale ... pro tohle jsem nepřijel. Při našem starém přátelství přísahám ... ne. Já si to jinak ... představoval. — Oba chvilku mlčí. Něco jako němě vylitá slze taví se v tom tichu.

— Nalej mi ještě jednu. —

Stanický nalévá oba kalíšky.

— Ty, Stanický ... nač jsme si kdysi před léty připijívali?

Setkali se slzně rozusmívaným pohledem. Jejich kalíšky se srazily. V němém přípitku.

Mařan vstává.

— Půjdu ...

Stanický chce něco říci.

— Ne, ne ... mlč. Sám to víš: je to lépe. Vlak jede ku Praze v půl sedmé, myslím?

— Zůstaň aspoň přes dnešek.

— Stanický ...

— Ano, máš pravdu. Vyprovodím tě ....

— — — — — — — — — — — — — —

. . . Jdou.

Na malém náměstí ukazuje Stanický: Tam v onom domě jsou naše kanceláře. —

Je to největší dům na náměstí.

Město je malé; jsou brzy v kraji.

Několik železářských hutí počernilo celý kraj. I cesta ke stanici je celá černá, pokrytá struskami.

Taková černá cesta.

Je jim tak těžko mluvit. Proto jdou a mlčí . . .

TRAGIKOMEDIE.

A bylo to už jisté; starý kníže se stával slabomyslným.

Veliké podzimní hony byly na panství.

A tenkrát po prvé zpozoroval osobní myslivec knížete, že to není s jeho pánem jaksi v pořádku.

Temná čára lovců posunovala se rezavými brambořišti a blížila se k oborám. Slunce jaksi nerado svítilo a celý kraj jako by trpěl tím plížením se psů, hvízdnutími, výstřely a úzkostí zvěře. Obory vracely každý zvuk jako posměšné chechty a temná mručení kohosi nepřátelského.

Dle toho, jak nakláněl kníže hlavu, bylo znáti, že byl úplně zaujat těmi podivnými hlasy, přicházejícími ze tmy obor. Opíral se těžce o hůl s bodcem a myslivec nesl za ním jeho pušku.

Několikráte mu ji podával, když byla zvěř na dostřel, ale kníže se pouze vždycky jaksi křivě usmál a zavrtěl hlavou.

Lovci po jeho boku jej předešli, ale kníže jako by toho nepozoroval. Vylétlo hejno koroptví s úzkostným voláním a myslivec podával mu opět pušku.

Kníže naň zvláštně pohlédl, nějakým suchým

praskotem vzňalo se to v jeho očích, celý obličej se směšně složil v podivné lalůčky a vrásky a ohryzek v hrdle poposkočil kuckavým smíchem.

Přijal pušku, zaváhal okamžik a namířil náhle na knížete L., jenž šel několik kroků stranou před ním.

— Jasnosti . . .!

A myslivec poděšeně rukama zamával, klobouk s hlavy strhl a křečovitě ho dlaněma zamnul.

— Co chceš . . .? — Neodložil s líce pušku, jenom hlavu poněkud odklonil a pohlédl na myslivce cizíma, dalekýma očima.

Opět namířil, ale náhle schýlil hlavu na stranu podivným, bolestným pohybem a nechal ruce s puškou pomalu klesati.

— Máš pravdu, nestojí za broky taková mrcha . . . — řekl zvláštním, ozáblým hlasem.

Podal opět pušku myslivci a šel za ostatními lovci.

— A guillotina co to je, víš . . .? — zeptal se náhle.

— Vím . . .

— Tak si to dobře pamatuj, když víš . . . Dojde brzy na všechny tyhle bažanty . . . — ukázal rukou na dlouhou čáru lovců. — Na-

vštíví lid naše zámečky, nenadějeme se ani, a navštíví. A já ... já se už těším ... —

Obrátil se k myslivci a oči se mu rozhořely.

— Ano ... já se těším ... —

Zastavil se, úsilovně okamžik přemítal, i rukama jaksi jaře zamnul.

— I naproti bych jim vyšel, kdyby přišli. Řekl bych: lidé ... Nu, nevím, co bych řekl ... Ale to je hlavní, že by konečně jednou lidé přišli ... —

Myslivec stál před ním a zakrýval rozpaky uctivým úsměvem. Pohlédl naň náhle a zasmušil se.

— Proč usmíváš se ... takhle ...? —

Hlas se mu zatížil čímsi jako studem a lítostí. Odvrátil se, šel opět za ostatními lovci a mumlal před sebe. Bylo to nepochybně cosi takového: jako člověk člověku svěřovat se chtěl, ale pes nechápe, že by s ním pán mohl mluviti jinak, než jako se psem ...

Když ,vcházeli do obory, obrátil se opět k myslivci.

— Jak dlouho v mých službách ...? —

— Třicetšest let, Jasnosti ... —

— Tos nejstarším mým psem ...?

V očích knížete vzňalo se to opět oním suchým praskotem, jako když v suché listí plamen přeskočí.

— Říkám ti, že jsi mým nejstarším psem... — opakoval ještě jednou. Ale myslivec uznal za vhodno usmáti se pouze uctivě tomuhle vtipu.

I kníže se konečně rozesmál. Brada se mu roztřásla a v hrdle mu to podivně, zaškrceně skuhralo. — — —

Hony ukončeny obvyklou slavností.

Celý zámek zaplanul večer světly, jak do tmy zasazený šperk. Chvílemi otevřelo se některé okno, někdo v něm okamžik postál, ale brzy se opět zavřelo, neboť byl říjnový studený večer a nebezpečná vlhka stoupala z obor.

Lid z okolí tlačil se dole u mříží.

Na nádvoří hořely pochodně a pobitá zvěř ležela tu v dlouhých řadách. S balkonu vyhrávaly lesní rohy a když pochodně jasněji vzplanuly, vykřikly tu a tam z temných hromad vyjevené oči zastřeleného jelena.

I panstvo sestoupilo na chvíli z komnat a promenovalo mezi pobitou zvěří. Dámy chodily s vysoko podkasanými sukněmi, mluvily nějakými příliš mužskými hlasy a působilo jim zvláštní rozkoš slévati blesky pekelných svých zorniček s vyjevenýma očima střelených jelenů.

Někdy zahleděly se též na okamžik krát-

kým a opovržlivým odklonem hlavy ke mřížím a hodily tam malý chomáček podivně zadrhnutého smíchu. A ti, kteří tam stáli, sbírali ten smích, jak hozené květiny.

Nejmladší komtesa přistoupila ke knížeti.

— Papá kníže, já se tolik nudím ... —

Kníže tu stál sám a výraz jeho obličeje vyjadřoval nějakou úsilně soustředěnou myšlenku. Pohlédl na ni, jakoby se probouzel ze sna.

Konečně si uvědomil její slova a cosi posměšného objevilo se v jeho obličeji.

— Tak, tak ... nudíte se, má drahá ... To je nepěkná ... knížecí nemoc. Ostatně, pamatuji se, měla jste již v peřince unuděný obličej ...

Náhle, jakoby mu cosi napadlo, rozchechtal se a ukázal ke mříži. — Dejte si nabídnout rámě některým tam z těch hochů ... přestanete se, myslím, nudit, hehehe ... Kostičky v náručí zapraskají a nuda přejde ... — Obrátil se k ní zády a odcházel rychle, stále se ještě chechtaje.

Pak odebralo se panstvo opět nahoru do komnat, zasedlo se k stolům a pronášely se přípitky.

I kníže vstal, ruka s číší se mu poněkud třásla.

Nejmladší komtesa naklonila se k staré kněžně, něco jí šeptala a kněžna ulekaně vzhlédla.

Její oči potkaly se s očima knížete, jež vzňaly se zvláštním, suchým ohněm.

Uklonil se směrem k ní a řekl zvolna a důtklivě, takže v nastalém tichu každé slovo se tvrdě odrazilo.

— Jménem své nejmladší dcery připíjím všem těm, kteří representují nudu ... —

A jakoby pouze s kněžnou hovořil, dodal poněkud stlumeným hlasem:

— Komtesa má, kněžno, pravdu; je dokonale nudno mezi všemi těmihle panáky... —

Nastalo úplné ticho, jenom přihlouplé úsměvy korespondovaly; pak několik židlí zašramotilo. Kníže již si sedal, ale náhle, jakoby si rozmyslil, opět vstal a uchopil číši; ústa se mu chvěla, jakoby se nemohla zmocniti slov, jež nahromadila se v hrdle.

— A piju na radost, že je v našich lesích ještě dosti dříví na šibenice, aby nás všechny na nich mohl jednou lid pověsit...! —

Jeden napilý baron považoval vše za žert a zvolal:

— Na lucerny, kníže, na lucerny...! —

Kníže se ozáble zachechtal.

— Ano, barone, možná, že na lucerny... —

Kněžna podivně vykřikla a zamávala rukama.

Několik hostů přistoupilo ke knížeti.

Pohlédl na ně pouze cize a opovržlivě a odešel rychle z komnaty.

Ano, bylo to už jisto: kníže stával se slabomyslným.

Celé dny nevycházel potom z komnat, podivné knihy si opatřil a čítal.

Až z jara počal opět vycházeti.

Při první vycházce zastihl dole v záhonech zahradníka, odvazujícího slámu z růžových keřů.

Všechno bylo mladě rozechvěné, jak dívčí hruď, větříky rozhrnovaly vzduch, nahoře tálo papěří obláčků, slunce proniklo vše a nebylo téměř stínu. Kníže se všecek roztěšil jakýmsi jarým očekáváním.

Zahradník ho nezpozoroval, až když stanul za ním a po zádech ho třepl.

Obrátil se a celý se vyděsil, když spatřil knížete; i kolena mu podklesla a brada se roztřásla. Otíral chvátavě zahliněné ruce o kalhoty a mumlal uctivě pozdravení.

Knížeti jako když náhle v očích cosi dohoří.

Jeho obličej podobal se nádobě, jež upadla na zem a z níž rozperlený nápoj vytekl; jenom střepiny zbyly a větrající kalužinka.

Horoucí slova v hrdle v kameny se proměnila, i jazyk jako když náhle v ústech překáží.

— Mrazík ještě možná přijde... a růže zmrznou... — řekl náhle puklým hlasem a oči se mu zalily stařeckými, těžce vyplynulými slzami. Krutá, krvavá výčitka zela v těch očích, když je pozdvihl a pohlédl na zahradníka.

Rameny jaksi marně a bezútěšně pokrčil, obrátil se a šel.

Vrátil se do zámku smutnější, než kdy jindy.

Až po několika dnech opět vyšel. Něco neobvykle pevného kamenělo mu v obličeji, jako tomu, jenž jde cosi hledati a chce a musí nalézti.

Dolů do vsi zašel. Měl-li koho potkati, šel vždy s důvěrně rozsvíceným obličejem přímo proti němu, jakoby právě jej byl hledal a právě s ním chtěl pohovořiti; ale všichni lidé ho znali, uhýbali se mu v uctivém oblouku a pokorně zdravili.

Jeho obličej stával se stále zasmušilejším.

Když došel až ke kovárně, jakoby mu bylo náhle něco napadlo. Vstoupil na práh i klobouk sejmul.

Dva tovaryši bili do červeného železa, kovář seděl na menší kovadlině a kouřil z dýmky.

Tovaryši se vztýčili a spustili kladiva k boku, kovář shoupl se s kovadliny a smýkl uctivě umouněnou čepicí.

— Že poníženě prosí za odpuštění, ale vzkázal právě do zámku, že do večera bude s prací hotov ... —

Kníže zamžikal nepokojně očima.

— Nu ano, ale on přišel vlastně k vůli něčemu jinému ... —

Vyšel před kovárnu, kovář za ním.

— Je-li mu vlastně známo, že v téhle kovárně už dávno žili jeho předci? —

Kovář ještě stále nemohl se vzpamatovati.

— Říká se to tak ... —

— I napsáno je tak ... — kníže se záhadně usmál. — Už tenkráte tu žili jeho předci, když sedláci se vzbouřili. Páni ze zámku křivdili, kůži s těla sedlákům dřeli a sedláci se vzbouřili. A jeho předci milým sedlákům zbraně kuli a zbraně brousili, aby pánům ze zámku zašla chuť dříti kůži z těla — i to je mu známo? —

Kovář se počal náhle na celém těle třásti a pohyboval okamžik nezvučně rty.

— Poníženě za odpuštění prosí ... a jestli snad milostivě zapomenout možno ... hřích to byl, ano, těžký hřích ... a neštěstí ...

Knížeti zakolísala hlava, jakoby ho kdosi do ni udeřil, a oči se mu vyjevily.

— A... a... zač že vlastně... prosí...? Hlas se mu jaksi posměšně rozprýskl.

— Ano, poníženě prosí... —

Knížeti tlačilo se cosi mezi zuby; byl to jazyk.

Chechtavý smích ho přepadl.

Obrátil se a šel.

— — — Teprve za hodnou chvíli zpozoroval, že jde nějakou modřínovou alejí a mumlá před sebe, sám nerozuměl, co.

A nějaký zvuk šel s ním, šelest něčích kroků; teď teprve to zpozoroval. A po jeho levém boku to bylo, zcela určitě to teď pozoroval.

Pohlédl v tu stranu, cosi jako ostrý větřík trhlo jeho víčky: setkal se s párem drze zahleděných očí.

Člověk tam stál mezi stromy, hadry na něm flandaly, oči a ústa mu rozděravěly čišivým smíchem a pěstě těžce visely na konci rukávů, jako veliké omrzlé hroudy.

Všecko se v knížeti jaksi udivilo a rty bezděčně zašeptaly: člověk. I radost nějaká se v něm vzňala, že konečně stojí před ním člověk, jenž ani pokorně nepozdraví, ani očí uctivě nesklopí.

Mraky se hnaly přes slunce, celý les náhle potemněl, vršky modřínu zašuměly přilétlým větrem.

Kníže chtěl cosi říci.

Ale slova se mu počala náhle v hrdle lámati, zasýchati, a kníže cítil, promluví-li, že to bude zcela něco jiného, než by chtěl říci.

I o úsměv se pokusil.

Ale tu pozoroval, že cosi podivného, vyjeveného rozlézá se po jeho obličeji, něco strašně nepodobného úsměvu, tak jakoby se mu kůže s celého obličeje svlékala a prázdné oční důlky a vyceněný chrup obnažovaly.

Člověk v hadrech přistoupil až k němu a cosi sípavě povídal; kníže zachytil pouze jediné slovo: peníze.

Strašlivá úzkost rozevřela mu konečně ústa.

— Já... já jsem kníže... —

Ale v týž okamžik stalo se cosi s omrzlými hroudami a kníže ucítil strašlivou ránu v obličeji.

Klesaje, otevřel ještě na okamžik oči: teď to však již nebyly omrzlé hroudy, ale dvě ruce, a v jedné z nich nůž, který se hnal kamsi k jeho hrdlu...

V AFRICE NEJČERNĚJŠÍ.

Dva africké národy, jichž jména vypadnou lehko evropskému člověku z paměti, usmyslili si jednou dělati dějiny. Národům vlastně nic podobného nenapadlo, neměly vůbec privilegia mysliti, ale jejich potentáti pojali tu velkolepou myšlenku.

Ze zvěřince, který se toulal po Evropě, utekla jedna v Africe chycená bestie, moře přeplula, do své vlasti se vrátila a za zcela zvláštních, neuvěřitelných okolností prozradila jednomu potentátu evropský způsob dělání dějin.

Dva dny a dvě noci poslouchal potentát vypravování bestie, z které evropský vzduch udělal něco, co se podobalo všemu a ničemu (nejvíce asi advokátu, ucházejícímu se o ministerské křeslo) — po dvou dnech vyšel ze stanu a oči mu jiskřily.

V patách mu následovala bestie a v jejích lysých hýždích zrcadlilo se nějaké velké státní tajemství.

A uzený, pupkatý národ se sbíhal, skákal kolem a tloukl se rytmicky rukama do stehen, rozechvěn velkým úděsem před tajemným výrazem lysých hýždí.

Tu vykřikl potentát:

„Sousední národ Kuči-Kuči nás smrtelně urazil!“

Rytmicky tlukoucí ruce zkameněly ve vzduchu. Celé dvě hodiny tak visely nehybně všechny ruce, jak v ramenech zavěšené uzenky.

A po dvou hodinách opět vykřikl potentát: „Urazil ... Urazil tím ... že neurazil. Tomu ale můj národ nerozumí, neboť to jest tak zvaná ... diplomacie. Jen tuhle Excelence,“ a potentát ukázal na bestii, která vážně kývla, „jen tuhle Excelence ví, co to znamená. A to znamená vojnu ...!“

S uzenkami stalo se něco, jako když jimi zaklokta vařící voda.

A tu potentát přistoupil k nejblíže stojícímu že svých poddaných a otázal se ho:

„Co je to ... vojna?“

Celých čtrnáct dnů ptal se tak potentát jednoho po druhém; nikdo nevěděl.

A Excelence našeptávala potentátu: „Tím lépe, tím lépe ...“

Po čtrnácti dnech prohlásil konečně potentát:

„Vojna je předně to, čeho je třeba, abychom byli v dějepise, za druhé je vojna vůle králů a nevědomost poddaných. Vůli mám já, nevědomost máte vy ... tož ...“

Ještě týž den vypovězena byla vojna sousednímu národu Kuči-Kuči.

Nevíme, po jakých vysvětleních tito pochopili, co je vojna.

Ale vojna byla. A krvavá.

Smyta byla urážka, která ... která ...

Ano, tu vadí naše nevědomost také-poddaných.

Neboť naší povinností je nevěděti.

Jen onen potentát věděl. A Excelence.

Ta hned po vojně poradila potentátu, zříditi lazarety pro raněné. A navštíviti lazarety a poděliti hrdinná prsa raněných vyznamenáním; tak prý se to dělá v Evropě.

Šel potentát; bylo v tom skutečně něco evropského, jak tak procházel lazaretem a připínal na prsa vyznamenání.

Bylo to pod stany z lianovitých úponků, dužnatý prales potil se v horkém bezvětří, říčky houstly mastnotou břehů a vřelé, zarudlé bahno močálů na blízku pleskalo pod tlapami nosorožců.

A ležel tu na rýžové slámě jeden černý vojáček a na jeho těle nebylo nezraněného místa, tak byl rozdrásán; jen zadnice byla ušetřena.

Stojí potentát a váhá: kam tomuhle připnouti vyznamenání ...?

A černý vojáček s posledním vzepřením síly se převrací a nastavuje jediné místo, které z jeho těla zůstane ušetřeno . . .

Ohromné pohnutí; i potentátu kanou slzy nad oním vzkypěním loyální vlny a vztahuje již třesoucí ruku, aby připjal vyznamenání na to, co se podobá očazenému cikánskému kotlíku.

V tom se pohnula po jeho boku Excelence, zadrží mu ruku a cosi mu našeptává.

— Že jako tohle . . . co udělal teď černý vojáček . . . podle jistých evropských zákonníků . . . víme?

Šeptají si spolu asi čtvrt hodiny.

Konečně nařizuje potentát, aby černý vojáček byl okamžitě vzat a oběšen pro . . . pro . . .

To nám již vypadlo z paměti.

Jenom to si ještě pamatujeme, že onen africký potentát, dav ten rozkaz, zastřel si rychle oči rukama . . .

KONĚ.

Brzo po půlnoci počaly se koně buditi. Trubač nezatroubil, nic nebylo, jenom jeden kůň podivně zaržal. Úpěnlivý zvuk se rozsypal, jak peří z postřeleného ptáka, tmavá massa koní znepokojeně se zakolísala. Krky se napjaly, veliké hlavy se podivně vyklonily, jako u někoho, jenž naslouchá u klíčové dírky, a nozdry rozechvěně pily vítr.

Útlounká ryzka dragóna Jašky i nohou zahrábla. Větru se napila a na celém těle se otřásla, potrhujíc kůží, jakoby se chtěla do ní lépe a úžeji zabaliti. Pak ještě okamžik naslouchavě postála, hlavu až k zemi sklonila a cosi tam hledala; našla, něžně se o to nozdrama otřela a něčí obličej teplou párou zadýchla.

— Hoho, stůj, mrcho, stůj...!

Ale mrcha... je mrcha. Lidskou řečí s ní nemluv. Žertovat jí napadne, a pak spi nebo nespi, čerta po tom mrše záleží. A jaké nápady má, to se podívejte! Jako milence, tak se jí mazlit zachce, dokonce na hubičky chuť dostane!

A dragón Jaška má opravdu zlost. A jaká že ty jsi milenka, co? A ty mi jedna...!

Těžká bota se pozdvihla, a — uhni, nebo! — jako když do kožichu uhodíš!

Nu... vida, kopl. A proč že kopl? Čert je a hloupý je... proto kopl. He, grošáčku... ty tam...

A ryzka jakoby hledala někoho, komu by si postěžovala, ale... Těžko vůbec říci, co chtěla ryzka. Pysky se jí úšklebně odhrnuly, ale k smíchu to nebylo, spíše zabolet to mohlo. I grošáček vedle tak podivně pyskama chlemstl a kůži kolem očí svraštil.

Dragoun Jaška počal opět chrápati. Oba koně kývají těžce hlavami, jako dva lidé s hlubokou životní moudrostí. Náhle ryzka stanula. Jedno oko chvěje se v důlku, jak kalužinka, bičovaná větrem, druhé se vypoulilo, nehybné a velké, jak lebkou se prodírající krvavá pěst.

Zdá se, že všechno spí. Jenom koně bdí. Veliké hlavy naklánějí k sobě, stíny temnější než noc, nohy přešlapují, nozdry frkají.

To koně hovoří.

— Napili jsme se větru, aj, napili. A věru, nebyl to ani dech lesů, ani dech vod, ani hlíny zorané, ani prachu z cest, svlaženého rosou. A přec to všechno bylo v něm, ale jiných zlých věcí ještě více. Letěl ten vítr tmou lesů, ale nebylo v lesích šepotu stromů, nýbrž řinčení nástrojů vražedných; opláchl vítr křídla svá v stříbře vod, ale prach na cestách, mnoha nohami zvířený, opět je po-

kálel a polibky brázd rozevřených a orosených stezek pošpinil pot mnoha lidských těl, vysilujících se a přece stále deroucích se vpřed, stále blíže k nám... Napili jsme se větru, a aj, smrti jsme se napili. Ti, jež se blíží, smrt přinášejí nám i těm, již zvykli si sedati na nás a bodati slabiny naše ostruhami. Oh, druzi, odpuštění pro tyto, odpuštění pro ně! I na nich sedí kdos a ostruhami bodá, zdráhají-li se jíti. Což šli by, kdyby nebylo ostruh? Ale, politováníhodnější nás! Nás čtyřnohé dvounozí ostruhami bodají, ale je dvounohé opět dvounozí! Oni stokrát nešťastnější nás! Teď spí a o milenkách zdá se jim, a za chvilku z rukou vyklouzne vše, i zlatý vlas, s kterým si teď ve snu hrají i štíhlý pas, jejž objímají, oči, ústa, sluníčko, květ... Odpuštění a soucit s nimi, druzi! Viděli jsme je plakati přitulené k naším hlavám, slyšeli jsme je šeptati do našich uší jména těch, po nichž se jim stýskávalo... A hodina se blíží, druzi... Poděkujme zemi!

A jeden kůň po druhém zahrábl nohou, něžně a tklivě, jakoby hladil, jeden po druhém, od jednoho konce tábora ke druhému. Veliké hlavy zůstaly na okamžik skloněny nízko k zemi a pysky se rozhrnuly jakoby k loučivému úsměvu.

— Hodina se přiblížila, druzi!

Někde po silnici zaharašil prudký úprk koně, jenž se blíží.

Několik okamžiků na to udýchaný hlas volal jméno velitele. Jedna minuta napjatého ticha. Několik na zemi ležících postav se vztýčilo. Druhá minuta. A ještě ticho. Pak cosi, jako ostrý, důtklivý šepot provlálo celým táborem a stavilo to v žilách krev.

Vše se na okamžik zachumlalo, vztyčené postavy zavrávoraly. Jeden trubač přiložil z nedorozumění polnici k ústům; v posledním okamžiku srazili mu ji od úst.

Ticho! Ticho!

Stlumené hlasy jektají zimou, osedlávané koně potrhují kůži a frkají.

Nevsedat!

Nový rozkaz a vše se dává v pohyb.

Dragoun Jaška klopýtá vedle své ryzky. Hlava je všecka obolena a srdce skřehlo. Žaludek se v něm otřásá, jak měchýř, naplněný nečistou vodou. Myšlenky není, jediné myšlenečky; zdá se mu pouze, že vše, co leží za ním až do tohohle okamžiku, celý jeho život, padá rychle, střemhlavě kamsi nazad, k nenavrácení daleko... Jedno oko ryzky zdá se stále pozorovati Jašku; je to ono, chvějící se v důlku, jak větrem bičovaná kalužinka.

Pohybují se podél něčeho, co je nepochybně železničním náspem. Ale to by tu byly asi telegrafní tyče. Není jich tu. Tož asi to není železniční násep. Snad hráz nějakého velkého rybníka. A ani to snad ne. Konečně na tom ani vůbec nezáleží. Není třeba vědět, kudy a kam je vedou. A lhostejno je, přes co nohy klopýtají. Jenom jedno není lhostejno. Ale na to nelze mysliti, před tím nutno zavříti oči, jak před rozevřenou propastí.

Tma prořídla a zavlhla jakýmsi modrým odstínem. Probuzený pták vykřikl, ostré zápachy vyrazily z trav. A stále ten stejnoměrný pohyb postupujících kolon, jak do tmy se zavrtávajícího, kusadly harašícího červa. Nějaká bílá skvrna objevila se opodál, stavení asi. Vojáků zmocnilo se zvláštní pohnutí. Hlele, tam asi zůstávají lidé a spí! Mír tichých světniček sem zadýchl, všechny oči točily se po té bílé skvrně. Spí! Ale, kdež by spali...! Ti jsou již dávno za horama a ani živá psí noha tu nezůstala. Nechají si krov nad hlavami rozstřílet, ne? Ale máte vy oči, vždyť to ani stavení není! A co že by to bylo, ty chytráku? Co? A co já ti budu povídat; jdi se podívat a uvidíš! Nepotřebuji se podívat, já i tak vidím. I okna vidím a komín...

Koně počaly se náhle stavěti. Jako by je byl

někdo náhlým trhnutím uzdy zarazil. Nozdry se jim vzduly a na celém těle se třesou.

Co že je to?

Co — — —?

Tohle. A tohle. A ještě tohle.

Něco se rozsypalo nad jejich hlavami jako strašlivý vítr, nesoucí kamení, déšť červených jehel chrlil se odněkud zleva, zavyla zem a zavyli lidé. Tma se proměnila náhle v rudý mrak. Koně vztyčily se na zadních nohách a z jejich nozder zdál se také šlehati plamen a dým. Vojáčkové poskakovali v onom rudém mraku tak podivně, že se zdálo, že křepčí o jedné noze, s ústy široce rozevřenými, jak k pustému smíchu. Jeden voják, mohutný dragoun, větší ještě v tomto červeném osvětlení, stál tu s široce rozpřáhlýma rukama a křičel: uhú, uhú, jak hrozivý pták, hlásající smrt. Jiný opět se šavlí v zubech pobíhal kolem, drže ruce před sebou, jakoby svíral jimi uzdu a poskakuje rozkročeně, jakoby seděl v sedle. A páry koní bylo viděti, rozbíhající se proti sobě hlavami a roztříšťující si lebky...

Dragoun Jaška nevěděl ani, jak se ocitl v sedle. Jakmile ucítila ryzka jeho tíži, obrátila se nazad a dala se v střemhlavý úprk.

Letí Jaška, letí... Tma mu práská okolo

uší, jako ve větru mávající tmavorudý prapor, a pod ním cosi strašlivě napjatého, struny, které se napínají, kvičí a supají. ještě více se napínají, kvičí a supají . . .

Napadá mu náhle malicherná otázka, nějaká daleká otázka:

— Maminko, nechala jste mi na okně klíč?

A — — praskla. Jedna struna praskla! Ale ne pod ním, za ním kdesi, do týla ho uhodila a — — ještě kolem krku se zatočila, na uzel zadrhla a s koně strhla . . .

Ještě skok, a ryzka stojí.

Postála okamžik a pomalu se vrací. Jako když cosi hledá. Našla. Zůstala nad tím státi. Nozdrama se o to otřela, teplou párou zadýchla.

Zaržála úpěnlivě a opět sklonila hlavu. Jedno její oko je veliké a nehybné, jak lebkou se prodírající krvavá pěst . . .

— — — — — — — — — — — — — —

Totoť jest příběh o koních . . .

V MANÉVRECH.

Padli do bramboříště, jak těžcí, železnými křídly řinčící ptáci. Vlevo vysoptily lesy řvoucí dým pušek, tady je ticho. Nať hořce konejší hlavu, slunce sesulo se na záda a obtěžkalo tornistru žhoucím kamením. Jen pod natí, dole v hlíně, zbyl ještě trošek zaroseného jitra a mateřská něha tryská odtud živými praménky.

Okamžik se nic nehýbá, všechny hlavy se kamsi zakutálely; naslouchají snad všechny živým praménkům? Srdce je jak malá, ubohá jamka v písku a praménky crčí v malou, ubohou jamku . . .

Pak jedna hlava se nadzdvihne, okoralé rty hynou a oči bezmocně propadly do dálek: pokojný kraj leží tu, jak ohromné plástve medu, kadeřavé vesničky mžourají proti slunci a . . . slunce svítí. Podivné řady sunou se krajem, podivní lidé s nepochopitelnými pohyby, dým zakřikl vůní mateřídouškových mezí a . . . a slunce svítí. A druhá hlava se pozdvihne, pak třetí, několik hlav . . .

— To nám zas dneska proženou kalhoty . . .

Nadávka. První, druhá, třetí . . . několik . . . Mladičký důstojník jakoby neslyšel. Jenom

podivně čelistmi zamnul a hrotem šavle v zemi rýpá.

— No však ... Mohou přijít za dvanáct dní, abych takhle lítal s vyplazeným jazykem ... — povídá voják, který dosluhuje třetí rok.

— I půjdeš ... Zavolají a půjdeš ...

— Půjdu. To je krámů: na třináct dní do reserva ... Však tu vojnu potom už nesežeru ...

— I sežereš, nohy si ještě ušoupáš ...

— To jen ty si dej pozor, máš ještě rok na to ušoupání. No ... povíme si to, chlapče, povíme ... — a voják stlumil hlas — Do lidu možná půjdete po manévrech střílet ... Hlas se významně podbarvil, oči se potkaly a zase vyhnuly, znova potkaly a vyhnuly.

— Do lidu, povídáš ...? Huba se ti už od hlouposti zkřivila ... Jak to myslíš: do lidu?

— Jak to myslím ... Dobře to myslím. Kdybys byl socialista, věděl bys ...

A ztemnělý hlas jakoby letmo plamenem chytil, vyhrkl podivné slovo.

— Revoluce ... a kdo pak ti tohle napovídal? A jakej tys, prosím tě, socialista ...? Voják jsi a žádnej socialista ...

Bylo to řečeno trochu příliš hlasitě a „socialista“ nepokojně ohlédl se po mladém důstojníkovi; ale ten pátral dalekohledem kdesi v dálce a zdál se neslyšeti.

A „socialista“ nabyl opět důstojné rovnováhy.

— Pravda, že teď voják ... ale ...

Významně se usmíval drobným, jehličkovým úsměvem a mžoural slibně očima.

— A kdyby to přišlo, já tam stál, a ty bys mne poznal ... víš, mezi těmi lidmi ... a kdyby ti poručili, abys střelil ... no, střelil bys ...?

Hlas se mu podivně oloupal, zbylo z něj pouze něco tenkého a útlého, cosi jako dětské, domlouvavé uprošování. Bylo znáti, jak mu na tom záleží, aby slyšel, že nestřelí.

— No, střelil bys ...?

— Střelil bych, zrovna bych střelil ...

— A mě bys viděl ...

— Viděl ...

— A přece střelil ...

— Zrovna bych střelil.

— Hm, to je divné, že bys střelil ... A proč?

— Proto ...

Vojáci okolo dali se do smíchu. Důstojník je okřikl a oni byli rádi, že je okřikl, že se mohli přestat smáti. Rozesmáli se, ale volno jim u srdce nebylo, nějaká tíže na ně padla. Nepokojně po svých tvářích se dívali, jako by jeden u druhého hledal odpověď k tomu, nač sám odpovědít si nedovedl.

— Což snad jsem ti nedal někdy cigaretku, když jsem měl? — a hlas se opět tak podivně oloupal. — A když jsi na vojnu přišel, pamatuješ se, co se vás četař Zvoneček nahonil... a neměl tys od něho dobrou vojnu, neválel jsi se už často na kavalci, když ostatní rekruti se ještě nějak roztáčeli, a to jen proto, že jsem za tebe u Zvonečka tu tam slovíčko ztratil...? A nedal jsem se za tebe zavřít, víš, tenkrát při majorově prohlídce v naší cimře? A když jsi ležel ve špitále, nenosil jsem ti od Pepky přilepšení? A ty bys střelil... hm...

Mladší voják zuby zaťal a obličej mu všecek vztekem vyschl.

— Kuš...! vyjekl.

„Socialistovi" zamžikaly oči, jakoby klopýtly přes to zlé slovo. I ostatní vojáci byli překvapeni. Smát se nebylo možno, proto jen mlčky, ponuře dívali se k zemi. I v nich byla taková nějaká tupá hněvivost, i oni by byli rádi vykřikli: kuš — ale proč? proč?

Mladičký důstojník cosi velel.

Vše se vztýčilo a hnalo brambořištěm vpřed — — —

ŽIVOT VOJENSKÝ.

„V půl čtvrté vzbudit kuchaře!“

„Ve čtyři vzbudit sluhu pana kadeta a poručíka!“

„Ve čtvrt na pět vzbudit sluhu pana nadporučíka!“

Vzbudit... vzbudit... vzbudit... To slovo zdá se růsti do nějakých hrozných tvarů, kromě toho je tu ještě celá řada takových „tohle, potom tohle, potom ještě tohle“ — a inspekční svobodník Valina mne si ospale oči a jeho zívnutí podobá se zabědování. Sám se lekne toho zvuku a řekne: Co vyješ, pse?

Táhne tu na chodbě, někde je asi otevřeno okno. Vždycky tu ostatně táhne, to je podivno, myslí si svobodník a je mu náhle, jakoby stál nad nějakou hádankou. Ano, nepochybně je někde otevřeno okno. Ale proč je otevřeno? Kdo je otevřel, co? A má býti otevřeno, he?

A svobodník se náhle napřímí, jakoby si ty otázky nekladl ani on sám, nýbrž jakoby je tu hřímal skutečný hlas pana hejtmana.

Projde chodbou, jedno okno skutečně je otevřeno. Vida, myslí si, je otevřené, někdo je otevřel a má to tak třeba být — nezavřu ho. Okno vede do kasárenského dvora, dvůr leží

6*

v prvním jitřním šeření pustý a němý, jen před strážnicí tluče hlídka podpatky bot, jedním o druhý. Zima je mu, myslí si svobodník, a sám také zatluče podpatky.

Blízko je nádraží, nárazníky tam zazvonily a vlak pískl, jakoby někdo do ticha zavolal: Ejchuchu! Svobodník Valina se usmívá. Ejchuchu! Ba, právě tak to zaznělo. A jako by to byl nějaký veselý kamarád zavolal! I klobouk k nočnímu nebi vyhodil a srdečně se rozesmál. A jakoby to u nich na vsi bylo, na dovolené, od muziky jdou, on a Tonda Jírek, žáby rachají — a Tonda Jírek chce náhle od něho hubičku, co mu nenapadne, hubičku chce od něho a povídá: Hubičku mi dej... a Pepka je tvá. Tvá je Pepka, na to ti přísahám. A budu ti na ni dávat pozor, dokud se nevrátíš. A teď hubičku!

Milý svobodníček nějak nepřirozeně svinul se v okně, oči má zavřené a od úst mu jde dech v dlouhých, tichých tazích. A teď najednou opět se mu zdá, že skutečně ukládá se ke spaní, ale doma že je to, už už oči zavírá, víčka udržet nemůže a jen ještě povídá: Mámo, ať nezaspíme! Zle by bylo! Hejtman by mne zavřel. Víte, o půl čtvrté musím vzbudit kuchaře ... ve čtyři ... Ale tu máma až k uchu se mu nakloní a do

ucha mu šeptá: A jak vzbudíš kuchaře? Vždyť ho ani nemáš doma. Pěkně ti to provedl kuchař, přetáhl ti to...! Svobodník Valina se náhle vztyčí, po očích se několikráte plácne a studený pot ho obleje: Tak, a teď tu snad dokonce usnul. Zaspal! Hodiny bijí, nejdříve čtvrti, pak celé, jedna — dvě — tři. Dost? Nu, pak ta celá dřímota trvala jen minutku — a svobodník Valina by se nejraději vděčně pomodlil. Ale...

V témž okamžiku již opět uchopil se za hlavu a zamnul se do ní, jakoby v prázdné kapse drobeček hledal. A náhle ten drobeček našel. Ale není to drobeček, ohromný kámen je to a na hlavu se mu svalil. Jak jen na tohle mohl zapomenout! Neříkal mu desátník Hojer, když mu předával službu — — že kuchař — oh, ten kluk špeková! — to zase natáhl a že se dosud nevrátil? Svobodník Valina mrká očima, hrdlo má plné vzteku a lítosti. A to udělá zrovna, když on má službu! Nu, podívejte se jen, neměl on od jakživa takovéhle neštěstí? Dovedete si jen trochu představiti, co bude, až přijde ráno hejtman k setnině? Poslušně hlásím, pane hejtmane, že kuchař Skřivánek zdržel se o pět hodin. Cóóó? A pak to přijde. Zpod knírů budou stříkati sliny. A hlava nešťastného Valiny —

tahleta moje ubohá palice! — bude nejblíže. Na tu se to všechno snese! Tááák, to prase Skšívaneck to natáhlo? He, feldwebl, podívají se na tohohle muže! A hejtman ukáže na svobodníka Valinu. Podívají se, jak tu stojí! To je voják ve službě, co? Stojí tu jako kráva, když močí! A roseta! Je vyčištěna, he? Pět dní kasárníka! Feldwebl, napsat! A přijď mi, chlape, o dovolenou!

A kdyby to bylo jen takhle — třeba to bude ještě horší!

Svobodník Valina křiví obličej, jakoby se chtěl smát i plakat zároveň. Pušky, pověšené v řadách po zdech, jakoby po něm pošilhávaly, a on na nich utkví pohledem němým a tupým jako dobytče.

Na dvoře nějaké hlasy prudce zahovořily, něco se tam jistě děje, ale on nemůže odtrhnout od pušek oči. Dívám se na ně, ale i ony se na mne dívají, nemají očí a přece se dívají, myslí si, a zima mu leze po zádech. Vidíš, od jakživa jsi takové neštěstí měl, třeba ještě pro nic a za nic na festunk přijdeš a z vojny se už nedostaneš, povídá nějaký hlas, a svobodník Valina sice ví, že si to jen on sám povídá, ale přece to není jeho hlas, jako by někdo jiný v jeho kůži seděl, přemítal a hovořil. Schválně silně zakašlal. Vida, stojím

tu, kašlu, jsem to já, Karel Valina, svobodník. A službu mám, proto tu stojím.

No, co na mne tak koukáte, chce se rozkřiknouti na pušky, ale jakoby mu někdo před ústa studenou ruku položil. A opět ten hlas: i na festunk třeba přijdeš... Svobodník Valina má pocit, jakoby mu náhle zvadl obličej. Jsem bledý jako mrtvola, stalo se mi něco, myslí si. Pohlédne směrem, kde visí jeho puška, a kývne jednou, dvakrát, zuby se mu podivně vycenily zpod odhrnutých rtů. A tu do nohou něco drnkne, do rukou něco drnkne, je to tak, jako když někdo jiný chce uvésti jeho ruce a nohy v nějaký osudný pohyb — učiní dva kroky směrem k pušce — — — stůj!

Stůj! Stojí a kouká. Jakoby se mu v obličeji všechna okýnka zotvírala! A co, medvěd je to, nebo který čert? Po čtyřech to jaksi do schodů leze, jedna tlapa, druhá tlapa, mručí to a funí, člověku to není podobno! A baže — ten kluk špeková to je! A jak se nachlastal, i do nohavic mu nateklo! Nu, pěkně si to teď vylížeš, počkej! A to zrovna, když on má službu — —! Vztek ho zchvátil. A celá setnina má mít špatnou vojnu — pro takovou svini ochlastanou! A co, vyřídíme si to s tebou, chlapíku, pěkně potichu vyřídíme

— deku dostaneš! Do světnice pojď, hochy vzbudím a seřežeme tě, aby se to nepletlo, rozumíš? V takovémhle pořádku se vrátí, bluzu rozepjatou, čepici v týle, opasek s bajonetem přes rameno — jako by to ani voják nebyl!

„Svobodníče... svobodníče, po-slušně hlásím, že to... táhnu...“ povídá a silné škytnutí mu protrhlo hloupoučký úsměv. Píchá rukama do vzduchu a trká.

„To vidím... Vypiješ si to! A — nedrap se na mne, smrdíš! Co ti řekli v bráně?“

„Řekli... Nic neřekli... Já jsem jim řek'.“

„Co's jim řek'?“

„Herštelt! to jsem jim řek'. A zítra jde anceige na brigadu... už... už se to píše, kšš! Ale — za čtyři a za pár, svobodníče... ať mi potom přijdou s militérkou... Poslušně hlásím, pane hejtman, že jdeme do civilu, a — s bohem!“

„Na garnison půjdeš... ne do civilu...“

„Ne-říkej mi to, svobodníče, neříkej...“ a kuchař jakoby se chtěl rozplakat, ale v témž okamžiku opět už zazářil mu vítězně obličej.

Pěknými názvisky počíná ho častovat svobodník, ale kuchař jen tak jaksi potutelně září, jakoby měl nějakého trumfa za lubem.

„Dyť... v bráně je dneska fíra od šestý," zazubil se náhle.

„A co?"

„Kamarád! A jaký kamarád! Kamarád kamaráda — nezradí..."

„Řek' ti to?" Svobodníkův vztek poněkud polevil, hlas se mu vzedmul zvědavostí.

„A co by říkal? Nadal mi. Ale neudá. Vím to. Na-dal mi, no, pěěě-kně..." a kuchař s jakousi libostí mísil škytání se smíchem. Ale náhle uchopil se za žaludek a povážlivě zbledl. Oči se mu točily v důlcích, a milý kuchař hnal se k záchodu.

„Vida, čuně..." povídá svobodník. „A už je nejvyšší čas, aby šel do kuchyně..."

Zvláštní zvuky přinutily ho, že pospíšil za kuchařem.

Stojí tu kuchař s obličejem u zdi, slintá, škytá a nahlas pláče.

„Co řveš?"

„Já... já za to nemůžu. Mýho života mladýho, na vojně zma-zmařenýho je mně líto. Dyť... když si na to vzpomenu, že... za čtyři a za pár už... já se ti toho skoro bojím. Dyť mně se už ani pracovat nebude chtít... a nic... Lump ze mne bude, vši budu mít... hohoho... krást budu, tátovi hodinky ukradnu a propiju... Já... už jen chlastat a... s děv-

kama se tahat... A — fíra mne snad přece udá — a... když udá, pak už je mi všechno jedno... pak už je beztoho se mnou konec... konec, pamatuj si, že 'sem ti to řek'... a že 'sem na vždycky nešťastnej člověk..."

„A dej pokoj... nic fíra neudá. Sám teď půjdu k němu a řeknu mu..."

„Co? Řekneš?"

„Řeknu. Ale teď se umyj.... a ať už jsi dole v kuchyni. Zatím tam seběhnu a rozdělám oheň..."

„Zaplať ti to pámbů, svobodníku. A možná, že přece... přece..."

Okamžik nato už má kuchař hlavu pod kohoutkem a připadá mu, že má voda zuby. Kouše, potvora. Ale jak otevřou kantýnu, dám si okurčičku, myslí si.

A zatím v kuchyni vypravuje svobodník ostatním kuchařům:

„A tak vám koukám na svůj kvér, a jako když mě ta mrcha k sobě táhne. I voči měla, i ruce měla..."

LIDSKÉ SRDCE.

To bylo už na nejzazším konci, kam zdálo se město vyvážeti všechno smetí a všechnu svou nečistotu. Jedno stavení tu strašilo, podehnívalo dolem a rozesýchalo se horem. Na jednom boku svléklo se z omítky, na druhém bylo obsypáno nepěknou vyrážkou. Střecha podklesla jak špinavý širák, spadlý až na uši. Komínek nad střechou čadil, kouř lezl po střeše a páchl, jakoby tam uvnitř topili chlupy a suchým trusem. Dvě okýnka, jak díry do špinavého kabátu, ale třetí okýnko hledělo přece jen trochu srdečněji. Běloučkou plachetku dokonce mělo a rozmarýna se v něm zelenala. A jak by se nezelenala, když ji Veruna krví svého srdce zalévala!

A věřte mi, nejsou to veliká a dutá slova, když to takhle říkám, věru, že to bylo tak: krví svého srdce zalévala. A zase se můžete divit, ale já to přece řeknu: když Veruna svoji rozmarýnu zalévala, tu jejími přimhouřenými víčky protrhávalo takové šťastlivé zachvívání, na jejích vychudlých prsech cosi dychtivě ssálo, mu, bylo jí prostě jako matce, když kojí dítě.

A Veruna nikdy matkou nebyla. Užil jí kdysi jeden muž, a tenkráte myslila, že se

to stane. Chodila s velkým světlem v očích, s rukama zachvívajícíma se na životě. Pak se zapomněla a když opět přišel onen muž, počala cosi koktati. Chtěla mu říci svou nadpozemskou radost, ale ze slov zbylo jen cosi jak tokání. Nerozuměl a smál se. Konečně její ruce, zachvívající se na životě, jak křídla ptačí samičky nad hnízdem s mláďaty, mu dořekly pravdu. Zazuřil a skopal ji hrozně. Veliké světlo vyhaslo jí v očích, jediný sluneční den jejího života. Vzhlížela k němu oddaně, psíma očima, a třela se o jeho nohy. „Když nechceš, nebude, Toníku, nebude... když nechceš, děťátko nebude..." mumlala. A to byl celý její příběh. Jenom o jednu kapitolu ještě bohatší byl.

Divoch byl Toník a plameny mu často útrobu žraly. S Verunou, to si jen tak z rozmaru zažertoval, protože to bylo tak směšné, dostat tuhle holku, takovou podivně malou a kulatou, jak cibulička. Tak to bylo a Veruna sama to pokládala za samozřejmé, když Toník před jejíma očima držel s jinými holkami. Prala a z vydělaných peněz zbylo vždycky něco pro Toníka, neboť Veruna pro sebe mnoho nepotřebovala. Ale tu se stalo, že jedno děvče za Toníkovu lásku pěkně poděkovalo, hlavou pyšně pohodilo a na nabízené srdce naplilo.

Ten večer přišel Toník k Veruně; oči měl v krvi, hleděl na ni těma krvavýma očima a mručel jako raněné zvíře; rozkousané pysky měly obrubu ze zaschlé krve. Strčil jí naběhlé své pěstě až k samému obličeji, a v těch pěstích to praskalo. Myslila, že ji bude bíti, a její psí oči zaprosily. Ale nebil ji. Na své zadrhnuté pěstě náhle obličejem padl a rozplakal se, zavyl a celé tělo mu škubalo, jak by v něm pláč žílu po žíle přetrhával. Hleděla na něho, a jakýsi neobyčejně směšný výraz objevil se v jejím obličeji. Křivý, žalostně hloupý úsměv rozdul jí koutky rtů; zamžikala víčky a nakrčila nos, jakoby se jí chtělo kýchnouti. Okamžik to tak trvalo, pak hlučně kýchla. A jakoby se byla lekla svého kýchnutí, její obličej se všecek ustrašil, na celém těle počala se třásti.

Konečně on přestal plakati. Vzhlédl, ale zdálo se, jakoby ji neviděl, jakoby zapomněl, že ona je tu. Jeho pohled byl daleký a nedobrý úsměv trhl mu rty. Nepohlédl na ni, slova nepromluvil, vstal a šel.

A ona tu seděla, dlouho, dlouho, s tváří obrácenou v onu stranu, kudy odešel. Pak zcela bezděčně počala odříkávati otčenáše a po každém otčenáši vždycky zašeptala: „S pánem bohem, Toníčku, s pánem bohem, Toníčku!“

Ještě týž večer Toník ono děvče zabil. Když to Veruna slyšela, ani se skorem nepoděsila. To už zůstávala tady v komůrce u Jeřábů. Věšela právě na svahu za barákem prádlo, když jí to přišli říci. Udělala pouze dva kroky stranou, jako když se něčemu vyhýbá, mezi vyhrklými rty bublinka se jí utvořila a praskla. A jako by se jí to dále už ani netýkalo, ženskou košili, kterou držela v ruce, před očima rozprostřela a řekla: „Panstvo to dělá... a košile to má jako řešeto...“ A už ani slova nepromluvila. Až večer k Jeřábovům vešla, u dveří státi zůstala, a nikomu nedívajíc se do očí, otázala se nevrle:

„A chytili ho... Toníka totiž?“

„Chytili...“

„Dobře!“ řekla neobvykle silným hlasem.

„Hodně mu dají...?“ zeptala se za okamžik a její oči ulpěly na Jeřábových ústech.

„E co, hodně, provaz mu dají, jak jinak!“

„Dobře!“ řekla opět tak důrazně a vyšla rychle ven.

Ale Toník nedostal provaz, dvacet let mu dali. Dny před soudním líčením zdála se býti Veruna stále menší a menší, nějak podivně se motala na svých krátkých nožkách, ale teď náhle ožila. Zase jí oslavnostněly oči takovým velikým světlem, jako tehdy, když

myslila, že bude mít děťátko. I hlas jí zlaskavěl a pohyby omládly.

Tenkrát byla její rozmarýna ještě docela malým keříčkem. A jenom ona asi rozuměla tomuhle zázraku, neboť slovíčko po slovíčku vyslechla celé tajemství, šeptané do malých, zelených lístků ústy vřelými, jak teplá letní noc. A tak se rozmarýna dověděla, že se chce Veruna dvacet let těšit, dvacet let čekat, být čekající milenkou, kterou ještě nebyla, být nevěstou, kterou ještě nebyla, rozmarýnu chystat, rozmarýnu krví svého srdce zalévat... Žádná pohádka nebyla snad dosud zpozdilejší, ale rozmarýna nebyla nikdy tak krutou, aby to Veruně napověděla.

Nejdražší byly Veruně neděle, neboť to mohla hovořiti po celý den s rozmarýnou, nebo mohla vylézti až nahoru na stráň; odtud bylo viděti téměř celé město, i žlutou trestnici za městem, a vál-li tím směrem vítr, tu mohla Veruna do větru šeptati: „Neplač, Toníčku, neplač!" — ale víc neodvážila se říci, ani jednu z těch tisíci nadějí, které svěřovala doma rozmarýně, neodvážila se pošeptati větru, neboť to právě bylo takové tajemství, že ho směla vědět jen rozmarýna. Stráň byla porostlá řídkou, spálenou, vousinatou travou, komíny předměstských továren

zasypávaly ji sazemi, válely se tu kusy cihel, rozbité hrnce a odpadky všeho druhu — ale nejvzácnější vůně nemohly učiniti Veruně tenhle ráj dražším.

Ale jednou vrátila se Veruna ke své rozmarýně, a jak se k ní tulila, tlouklo jí srdce jak vyděšenému ptáku. Slunce vykrvácelo v černém mraku na západě, hrozivá opona se tam vyhrnovala a světnička utonula v tmavorudém světle.

Hnala se bouře.

A jako by na tu hrozivou oponu ohromnou postavu vymaloval, tak to vypadalo; před Veruniným okýnkem stál Jeřáb. Opřel se rukama tápavě o podokení, opilý byl a nedobré oči měl. „Ve-ru-ni-čko, i-de-ále srdce mé-ho!“ koktal. Mrak se vzňal plamenem prvních blesků. Veruna se pokřižovala, Jeřáb se chechtal. Vše sesivělo ženoucím se mrakem prachu a Veruna chtěla zavřít okýnko, ale Jeřáb ji chytil za ruce. „Ne-zavírej, nezavírej, zlatíčko ... do komůrky mě pusť ...“ Jeho dech užíral jí tváře a štípal v očích ...

Déšť se lil, Veruna klečela u postele a odříkávala otčenáše. Blesk za bleskem, hořící obloha padala, rozmarýna na okně stála v ohni.

Té noci přišel k ní Jeřáb.

Veruna ještě nespala. Sedl si k ní na postel

a hledal ji opilýma svýma očima, svítícíma ve tmě.

Natáhl k ní ruku.

„No tak, plácni, Verunko . . .!“

Ale v ní nebylo života; jeho hlas byl tmavší, než tma, vše v té tmě zmizelo.

„No tak — plácni! Na tu naši lásku si plácneme, cheche . . .?“

A spal u ní tu noc.

Ráno stála Veruna v košili u své rozmarýny. V očích se jí rozeslavilo opět veliké světlo, a rozmarýna snad ani nevěděla, že je to přece jen jiné světlo, než včera. Ale tentokráte jí Veruna nové své tajemství nepověděla.

Jeřáb chodíval k ní častěji. Jeřábka to věděla, nadávala jí hrozně a bila ji. Ale i Jeřáb ji bil, chtíval od ní peníze, a když neměla, stloukl ji vždycky.

Potom našli ji jednou na stráni za barákem mrtvou, ležící mezi střepy a hadry, podobnou všem těm odpadkům. I tehdy hleděly její oči, veliké a plné slavného jakéhosi světla.

Když ji pitvali, našli v jejím těle lidské srdce. Což je vlastně na celém příběhu nejpodivnější — — —

PŘEDEHRA.

Bylo již ráno a oni ještě nespali.

Tři byli, zlí, velmi zlí. Neboť člověk nemá se bouřiti proti vrchnostem; je to zločin a hřích.

A spát se má v noci. Andělíčky strážné k nohám i hlavě si postaviti, aby se v boží milosti spalo. Ale hlavně spát, nekouti pikle, na černé věci nemyslit. Dny v poslušenství a noci v pokoji a míru — tak!

Ale proklamace robit, za noc několik tisíc proklamací vyrobit: Člověče, vstaň, či nevidíš, že hanba tvé poroby zatemnila už i slunce!?... Ano, proklamace s takovýmhle pošetilým obsahem — což může car ve své otcovské a bdělé lásce dovolit, aby si jeho poddaní kazili v noci oči takovýmihle pošetilostmi?

Ale oni tři byli zlí, velmi zlí, a nedovedli ocenit této otcovské péče dobrého cara.

Bylo již ráno a oni měli prsty těžké jak z olova a ukoptěné černí; ale malé proužky papíru pokrývali se literkami tak rychle, jako vrženým stínem jejich černých rukou.

Zapomněli i mluvit; jen občas jeden z nich stlumeně zazpíval:

— — Kolik už zalito krví
prokletých míst,
kolik úst, země, tvou hlínu
muselo jíst — — —

A to byla žena, co zpívala. Měla hlas lesního ptáka. A někdy blýskl její hlas, jak dýka broušená démanty slz.

Jeden z mužů pohlédl při tom vždy na její ústa.

Myslil si: Tahle ústa nepolíbí nikdy milence; styděla by se dáti polibek, o nějž by se nemohli rozděliti všichni lidé.

Ale neřekl to nikdy nahlas.

A ruce pohybovaly se vždy rychleji, když žena zpívala.

Oba muži mlčeli, skoro jaksi nevrle pohlíželi na zpívající, ale jejich ruce pohybovaly se rychleji.

Dvě svíčky dohořívaly, okýnko propouštělo sychravou barvu jitra a zima vyrazila z holých zdí.

Žena už nezpívala. Nějak nepřirozeně naklonila se nad bednou, na které seděla, a hlava se jí skulila nízko k hrudi. Usnula náhle v jediném okamžiku. Proužky papírů rozsypaly se jí z rukou.

Skoro přísně pohlédli na ni oba muži; ale

7*

hned na to přijaly jejich obličeje výraz zvláštní něhy a neobyčejné tesknoty.

„Nespala již tři noci,“ řekl jeden.

„Tři noci... tři noci... A jako lampa teď náhle dohořela,“ mumlal druhý.

Ivan se jmenoval jeden, Vasil druhý. Oba měli skalnatá čela, tvrdě, odvážně stisknuté rty, ale v jejich očích objevovala se vždy po krátkých blýskavicích udivená plachost, jako u lidí, kteří dlouho žili v lesích.

„A co, abys přikryl Lízu... zima je,“ řekne Ivan, ale nevzhlédne. V jeho obličeji nic se nepohne. Jenom ústa, zdá se, ještě příkřeji zkameněla.

Zatřesou se Vasilovi ruce, z jeho obličeje cosi světlého proskočilo a opět se schovalo; podobá se někomu, jehož tajemství náhle odkryli.

Hle, což nemyslil právě na to, aby Lízu přikryl pláštěm? Neříkal si právě, že by vlastně bylo třeba Lízu uložiti, svůj kabát svléci a dáti jí pod hlavu, vzíti její ozáblé nohy do svých rukou a dýchati na ně? Že by bylo třeba... že by bylo třeba vzíti ji spící do náručí, nésti ji, nésti ji potichu, aby se neprobudila, něžně a ukolébaně, jako matka, tak daleko ji odnésti, aby, až by se probudila, nebylo to už tady, ale v jiném, krásnějším

světě, mezi růžemi, ptáky a šťastnými lidmi? A nezakřikoval se v témž okamžiku, nedržel ve svírající se pěsti vlastní své srdce a neříkal mu: „Mlč, bláhové, hloupé, slabé! Mlč a nikdy nepromluv!?“

Pohlédl letmo směrem k Ivanovi. Nemohl potlačiti zmatek a počal se hrozně mračiti.

„Spáti se zachce ... nevhodně, v nepravý čas. Začni pak něco s ženskými,“ řekl mručivě.

Teď teprve vzhlédl Ivan. Ale jeho oči hleděly kamsi mimo Vasilovu tvář.

„Hloupě mluvit se zachce ... také nevhodně, v nepravý čas,“ řekl za okamžik a odklonil rychle opět oči.

Vasil se pomátl ještě více, do tváří krev vyrazila. „Nic zlého jsem nemyslil ... hubu mám už takovou,“ bručel omlouvavě.

Ivan opět vzhlédl, ale neřekl ničeho, úsměv mu pouze trhl jedním koutkem. Pak odstrčil od sebe papíry a řekl:

„Dost! Pro dnešek ... Odpočineme si. Postavím samovar ...“

Počal se zabývati samovarem, obrácen k Vasilovi zády.

Teprve nyní přistoupil Vasil k Líze. Otevřela na okamžik oči, když ji bral do náručí, ale ihned opět usnula. Položil ji na sešlý divan,

jediný kus nábytku, který tu byl, a přikryl pláštěm. Dělal to vše s hrozně zamračenou tváří a v jeho pohybech byla skoro drsnost. Pak přistoupil k Ivanovi, který se založenýma na prsou rukama hleděl v plamen samovaru.

„Co teď?“ optal se zbytečně příliš nahlas.

Ivan neodvracel oči od plamene.

„Odneseš proklamace,“ řekl krátce, velitelsky skorem.

„A ty?“

„Já — — —?“

Ivan zamlkl na okamžik a kolem úst objevil se mu pokus úsměvu. Pak stalo se něco s jeho rty, jako když struna praskne. Napjalo se v nich cosi a prasklo. Každičký nerv v jeho obličeji se chvěl a když náhle rychlým odklonem hlavy vzhlédl k Vasilovi, jeho oči byly veliké a hrozné.

„Já ... já už nemohu čekat. Nemohu se už dívat, kousati si jazyk a tajit dech. Nemohu ...“ Ohlédl se směrem k Líze, jeho hlas se stlumil a ochraptěl jaksi. „Držím ten balvan až příliš dlouho v ruce. Je od hodiny k hodině těžší. Roste krví, slzami a prokletími. Je řeřavý, popálil mi ruce. Sedřel mi kůži s rukou, sedřel mi kůži na prsou. Ruce už nemohou, srdce už nemůže ... Včera bili opět

přede mnou na ulici ženu. Měla krásné, husté vlasy, do těch jí naplili. Pěstí do zubů dostala. Vyplivla několik zubů s krví a dívala se... Vasile, bratře, jak, jak se dívala! Nad čím se to udivily ty dvě hvězdy, stržené do bláta, šlapané podpatkem! Vasile, bratře, co to má člověk v srdci, že se tak může dívati? A proč nepadnou ostatní lidé pod tíhou takového pohledu a nelíbají zemi? Hle, a důstojník bil, ani cigaretku při tom z huby nevyňal...! A tohle ještě se přihodilo. Jak ženu rvali, hřebínek z vlasů jí upadl. Přiskočí hoch, takový vrabčák opopelený, hřebínek zdvihne a ženě podává. Do té doby nebylo v jejích očích slz, jen udivení jakési hrozné, vytržené. Teď teprve zaplakala. Pro lásku zaplakala — — I hocha potom sbili, Vasile. A když hoch ležel na dlažbě, na tváři ležel a jenom jediná jeho noha sebou škubala, pes přiběhl, hocha obíhal a vyl... Ale psa nesbili. Psu se smáli..."

Ivan se vytrhl, zamlkl na okamžik a hleděl směrem k oknu, jímž prodíralo se šedězelené jitro. Z očí se mu hrnula tma i oheň. Kosti vystoupili pod kůží obličeje, jako by ji měly protrhnout.

„Hle, a tu nový den nastává... Je to můj den. Vím to. Můj den! Přišel! Vasile, můj den! Krvavý pes ještě spí. Neví, že přišel

můj den. Neví, že přišel také jeho den. A přece přišel . . .!“

Jeho oči vybuchly jako rakety; řekl temně: „Půjdu dnes vykonat . . . to . . .“

„Co?“ Vasil zbělel, jeho obličej přiklonil se blízko k Ivanovu.

„Víš přece . . .“

„Půjdu s tebou . . .“

„Půjdu sám!“ Znělo to pevně, velitelsky. Vasil sklonil hlavu. Za okamžik ji opět pozdvihl a hleděl na Ivana očima plnýma vytrženého obdivu a hluboké bolesti. Pak učinil pohyb rukama, jakoby chtěl Ivana obejmout. Leč Ivan ucouvl a pohlédl naň neobyčejně přísně.

„Hřebínek se země nutno zdvihnout a podat . . .“ řekl. Vasil odklonil oči.

Mlčeli už.

Ivan opět obíral se samovarem. Pak slil čaj. Pili z jedné sklenice, ale nemluvili. Jejich oči vyhýbaly se setkání.

Když Ivan dopil, přistoupil k oknu.

Mezi střechami a výklenky procital nový den. Jeho den! Nevrlý a kalný nahlížel sem mezi střechy, jako bledá tvář vězně, vyhlédající mřížemi . . . takový zsinalý, tíživý den . . .

Myšlenka, že to bude světlo tohohle dne, jež uvidí jeho čin, vzala Ivanovi na okamžik

dech. Zalykl se. Ale nebyl to strach. Srdce se stalo náhle příliš velikým a těžkým. A hučelo to v jeho srdci, jako lesy a zvony.

Ale pak bylo náhle ticho a jenom nějaký stlumený, drahý hlas hovořil.

A takhle to bylo:

Kde se vzaly, tu se vzaly — břízky se kol rozbělely. A kol dokola zeleno z nekonečných trav, modro s oblohy a dálek. A slunce se vším zlatými nitkami se spojilo. Mezi břízkami stojí Líza.

Ivane, povídá, sokole můj! Dlouho jsem srdce mezi všechny lidi rozdělovala. Ale čím více jsem rozdělovala, tím více jsem měla. Jsem teď velice bohata. A všechno ti teď mohu dát, chceš?

A co Vasil, Lízo? chce se optati Ivan, nejvyšší štěstí k němu přišlo, na tohle však se přece musí optat; ale hlas se mu v hrdle ztratil, namáhá se, za prsa se chytil a rtoma pohybuje, leč ani zvuk nevyjde mu z hrdla. Hrozná úzkost mu drtí srdce — — — a náhle břízky pryč, slunce pryč, i Líza mizí, jako by za roh zacházela...

Procitl a odstoupil rychle od okna.

Hle, i Vasil usnul. Usnul v sedě na bedně. Usmíval se ze spánku.

I Líza se usmívala.

Ivan hleděl dlouho na oba. Cosi v jeho obličeji kratičce zazápasilo. Ztišovalo se to a dokonávalo, dokonávalo, až byl jeho obličej jako z ledu.

Vzal plášť a uschoval cosi v jeho kapse. Ještě jednou pohlédl na Lízu. Ale odněkud z ohromné dálky dívaly se už jeho oči.

Pak rychle vyšel. Zavřel. Na schodech zaduněl jeho pevný krok — — —

ŽIVOTNÍ MOUDROST.

Mezi dvěma záhony na pěšině ležela převrácená konev. Na záhonech kvetly růže, karafiáty a macešky — ale jak smutně klonily hlavičky k zemi! Po dva dny už hořelo nad nimi slunce, veliké a bílé, a nikdo jich nezalil. Večer prvního dne vzdychly a řekly: Hlava nás bolí, usnout nemůžeme. A když druhý den slunce zapadlo a přicházela noc, horká jak den, zašeptaly: Dnes po půlnoci zemřeme; motýle noční, polib nás naposled... Ale noční motýl uklonil se růžím pouze němým posunem, urovnal si svůj sametový pláštík a letěl k blízkému osvětlenému oknu. A růže bědovaly: Nikdo už nás nepolíbí A karafiáty sklonily se k maceškam a zaprosily: Podívejte se na nás naposled modrýma svýma očkama. Macešky vzhlížely vzhůru ke karafiátům, hluboce a věrně, a opakovaly několikráte: Bude se nám krásně umírat, neboť ve vaší vůni zemřeme.

Pak k půlnoci několik světlušek letělo kolem. Byla krásná ta letící světýlka, jak bloudící hvězdičky, a květiny v záhonech dlouho dívaly se za nimi, až se jim zalily oči slzami. To byla rosa.

A květiny té noci ještě nezemřely.

Třetího jitra měly již tak zaschlé a tenké hlásky, že jedna druhé téměř ani už neslyšela. Pokoušely se zavolat na konev, ležící mezi záhony. Konečně se jim to podařilo.

„Proč nás nezaleješ, nemilosrdná?“

Musely otázku několikráte opakovati, neboť konev byla právě zabrána v hovor s několika mravenci, kteří po ní lezli.

Konečně odpověděla dutým hlasem:

„Nemohu, dokud člověk nepřijde, nenaplní mne vodou a nerozhoupá mne nad vašimi záhony...“

„A proč nejde člověk?“

To byla ovšem hloupá otázka, konev mrskla opovržlivě okem po květinách a zamumlala pouze:

„Nastrojené to je a navoněné, ale rozumu to mnoho nepobralo...“

Letěl kolem motýl a to byl miláček růží. Vždycky se tu zastavil a s růžemi se polaskal, ani na karafiáty nezapomněl.

A růže zaprosily:

„Motýlečku, pojď, polibky potěš nás nešťastné!“

Ale motýl dnes nějak do líbání chuti neměl.

„Smiluj se, drahý, zlatý...“

Motýl jenom křídly v slunci blýskl.

„Lituji velice, krasotinky, ale tváře vaše jsou

zvadlé a rty suché... K sestřičkám vašim někam jinam si zaletím..."

„Nezalili nás...," bědovaly růže i karafiáty i macešky.

A vyprávěly motýlovi, co jim sdělila konev. I to řekly, že konev neví, proč člověk nejde. Nemohl by snad on jim to říci?

Motýlovi konečně se jich zželelo.

„Počkejte okamžik," řekl, a zaletěl k stavení k otevřenému oknu.

Růže očekáváním zahořely, ba i na to zapomněly, že mají zvadlé tváře a suché rty.

A říkaly karafiátům a karafiáty maceškám:

„Radujte se, motýl nám poví, proč nejde člověk...!"

Konečně motýl se vrátil; nějak těžce a smutně letěl. Na jednu růži usedl a do ucha jí šeptal, že člověk sedí tam v pokoji, hlavu má v dlaních a naříká: Bože, proč jsi mi vzal mého jedináčka? Ano, tak naříká...

„Víš, je mi z toho velice smutno, musím letět někam se potěšit..."

A už, už chtěl odletět.

„Prosím tě, jen okamžik ještě posečkej..." prosila růže a vypravovala květinám, co jí motýl sdělil.

„Jedináčka že mu vzali...?" ptala se jedna druhé.

A všechny si náhle vzpomněly na plavovlasého chlapečka, který tu běhával dříve mezi záhony a teď už neběhá.

„A kdo že mu ho vzal ...?“

„Bůh.“

„A kdo je to bůh ...?“

Jedna hleděla vyjeveně na druhou. Žádná nikdy neslyšela, kdo by to byl bůh.

„Snad motýl to ví ...“

Motýl křidélka pevně stiskl a celý se zapřemítal. Ne, ne, nikdy nic podobného neslyšel.

Počaly jej prositi; mohl by se někde zeptati, když tak celičký den poletuje kolem, motýlek drahý, zlatý ...

Prosily a prosily. Konečně jim to slíbil.

Letěl a u potůčku potkal šidlo.

„Ha, nevíš, kde bych se dozvěděl, kdo je to bůh?“

Šidlo udělalo ve vzduchu kotrmelec, zasvítilo zlatem a modří a na celé kolo se rozhihotalo: hihihi, hihihi ...

„Čemu se smějeaš?“ divil se motýl.

„Čemu se směju, hihihi ... Jak že se to jmenuje?“

„Bůh.“

„Hihihi, směšné slovíčko, hihihi ... Nemám času, hihihi ... Musím se radovat ze sluníčka, hihihi ...“

A vzdalovalo se rychle, házejíc do vzduchu zlato, modř a smích.

„Bláznivé šidlo!“ odlehčil si motýl a sedl si na břeh potůčku, přemítaje, koho teď by se optal.

„Ty, potůčku, nevíš, kde bych se dozvěděl, kdo je to bůh?“

Ale potůček hudl si dále svou: blum-blim-blim, blum-blim-blim . . .

„Žádné blum-blim-blim, kdo je to bůh, chci vědět,“ čertil se motýl.

„Nemám času, nemám času, musím téci, blum-blim-blim . . .“

V tom letěl kolem větřík.

„He, větříčku!“

A motýl opakoval svoji žádost.

„Hlouposti, hlouposti! Nemám času, nemám času! Musím váti!“

Ale náš motýl už toho měl právě tak dost a nedal se jen tak lehko odbýti.

Pustil se za milým větříkem a tak dlouho do něho mluvil, až větřík slíbil, že se cestou někoho zeptá.

Motýl sedl si zatím na jednu kopretinu a čekal. Čekal dlouho.

Konečně větřík se vrátil. Kolem motýla se zatočil, až se motýlu dech zatajil a počal vypravovati.

Vyptával se všude, ale marně. Nikdo nevěděl, kdo by to byl bůh. Ani sluníčko nevědělo, a to ví přece všechno.

„Tak... a teď už nemám času, nemám času, musím váti...“ a milý větřík byl už opět ten tam.

Co teď?

I sebral se motýl a letěl nazpět.

Růže, karafiáty a macešky již čekaly — ale jaké bylo motýlovo překvapení: všechno tu bylo jako omládlé! Velké, stříbrné krůpěje svítily na ňadrech růží, rudé karafiáty byly jako potřísněny čerstvou krví a macešky zdvihaly hlavičky jedna po druhé, a dávaly si sluncem vylíbati z očí slzičky štěstí.

Nejdříve vypravovaly růže:

Sotva že ráno motýl odletěl, vyšel ze stavení člověk, vzal konev a pokropil oba záhony. Oh, ten hodný člověk! A chlapečka mu vzal zlý bůh! Nuže, motýlečku, kdo že je to bůh, povídej rychle!

A motýl vypravoval, co se mu všechno přihodilo.

Květiny opět osmutněly.

Tu náhle motýl učinil zvláštní pohyb, podobný asi tomu, jako když člověk udeří se do čela, a zvolal:

„Oh, my hloupí, hloupí, hloupí!“

Zakroužil několikráte ve vzduchu závratným obloukem a slétl prudce k nejkrásnější z růží, celičký se k ní křídelkoma schvěl, šeptaje jásavě:

„Chci tě líbat, chci se těšit z tebe a ze slunce . . . Oh, musím, musím!“

A všechny květiny náhle se rozechvěly, jako by střásaly smutek, a zpívaly:

„Chceme se těšit ze slunce a rosy, z vánků a motýlů . . . Musíme, musíme . . .!“

V tom větřík přes zahradu přeletěl a k motýlovi zamířil.

„Holaho . . .! Za tebou letím, říci ti něco chci. Rozpomněl jsem se už, holaho, rozpomněl. Nuže, slyš! Když jsem někdy mezi lidi zaletěl, slyšel jsem ono podivné slovíčko: bůh. Jaké podivné slovíčko, hihihi . . .!“

Jeho smích zní jako zvonek a píšťalka.

„Když je vyslovovali, ono slovíčko, tvářili se vždy tak směšně, jako by se báli, že v tom okamžiku do nich hrom uhodí. Oh, jak je to směšné! Pamatuješ se, jak jsi se ptal ráno šidla? Dalo se ti do smíchu: Nemám času, musím se radovat ze sluníčka, musím létat. A potůček: Musím téci. A já: Musím váti. Ale člověk je ubohý! Optej se ho, jako nás a neřekne ti: nemám času, musím žíti, musím se radovati — ne! Zapomene, že má žíti, že

se má radovati a bude choditi a hloubati, jak by ti co nejchytřeji odpověděl. Už hodně dlouho létám světem a vím, proč radost a štěstí tak zřídka přicházejí k lidem. Protože radost a štěstí neberou si jako něco, co musí chtíti, musí a musí, ale přijímají obé od někoho — obyčejně říkají mu bůh — jako dar a milost, a obdrží-li je, hloubají, čím si toho zasloužili a jak by za to byli vděčni, a obdrží-li naopak bolest a žal, hloubají opět, čím se vlastně provinili ... A tak celý život smlouvají se s někým, koho si vymyslili, ptají se toho, který na nic neodpovídá, a odpovídají tomu, který na nic se neptá. Tak je to, mí zlatí ...“

„Ano ... tak, tak, tak ...,“ volaly květiny i motýl, květiny se nakláněly jedna ke druhé, nabízely se přilétajícím včelám a motýl téměř celý ukryl se v červenou tmu růže, zatím co píšťalka a zvonek se vzdalovaly ...

Bylo k poledni a člověk vyšel ze stavení. Zastavil se mezi záhony a přivřel oči, jako by nějaké písni naslouchal. A jeho smutný obličej počal se rozjasňovati ...

OBSAH:

Edice Června

sv. XXV.

„Sedmibolestní“

Napsal

Fráňa Šrámek,

vydal nakladatel

Fr. Borový v Praze

a vytiskla Polygrafie

v Brně

1922

